

Hrvatska riječ

Informativno-politički tjednik, izlazio od 1945. do 1956., obnovljen 2003.

ISSN 1451-4257

SUBOTICA, 6. VELJAČE 2004. * CIJENA 20 DINARA * BROJ 53

Hrvatska riječ
godina prva

Intervju
Rafail Ruskovsk

TEMA BROJA: SADRŽAJ CENZURIRANIH TV DIVANA

VETERINARSKI ZAVOD SUBOTICA a.d.

Beogradski put 123

24106 Subotica

Telefon: 024/567-933, 567-984

Fax: 024/567-871, 567-736

KOMPLETNA HRANA ZA ŽIVOTINJE

KOMPLETNE SMJEŠE ZA ŽIVOTINJE:

Smjesa N, Smjesa PS 1, Smjesa PS 3, PSB Firšor, PSB Startur, Smjesa KD, Smjesa TS 1, Favorit P, Premixi, Supri i VETCAN – kompletna hrana za pse.

OBJEKAT

Gulyás CSÁRDA

~čarda, farma nojeva, sobe za izdavanje~

Ludoški šor 106

24418 ŠUPLJAK

Telefon: 024/758-093, 758-082

• DDOR NOVI SAD • AD

Glavna filijala "SUBOTICA"
NAŠIM GRAĐANIMA NUDI:

OBAVEZNO OSIGURANJE VOZILA

- 25% NIŽA CENA

- 30% BONUS

- 10% POPUST NA GOTOVINSKO PLAĆANJE

PLAĆANJE OSIGURANJA I TROŠKOVI REGISTRACIJE

- 10 RATA OBUSTAVOM OD ZARADA

- 12 RATA OD PENZIJE

- 4 RATE ČEKOVIMA GRAĐANA

za putnička vozila

- JP "SUBOTICA-TRANS"

Segedinski put br. 84, telefon: 41-948

- "INTERSPED - DDOR NOVI SAD"

Pala Papa br. 17, telefon: 622-115 / 622-107

- DP "INTEGRAL MEHANIZACIJA I TRANSPORT"

Čantavirski put bb, telefon: 566-038

1.000,00 DIN UMANJENJE

za teretna vozila

USLUGA REGISTRACIJE BESPLATNO

GARANTIRANA ISPLATA ŠTETE

Politički povratak na staro
Socijalisti na vlasti, DS u oporbi.....6

Poslije cenzure TV Divana
Što je sporno gospodo?.....7-9

Slučaj zemunske obitelji Barbalić
Nacionalnost kao zločin.....9

Mediji u multinacionalnim društvima
Ključ u rukama većine.....10,11

Intervju
Rafail Ruskovski.....12-14

Diplomatske aktivnosti u povodu incidenata
Zabrinutost zbog pogoršanja.....15

Prva godišnjica Hrvatske riječi
Stečevina ispravlja nepravdu.....16-19

Fotografija na naslovnoj strani:

Nada Sudarević

IMPRESSUM

OSNIVAČ:

Skupština Autonomne Pokrajine Vojvodine

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Mr. Mato Groznica (predsjednik), Dušica Dulić,
Kalman Kuntić, Marija P. Matarić, Dražen Prčić,
Stipan Stipić, Zvonko Sarić, Zvonko Tadijan,
Tomislav Žigmanov

DIREKTOR I V. D. GLAVNOG I ODGOVORNOG UREDNIKA:

Zvonimir Perušić

REDAKCIJA:

Ivan Andrašić, Dušica Dulić, Jasminka Dulić, Ivan
Ivković Ivandekić, Vesela Laloš, Dražen Prčić,
Zvonko Sarić, Mirko Sebić, Robert G. Tilly

TEHNIČKI UREDNIK:

Boris Oblak

TEHNIČKI ADMINISTRATOR:

Thomas Šujić

ADMINISTRACIJA:

Zorica Tikvicki,
Zdenka Sudarević

LEKTORICA: Katarina Vasiljčuk

TELEFON: ++381 24/55-33-55
++381 24/55-15-78

ŽIRO RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: hrvatska.rijec@suonline.net

WEB: www.hrvatskarijec.co.yu

TISAK: »Dnevnik« Holding sa p.o. Novi Sad,
»Dnevnik« Štamparija

List je registriran kod Sekretarijata za informiranje
Skupštine AP Vojvodine pod rednim brojem 73.

List je oslobođen poreza na promet na osnovu
mišljenja Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje
i kulturu; broj 106-413-00221/2003-01 od
20.3.2003. godine

Gorak okus

Cenzurirana i s programa skinuta emisija TV Divani neće biti emitirana na TV Novi Sad ni ove nedjelje u redovitom terminu. Umjesto nje emitirat će se potpuno nova emisija TV Divana bez priloga zbog kojeg je emisija najavljena i neprofesionalno skinuta s programa. To je konačna odluka rukovodstva te državne televizijske kuće, iako se očekivalo da bi odgovorni na TV Novi Sad ipak mogli pustiti spornu emisiju i time pokušati dokazati kako je ona skinuta »zbog u njoj iznijetih neistina«.

Uredništvo TV Divana je nakon desetak dana konzultacija i pregovora odlučilo nastaviti produkciju emisije i njeno emitiranje na TV Novi Sad isključivo u interesu gledatelja. Ukoliko bi se, naime, suradnja s TV Novi Sad prekinula, o čemu se ozbiljno razmišljalo, ne bi se niti najmanje uzdrmao taj medijski mastodont, a na šteti bi ostali samo oni zbog kojih se emisija i radi – gledatelji željni TV emisija na hrvatskom jeziku. Prevladalo je, dakle, mišljenje, kako se informacije o životu, radu, kulturi i događajima unutar hrvatske manjinske zajednice na »velikom« mediju kao što je televizija ipak moraju nastaviti, te je povučen potez kojim je još jednom, po tko zna koji put, manjinska strana pokazala maksimalno dobru volju, da bi zauzvrat dobila ono što joj po zakonu i pravdi pripada.

Ostaje, međutim, gorak okus da se u velikim institucijama još uvijek prema manjinama postupa volontaristički, da neka pitanja i dalje ostaju sustavno neriješena i da je jedina utjeha u onoj narodnoj, da pametniji popušta.

Budući da sporna emisija s izjavom Tomislava Žigmanova, člana Izvršnog odbora HNV-a, o incidentima na sjeveru Vojvodine i o njihovom medijskom praćenju, neće biti prikazana, »Hrvatska riječ« u ovom broju donosi integralnu verziju te izjave, kako bi se čitatelji sami uvjerali što je to u njoj sporno. Zapravo, ima li u toj izjavi uopće ičeg spornog i »neistinitog«, kako je to javno tvrdio (ali ne i dokazivao) pomoćnik direktora TV Novi Sad.

Još jednom vrijedilo bi podvući činjenicu da manjine nisu samo folklorne skupine, kojima država odrađuje svoje obveze prema europskim i svjetskim standardima, nego su to skupine ravnopravnih građana ove zemlje drugačijeg nacionalnog ili vjerskog podrijetla među kojima ima i onih koji žele i znaju koristiti svoja zakonima utvrđena prava. Shvatit će se to, naravno, kad-tad, ali će do tada očigledno još puno nepravdi biti nanijeto onima koji su malobrojniji i samim tim slabiji.

Z. P.

TJEDNIK

ČETVRTAK, 29. 1.

Zdenko Tomanović:
Babićevo priznanje veći je
griješ, nego griješ zbog kojeg
se on kaje.

NEDJELJA, 1. 2.

Vojislav Koštunica:
Ako se predsjednik Skupštine
Srbije ne izabere glasovima
DS-a, onda glasovima SPS-a

PETAK, 30. 1.

Mediji moraju njegovati
toleranciju, multikulturalnost,
multietničnost - zaključak
okrugloga stola u Vrbasu

PONEDJELJAK, 2. 2.

Politička situacija u Srbiji se pogoršava, ocjenjuje se u novom izvješću
Međunarodne krizne grupe.

UTORAK, 3. 2.

Nakon ocjene SRS-a da je
Građanski list proustaški, u znak
prosvjeda novinari te redakcije
besplatno dijelili primjerke lista.

SUBOTA, 31. 1.

Četnički vojvoda i član SRS-a
Milan Lančuzanin - Kameni u
subotu se dobrovoljno prijavio
istražnom sucu, zbog
sudjelovanja u zločinima na

SRIJEDA, 4. 2.

Prije godinu dana usvojena je
Ustavna povelja Srbije i Crne
Gore, čime je Savezna Republika
Jugoslavija otišla u povijest

TROSTEPENA ISTINA

»To što se desilo Anti Jelaviću može se desiti svima nama«, kazao je Ljubo Česić Rojs u prvoj impresiji nakon uhićenja prvaka Hercegovačke bande objavljenoj u Hrvatskom slovu. Ne, ne, hajdemo otpočetka. Dakle: »To što se desilo Anti Jelaviću može se desiti svima nama«, potcrtao je Radovan Karadžić u ekskluzivnoj izjavi za Srnu povodom uhićenja prvaka Hercegovačke gange. Ma, koji je vrug ovom kompjutoru, valjda je jadnik naučio srati isključivo po Srbima i Hrvatima pa nije u stanju iznijeti na svjetlo pravu, potpunu, trostepenu istinu. Hajdemo sve isponova: »To što se desilo Anti Jelaviću može se desiti svima nama«, kazao je član Predsjedništva BiH u razgovoru za Dnevni avaz povodom uhićenja prvaka Hercegovačke banke. Eto ga, to je puna istina, nije Ljubo, nije Radovan, nego je Sulejman to kazao i nije ni banda, ni ganga, nego je banka. Vidite kako je dug, mukotrpan, ali ipak dostižan put do pune i prave istine. **Sead Avdić**, kolumnist, »Slobodna Bosna«, 29. siječnja 2004.

ČOVJEK PO ČOVJEKU I OBRNUTO

Mi smo ateisti svih religija i svih sustava, istodobno vjerujući u sve što postoji i što ne postoji. Uostalom, ako smo mogli vjerovati u komunizam, onda moramo i u kapitalizam. Na kraju krajeva – osnovna razlika između kapitalizma i komunizma samo je u načinu eksploatacije: kapitalizam je eksploatacija čovjeka po čovjeku, a u komunizmu je obratno. Da, postali smo kapitalisti. Ljudi su naš najveći kapital. Kolektivistička izjava grupe **Laibach**, »Slobodna Dalmacija«, 1. veljače 2004.

FER PLEJ

Ako smo došli do toga da se kopaju oči i vuče za spolne organe, onda ovaj sport treba ukinuti. **Željko Kavran**, predsjednik Hrvatskog rukometnog saveza, »Slobodna Dalmacija«, 2. veljače 2004.

OPĆE POZNATO

Mene novac uopće ne zanima. **Mladan**

Dinkić, potpredsjednik G17 Plus,

»NIN«, 29. siječnja 2004.

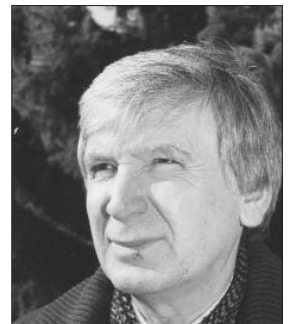
IZOSTAJU REAKCIJE

Jako sam zabrinut, ne zbog ekscesa kojih ima svuda, nego zato što nema reakcije građana. Vidio sam, na primjer u Njemačkoj, kada pripadnici određenih političkih ideja naprave neke ksenofobične akcije, sutradan slijedi masovna, veličanstvena kontraakcija građana koji se ne mire s tim. Brine me što nema takvog reagiranja među Novosađanima, koji bi pokazali svoj stav i želju da ovo bude europski grad, kako bi sačuvali mir stvaran generacijama. Kad gledamo cjelinu povijesti, građani Novog Sada mogu reći kako su bili trezveni i kako su sačuvali mir, ali sad kao da su postali nesigurni. **László Végel**, književnik iz Novog Sada, »Dnevnik«, 1. veljače 2004.

NEĆEMO ŠUTJETI

Za razliku od prošlosti, kada tome (incidentima) nismo davali medijsku pažnju, ovoga puta smo se odlučili postupiti drugačije. Uvijek smo govorili kako je bolje da ne talasamo, da ne dižemo paniku. Mislili smo kako ćemo šutnjom to sanirati. Međutim, vjerujemo kako je konačno došlo vrijeme u kojem će se i o tome govoriti i u kojem ćemo izgrađivati drugačije odnose. Jer, Matija Gubec je simbol povezanosti nas i naše matične države i napad na njega je napad na našu zajednicu. **Branko Horvat**, član Savjeta MZ Tavankut, »NIN«, 22. siječnja 2004.

Dujizmi

- ✓ *Više mi se ne živi. Obećali su mi orden posthumno;*
- ✓ *U uvijenoj formi teško je iznijeti pravu istinu;*
- ✓ *Ne bih bio gol da sam iskoristio šansu;*
- ✓ *Moja zemlja je otužena.*

Dujo Runje

Piše: Zdravko Marjanović

Naše

ponašanje

posljednjih

petnaestak

godina

potvrđuje

istinitost one

narodne:

Kako sijali,

tako požnjeli!

Što smo

tražili – to

smo i dobili

Uloga i značaj nevladinog sektora

Ohrabrenje za građane

(Svi srpski patrioti trebaju se ujediniti protiv stoglave hidre nevladinih organizacija. Dr. Srđa Trifković, publicist iz SAD, Geopolitika, 28. kolovoza, Republika 1.-31. listopada 2003.)

Sjeća li se danas još netko »jurgurt revolucije«? Još važnije: jesmo li izvukli iz te »revolucije« bilo kakve pouke? Jesmo li još uvijek za silu i nasilje, ili smo za mir i razgovor? Jesu li samo drugi krivi? Kako danas na početku 2004. godine procijeniti naše ponašanje iz, sada davne, 1988. godine?

Teška pitanja za sve nas. Teška, ali je odgovor na njih svakome od nas, radi mirnog i dostojanstvenog života, neophodan. Na njih mora dati odgovori naša savjest.

»**RODOLJUBI**« I »**ANTIRODOLJUBI**«: Prije te '88. u dotadašnjem istočnom bloku tretirani smo kao kapitalistička zemlja jer smo dakako mnogo bolje živjeli od njih. Tko se još ne sjeća Harkányi i odlaska u Mađarsku na odmor i provod – kao i ono: »Hajdemo na ručak u Segedin«. Nije bilo izobilja, lagali bismo ako bismo to rekli. Ali u usporedbi s ovim danas – ni smo bili daleko. Država je bila uvažavana u svijetu jer smo znali odrediti i uskladiti vlastiti interes sa svijetom u uvjetima koji su tada postojali.

I dođe listopad 1988. godine. Urlikanje ulicama gradova, tobože branimo Kosovo! Da, urlikanjem! Navijački, kao na nogometnoj utakmici! Počesmo se dijeliti: tko je za vođu taj je prijatelj ove zemlje, a tko nije – taj je ustaša! Da, baš tako! S takvima napolje iz naše zemlje! A tvornice i rad? Pa branimo zemlju (ali od koga?) i to može čekati. Pojedosmo i pokradosmo, u toj »obrani« ni od koga, sve što smo stekli u onom »mrskom nedomratskom« režimu. Sada se lako

dijelimo na bogate (one koji su gledali »svoja posla«) i siromašne (veliku masu onih koji su gledali »tuđa posla«). Zbog toga bi se svatko od nas trebao okrenuti prema sebi, kako ne bi gledao u zrcalo, nego u sebe. Za nauk mladima, za krvavo iskustvo koje smo proizveli, kojeg se moramo stidjeti i od kojega bismo morali zaštititi našu djecu, našu mladost – našu budućnost.

»Rodoljubi« u suradnji s kriminalcima napraviše nam domovinu. I danas smo na vrhu ljestvice po umiješanosti organiziranog kriminala u rad države. Pokušajmo se sjetiti silnih ubojstava ljudi iz samih vrhova vlasti i upitati se koliko je tih ubojstava stvarno riješeno – znaju li se izvršitelji i naredbodavci. Sjetimo se zastrašivanja i nas, običnih građana, koji smo imali svoju glavu i događanja promatrali s obične, ljudske strane. Zastrašivanja nas koji volimo svoju domovinu onako kako je svatko pošten i normalan voli. Nas koji nismo podlegli hysteriji izazvanoj od strane onih koji sada, poslije krvi i pljačke koju su izazvali i dalje pjevaju »Srbijo, volimo te.« Reći će netko kako oni nisu ništa radili. Možda i nisu. Oni su samo pothranjivali našu hysteriju fašistoidnostima, a mi smo za njih krvarili, dok su nas oni pljačkali. I, nažalost, i danas taj scenarij kod velikog broja nas običnih građana prolazi.

POTICANJE SAMOSVIJESTI: Udruženja građana koja su nastala u cilju obrane ljudskog dostojanstva, i dalje su neshvaćena od velikog broja građana. (Od vlastodržaca to niti ne očekujemo.) Ako se nazivamo nevladinim organizacijama – mi smo, zamislite, ne samo antivladini nego antidržavni!? A naš osnovni cilj je ohrabriti ljude da, u uvjetima u kojima se vodi svojevrsan rat političara za beneficije koje vladavina pruža, postanu

aktivni građani. Svjesni građani koji krivicu za sve ono što nam se događa neće prebacivati na druge nego prihvatiti vlastitu odgovornost. Da se okrenemo sebi i rješavanju vlastitih problema. Jer, da ponovim davno izrečenu misao (mi smo se u njenu istinitost bezbroj puta uvjerali – ali nikako da je shvatimo) da svaki narod ima vladu kakvu zaslužuje. Mijenjajmo sebe pa ćemo promijeniti i vladu! Naše ponašanje posljednjih petnaestak godina potvrđuje istinitost one narodne: Kako sijali, tako požnjeli! Što smo tražili – to smo i dobili. Nažalost, danas se veliki broj utjecajnih i poznatih nevladinih organizacija kompromitirao sudjelovanjem u vlasti, velikim i ničim opravdanim sredstvima za rad i plate ili pisanjem apela političkim strankama, umjesto rada s građanima. Tu je još utjecaj i takozvanih »vladinih nevladinih organizacija«. No, ja ne govorim o njima, govorim o pravim građanskim udruženjima kao nasušnoj potrebi za hod naprijed.

Sve će biti lakše kada shvatimo, ali i tako se organiziramo, da nevladine organizacije jesu i moraju biti za građane ono što je sindikat za radnike. Svaka vlast se mora kontrolirati, a kako je biraju građani, oni moraju kontrolirati radi li ona u našem interesu – interesu građana. Za četiri godine, koliko je mandat »pobjednika« na izborima, mogu nas ponovo uvući u novo krvoproljeće. Imajmo uvijek na umu da se to i do sada radilo u interesu nas – građana!

Zar rezultati posljednjih izbora ne potvrđuju ove stavove? Zbog toga – a kako više nema SSRN-a – moramo se sami organizirati u vlastitom interesu!

Autor je koordinator Društva za toleranciju iz Bačke Palanke

Parlament dobio predsjednika uz pomoć socijalista

Socijalisti na vlasti, DS u oporbi

Dragan Maršićanin ponovno na čelu Skupštine Srbije

Piše: Goran Peić

Srpski političari priredili su građanima jedno prijatno iznenađenje po prvi puta otkako su pregovori oko formiranja vlade započeli. Naime, na sastanku u četvrtak 29. siječnja stranke demokratskog bloka dogovorile su se da buduću srpsku vladu imaju formirati sve četiri liste, uključujući Demokratsku stranku. *Vojislav Koštunica*, koji je ne tako davno izjavio da bi DSS-u više odgovarali novi izbori negoli vlada s demokratama, bio je pristao na DS-ov prijedlog o većinskoj vladi.

Rušenje stečevina 5. listopada

Na konferenciji za tisak u ponedjeljak 2. veljače potpredsjednik DS-a, Boris Tadić, rekao je da se koalicijom sa SPS-om »poništauju sve političke promjene koje su se do sada dešavale«, te da je to povijesni dan kada se stranka Slobodana Miloševića vraća u sistem vlasti u Srbiji. Tadić je još zaključio da će stranke preostale tri liste demokratskog bloka svojim biranim teško moći opravdati ovaj potez, kao i da će DS biti »žestoka oporba vladi u kojoj je SPS«.

Je li moguće da su se DSS i DS složili? Naravno da nije! Sučeljavanje DS-a i DSS-a nastavilo se već idućeg dana po pitanju izbora predsjednika parlamenta. Premda su se DS i DSS složili da mjesto predsjednika parlamenta pripada drugoj po snazi stranci iz demokratskog bloka, odnosno DS-u, DSS je inzistirao da se prvo konstituiira parlament, a da se tek onda pristupi formiranju vlade. Štoviše, Koštunica je želio svog čovjeka — *Dragana Maršićanina* — na mjestu predsjednika

parlamenta, koji bi podnio ostavku, i ustupio mjesto nekome s liste DS-a čim bi se vlada formirala. U DS-u su odgovorili da takvo rješenje ne mogu podržati zato što je besmisleno birati bilo koga na desetak dana. Nadomak dogovora, obje strane podlegle su nepovjerenju — niti jedni niti drugi nisu bili spremni dopustiti da netko iz druge stranke predsjedava parlamentom, obnaša dužnosti predsjednika države, i saziva pregovore o formiranju vlade.

SPS SPAŠAVA PARLAMENT: Pošto DS nije bio spreman podržati Maršićanina kao predsjednika parlamenta, DSS je našao novog partnera — Miloševićevu SPS. Krnji demokratski blok u srijedu 4. veljače uspio je izabrati Maršićanina kao predsjednika parlamenta uz pomoć socijalista. Čelnici SPS-a očito su svjesni da se na političku pozornicu Srbije mogu vratiti jedino na mala vrata — skromno i susretljivo. Zato su bez mnogo razmišljanja iskoristili priliku ponuditi suradnju u parlamentu kako bi se ova ključna državna institucija napokon konstituirala. Sada se mogu hvaliti da su državotvorna stranka, te da im je preči nacionalni od stranačkog interesa, što bi se teško moglo reći za okosnice tzv. demokratskog bloka, DS i DSS. Kao moguće uvjete za podržavanje Koštuničine manjinske vlade, socijalisti su naveli potrebu očuvanja državne zajednice, jedinstva Srbije, zatim socijalnu politiku, reviziju »pljačkaške« privatizacije, i raspisivanje pokrajinskih izbora. Činjenica je da postoje značajne programske sličnosti između Koštuničine DSS i Miloševićeve SPS, kao i podudarnost trenutnih političkih interesa. Naime, DSS priželjkuje manjinsku vladu u kojoj neće sudjelovati DS, a SPS želi sebe prikazati kao reformiranu i ozbiljnu političku stranku.

DS U OPORBI: Kao odgovor na ovakav potez, demokrate su najavile prelazak u oporbu jer ne žele biti dio vlade koja »ima obveze prema Miloševićevom SPS-u«. Štoviše, čelnici DS-a ističu kako je DSS paralelno vodio pregovore sa socijalistima sve vrijeme, te da je Koštunica namjerno postavljao nerazumne zahtjeve kako bi demokrate izbacio iz tijeka pregovora.

Sada kada je SPS preuzeo štafetu u Koštuničinoj utrci za manjinsku vladu zabunili su se i međunarodni predstavnici. Dva dana nakon što je DSS obznanio no-

vost, veleposlanici SAD i Velike Britanije, William Montgomery i David Goyen, poitali su kod Koštunice. Njih je posebno zanimalo što socijalisti traže zauzvrat podršku u parlamentu. No, ako je suditi po izjavama dužnosnika DSS-a, Koštunica se definitivno odlučio formirati manjinsku vladu ovisnu o uputama koje stižu iz She-

Opet u oporbi: Boris Tadić

veningena. Za Vojvodane, to može značiti prijevremene pokrajinske i/li lokalne izbore, što bi se pak u trenutnoj konstelaciji političkih snaga gotovo sigurno negativno odrazilo na položaj hrvatske nacionalne zajednice u Srbiji i Crnoj Gori, budući da se najznačajniji politički čimbenici zalažu za unitaristički koncept države i zanemaruju manjinska pitanja. ■

U novoj vladi više nema mjesta za DS

U srijedu 4. veljače čelnik DSS-a *Dejan Mihajlov* izjavio je da u novoj vladi više nema mjesta za demokrate. Mihajlov je zaključio, isključivo kao i uvijek, da »za DSS postoje samo dvije mogućnosti, ili opredjeljenje SPS da podrži manjinsku Vladu DSS, G17 plus i koalicije SPO i NS, ili novi izbori«.

Lakše surađivati sa SPS-om nego s DS-om

Vojislav Koštunica rekao je u ponedjeljak 2. veljače da su pregovori s Demokratskom strankom okončani, te da novih pregovora neće biti. DSS je našao novog partnera u SPS-u, uz čiju se pomoć kandidat DSS-a, Dragan Maršićanin, ima izabrati za predsjednika parlamenta. Velimir Ilić, lider Nove Srbije, obrazložio je novonastali obrt rekavši da su pregovori s DS-om bili mučni, kao i da je lakše surađivati sa SPS-om jer oni »ništa nisu tražili«.

Poslije treće cenzure TV Divana na TV Novi Sad

Što je sporno gospodo?

Radi punog informiranja javnosti, donosimo integralnu verziju izjave Tomislava Žigmanova zbog koje je emisija skinuta s programa

Javnost je upoznata da je 25. siječnja s drugog programa Televizije Novi Sad po treći put skinuta jedina emisija na hrvatskom jeziku u SCG »TV divani«. Neposredno zatim u medijima su objavljene tvrdnje pomoćnika generalnog direktora RTV Novi Sad *Drahomira Grnje* kako je ova televizijska emisija skinuta zbog neistina iznijetih u njoj.

»Ne radi se o cenzuri nego su izrečene neistine o TV Novi Sad i ja sam morao reagirati i braniti interese TV NS kao časne kuće. Reagirao sam jer izrečeno o TV Novi Sad jednostavno nije točno«, rekao je za dnevnik »Danas« *Drahomir Grnja*.

Radi vjerodostojnog informiranja javnosti o ovome slučaju, donosimo kompletnu »spornu« izjavu člana Izvršnog odbora HNV-a zaduženog za informiranje *Tomislava Žigmanova* iz koje čitatelji mogu ocijeniti je li izrečena neistina i postoji li opravdanje za treću cenzuru »TV divana«.

Josip Stantić: U posljednja dva tjedna dogodio se niz incidenata koji su uznemirili pripadnike hrvatske zajednice. Kako ih Vi tumačite?

Tomislav Žigmanov: Da, s razlogom su uznemirili pripadnike hrvatske zajednice, jer svih sedam, premda različitih, događaja imaju jasnu poruku – zastrašiti građane hrvatske nacionalnosti na sjeveru Bačke. Rekao sam da su različiti jer imaju različitu vrstu, kako bih rekao, težine. Jedno je razbiti stakla na Hrvatskom domu, znači učiniti nasilan čin napada nad jednim objektom u kojem se okupljaju Hrvati. Druga vrsta značenja, poruke i težine ima ukoliko se crkva orobi. Treću vrstu poruke i težine, naravno u negativnom smislu, značajnije ima ako se sruši spomenik Matije Gupca i izvrši nužda na njemu! To je iz razloga ne samo što je srušen neki spomenik koji ima hrvatsko obilježje, nego je to u tom smislu gore zato što ime osobe čiji je spomenik srušen jeste i naziv osnovne škole u Tavankutu i mjesnog Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva. To je znači jasna poruka svima koji su okupljaju oko tog Matije Gupca da se o njima

ne misli dobro i da su spremni na tome planu činiti i neki drugi korak. I, naravno, najteži po svojoj složenosti i značenju jest pet anonimnih poruka tjedniku na hrvatskom jeziku »Hrvatska riječ« da će se, ukoliko se pojavi još jedan broj, ljudi koji rade u toj kući ubiti. Ta prijetnja ubojstvom je najteža, ona se dogodila u dva dana pet puta, pa čak i nakon posjeta dje-latnika Ministarstva unutarnjih poslova. Naravno, dobro je što se evo sedam dana na tome planu ništa nije dogodilo – nije bilo novih prijetnji. Ali to je bio najteži incident, jer on ima ne samo značenje neposrednije prijetnje ljudima koji tamo rade,

Tomislav Žigmanov

nego ono pokriva i one koji su vanjski suradnici. Ne treba zaboraviti da je »Hrvatska riječ« jedna od rijetkih institucija u hrvatskoj zajednici koja redovito pulzira, znači koja je aktivna, koja se dobro razvija, koja ima dopisnika gotovo iz svakog mjesta u kojem žive Hrvati, koja se i distribuiru u svakom mjestu gdje žive Hrvati. To je znači poruka i tim koji pišu iz tih mjesta, to je poruka i onima koji ih čitaju, to je poruka i onima koji prihvaćaju da distribuiraju te novine. Znači to je poruka za jedan veći broj ljudi koji su angažirani unutar hrvatske zajednice. E sada, ukoliko

se hoće vidjeti kako se može tumačiti serija tih incidenata i pojava, onda treba vidjeti da je u posljednjih najmanje pola godine došlo do nekih restauracijskih procesa kada je u pitanju manjinska politika u Srbiji i da su se u javnosti počeli pojavljivati tonovi i stavovi, koji su imali vrlo jasne antimanjinske, a to onda znači i antihrvatske, poruke, a spram kojih se nije dogodila nikakva vrsta sankcija. To je sve počelo, čini mi se, s pojavom *Jovana Pejina* u emisiji »Otkopčano« Televizije Novi Sad jesenas, kada je on decidirano rekao da, recimo što se tiče samih Hrvata, Hrvata u Vojvodini nema. U predizbornim kampanjama predsjedničkih izbora također je bilo dosta antimanjinskih, a onda i antihrvatskih, stavova. Ne treba zaboraviti da je jedan od predsjedničkih kandidata rekao da bi ga, da je rođen kao Hrvat, bilo sramota – da je to sramota. I na koncu samo ćemo napomenuti da je jedan od sadašnjih zastupnika u republičkoj skupštini ispred DSS *Radoslav Ljušić*, povjesničar, rekao u emisiji »Utisak nedelje« na Televiziji B92 da je koalicija »Zajedno za toleranciju« antisrpska koalicija. I ukoliko uzmemo da su obje hrvatske političke stranke participirale u toj koaliciji i da je jedan značajan broj Hrvata glasovao za tu političku opciju, onda je to poruka za građanstvo, za javnost da, budući su oni anti, dakle neprijatelji, da je spram njih možda dobro, poželjno očitovati neku vrstu djelovanja. U tom kontekstu mislim da je javnost u Srbiji skrenula udesno, u jedno frekventnije prisustvo govora mržnje, antimanjinskog govora, a onda u tome kontekstu vrlo frekventnog i govora mržnje spram Hrvata. I ukoliko se to dopuštalo u medijima, znači njihovo prisustvo u javnosti, to je onda poruka za jedan broj ljudi da oni uzmu stvar u svoje ruke i da čine određene korake. Naravno, to sve zabrinjava – zabrinjava to što je stvoreno jedno takvo ozračje da se to može i događati ne samo u sferi javnosti nego i u sferi svakodnevlja i, s druge strane, snažnije odsustvo nekih mjera od strane državnih institucija.

J. S.: Nakon tih incidenata zabiježeno je nekoliko reakcija uglavnom pokrajinskih organa, u medijima su se oglasile neke nevladine organizacije kada su u pitanju ti incidenti, a i sami su mediji reagirali. Kako biste vi generalno ocijenili reakcije državnih organa na ovaj događaj?

T. Ž.: Prvo zakašnjelo i onda nedovoljno. Ne treba zaboraviti da su upravo te nevladine organizacije bile te koje su u javnosti počele reagirati i osuđivati pojavu prvih incidenata, kako u Somboru tako i u Tavankutu. Izuzmemo li u Subotici predstavnike lokalne samouprave, koji su odmah nakon toga te pojave osudili, imamo kontinuirano, kako bih rekao, zanemarivanje tih događaja od predstavnika pokrajinskih i republičkih organa vlasti, kako onih sa sjedištem u Novom Sadu tako i onih u Beogradu, ali i onih koji su u Subotici. Tek nakon prijetnji novinarima »Hrvatske riječi« da će biti ubijeni, tek nakon sedmog incidenta, imamo snažnije osude, mahom putem priopćenja, određenih instanci iz Autonomne Pokrajine Vojvodine, to je prije svega Tajništvo za informiranje i Tajništvo za manjine, i osudu predsjednika Izvršnog vijeća Đorđa Đukića. S druge strane o ovom incidentu su se očitovali iz Direkcije za informiranje pri Državnoj za-

Novi TV divani

TV divani emitiraju se u nedjelju 8. veljače na drugom programu Televizije Novi Sad s početkom u 18.30.

Iz sadržaja emisije: osvrt na incidente na sjeveru Bačke, godišnjica »Hrvatske riječi«, »Veliko prelo« u Subotici, svetkovanje blagdana Franje Saleškog, predstavljanje knjige »Subotička matica« vlč. Josipa Temunovića...

jednici Srbije i Crne Gore. Ni jedno republičko tijelo, ni jedno ministarstvo, nije o tome našlo za shodno da nešto kaže. S druge strane, ukoliko vidimo što su poduzela druga tijela, recimo Ministarstvo unutarnjih poslova ili Tužiteljstvo, koji bi trebali pratiti i raditi na otkrivanju vinovnika, može se konstatirati da je Ministarstvo unutarnjih poslova brzo reagiralo što se tiče samih prijetnji »Hrvatskoj riječi«, da su nakon poziva urednika Perušića došli, uzeli izjavu i dali dvadesetčetverosatno osiguranje za redakciju, da su rekli da će učiniti sve kako bi se otkrio taj koji je prijetio. Zatim je bio jedan poseban prijam u ministarstvu unutarnjih poslova u Subotici, gdje je Svetislav Rajšić primio delegaciju na čelu s Józsefom Kaszom i ljudima iz Skupštine općine Subotica. Od toga da-

na do danas Ministarstvo unutarnjih poslova nije izdalo ni jedno priopćenje i nije obavijestilo nikoga o tome što je učinjeno: da li je neki vinovnik otkriven, ali je istina da nakon toga susreta novih incidenata nije bilo. U ovome kontekstu možda treba još spomenuti da su, barem koliko je meni poznato, određena državna tijela, prije svega Ministarstvo vanjskih poslova Republike Hrvatske, imala određenu vrstu aktivnosti, da su oni bili u službenim kontaktima s ljudima koji su trpjeli ove incidente i da su putem svojih kanala učinile određene aktivnosti, upućivanjem vjerojatno, pretpostavljam, prosvjeda i zahtijevanja da se te stvari više ne čine, ali to nije bilo vidljivo u sferama javnosti.

J. S.: U tome kontekstu želim Vas pitati imate li informaciju kako je ovo sve što se događalo u protekla dva tjedna bilo praćeno u matičnoj zemlji ovdašnjih Hrvata – u Hrvatskoj?

T. Ž.: Što se tiče medijskog praćenja ovih svih negativnih stvari moram prvo reći da su, što se tiče srbijanske javnosti, prvo elementarno predstavljanje učinili nezavisni mediji i to prije svega elektronski, znači Radio televizija B92, i neki tiskani, kao što je Danas, koji su inače i ranije imali određenu vrstu senzibiliteta za javno predstavljanje ovakvih stvari. Tek nakon dva-tri dana su drugi mediji tiskani srbijanski počeli govoriti o ovim stvarima, a neki elektronski to do sada nisu uradili, kao što su srbijanski državni mediji, kao što je Radio televizija Srbije i čak studio u Novom Sadu. To isto tako ne treba da iznenađuje, pošto su oni i do sada pokazivali neku vrstu nesenzibiliteta i uopće ignoriranja ovakve vrste problema, a u svojim su uređivačkim politikama učinili malo da se transformiraju i da pokažu neku vrstu interesa. Što se tiče medija u Hrvatskoj oni su o ovome zloslutno šutjeli. Tiskani mediji, koliko je meni poznato, samo je Vjesnik, tek nakon incidenta prijetnje ubojstvom članovima redakcije Hrvatske ri-

Potpredsjednik Skupštine AP Vojvodine Aleksandar Kravić

Nedostaje institucionalni okvir

Prigodom svečanosti u povodu godišnjice izlaska jedinog tjednika na hrvatskom jeziku »Hrvatske riječi«, potpredsjednik Skupštine AP Vojvodine Aleksandar Kravić osvrnuo se i na treće skidanje »TV divana« s programa TV Novi Sad:

»Nažalost nismo u prilici da mi u Pokrajini o tome do kraja odlučujemo i da osnujemo hrvatsku redakciju. U okviru RTS-a se još nisu dogodile one promjene o kojima se evo priča već nekoliko godina. Vjerujte, nije do vojvođanske skupštine, stvar je u Beogradu. Ne bih htio nikoga prozivati i optuživati ali isto tako zbog nepostojanja institucionalnog okvira da se osnuje i redakcija na hrvatskom jeziku u okviru TV Novi Sad kao najlogičnija stvar, događa se ovakav eksces već treći put. Vi nemate institucionalni okvir i zato postoji mogućnost da se jedan voluntaristički pristup od prije svega pojedinaca, ispostavi kao nešto s lošom posljedicom. Uvjeran sam da ćemo i na tome vrlo brzo učiniti korak naprijed i stvarno završiti te osnovne stvari koje su neophodne kad je informiranje u Vojvodini u pitanju, a konkretno u slučaju hrvatske zajednice. Nadam se da će svi ovi dobri potezi imati odjeka i ovdje i u Hrvatskoj.«

ječi, objavio jedno malo izvješće, vijest Hininog dopisnika iz Subotice, dok ostali tiskani mediji to uopće nisu zabilježili. Elektronski su mediji također šutjeli – tek četiri dana nakon ovog incidenta, u prošlu subotu, objavili su u udarnom dnevniku dvominutnu informaciju o ovome fenomenu – znači od prvih incidenata pa do ovoga. To s jedne strane, kako bih rekao, razočarava zato što je za očekivati da se ta vrsta informacija u javnosti naše matične države nalazi, da budu prisutni događaji

koji su ne samo negativni nego i oni pozitivni, što do sada nije bio slučaj, a s druge strane kada se i nešto negativno dogodi da ima neku vrstu, ukoliko se to sazna iz informacije Hine iz Subotice, dodatnoga napora da se pokaže veći interes, da se cjelovitije, obuhvatnije o tome piše, da se naprave duži novinski napisi o tome kako bi se pokušao bolje predstaviti naš život ovdje i problemi s kojima se suočavamo. Naravno, ne mogu sada zbog tog dvominutnog prikaza u udarnom dnevniku Hrvatske

televizije u pola osam reći da je ta šutnja bila stalna, jer je ona prekinuta, ali je to nedovoljno. Nedovoljno u smislu jer je samo u tom elektronskom mediju bilo malo više riječi. Na žalost čak i u emisiji Korijeni, koja je namijenjena za nas, bio je jedan prikaz, ali on je bio u tom smislu zakašnjeni da nije registrirao činjenicu – prijetnju ubojstvom redakciji »Hrvatske riječi«, tako da ga je bilo deplasirano uopće i slušati.

D. D.

Slučaj zemunske obitelji Barbalić

Nacionalnost kao zločin

Međutim, javnost je bila uvjerena da će nakon petolistopadskih promjena stvar krenuti na bolje

Obitelj Barbalić još uvijek traži pravdu. Ona je poput mnogih drugih tijekom devedesetih deložirana samo zato što ne pripada većinskom narodu. Prisjetimo se kako je to bilo.

U srpnju 1997. godine hrvatska je obitelj Barbalić iseljena iz svog stana u Zemunu. Brzom akcijom, heklerima naoružanih pripadnika službe osiguranja zemunskog gradonačelnika i predsjednika Srpske radikalne stranke *Vojislava Šešelja* iz stana u kojemu su živjeli pedeset godina Barbalići su iseljeni, a njihove stvari ostavljene u općinskom depou. U stan su se nakon toga uselili supružnici *Ljiljana Mijoković* i *Ognjen Mihajlović*, izbjeglice iz Hrvatske. Ognjen Mihajlović je u ono vrijeme bio glavni i odgovorni urednik »Zemunskih novina«, glasila Općine Zemun u kojoj je na vlasti tada bila Srpska Radikalna stranka.

»Prvog srpnja dok sam bio na godišnjem odmoru susjedi su mi javili da je netko provalio vrata i uselio se u stan moje majke u kojem smo još živjeli moj sedmogodišnji sin i ja«, rekao je tada Ivan Barbalić Glasu Amerike. Prema riječima *Nikole Barovića*, obiteljskog odvjetnika, prilikom ulaska u stan supružnici Mijoković-Mihajlović počinili su niz krivičnih djela zbog kojih je policija bila dužna podnijeti krivične prijave. Zemunski gradonačelnik i vođa radikala Vojislav Šešelj novinarima je kazao kako obitelj Barbalić u stanu koji je općinsko vlasništvo ne živi već pet godina. Tadašnji gradonačelnik Zemuna je uspio ustvrditi kako obitelj Barbalić »ne može otkupiti stan u društvenom vlasništvu u Srbiji jer imaju hrvatsko državljanstvo i prijavu boravka u Baškoj Vodi u RH«. Kao dokaz o državljanstvu Barbalićevih priložio je fotokopiju putovnice Ivanova sina Darija Barbalića, neplaćene

račune i bedž HDZ-a koji je, tvrdi Šešelj, pronađen u stanu. U slučaju Barbalić, po mišljenju sadašnjega haškoga optuženika, tada je bila riječ o »zavjeri ustaškog lobija kojeg čine Nikola Barović, Helsinški odbor za ljudska prava i neki ustaški mediji«.

Javnost je bila uvjerena da će nakon pe-

listopada. Živi u Baškoj na Krku, u 27 četvornih metara, a mnogi su, kaže, prošli gore, izgubili su svoje najbliže. On »samo« dom, stan u kojem je obitelj Barbalić živjela od 1931. godine. Nije to bila klasična deložacija nego i pljačka – uzeli su im sve, namještaj, garderobu, foto-albume (ni to

tolistopadskih promjena stvar krenuti na bolje, da će klima za druge i drugačije biti snošljivija. Međutim, čini se da su, ako se pogleda ishod posljednjih parlamentarnih izbora i uspjeh stranke koja je sijala zlo, to ipak bile sanje. Kolumnist dnevnika *Danas* *Bojan Tončić* zapisao je u tekstu s nadnevkom 19. listopada 2002 i ovo: »Jedan Zemunac vratio se nakon godinu i pol dana u Srbiju, u Beograd, u hotel »Union«. Prog nanik se zove Ivan Barbalić. Morao je otići zbog nečega što bismo mogli tretirati kao ratni zločin – eto, ovdje se uglavnom time bavimo. Poznata nepravda, jedna od mnogih koje nisu ispravljene poslije petog

im nisu htjeli vratiti). Barbalići vode sudski spor, Ivan dolazi s Krka, ne dolaze zastupnici tužene Ljiljane Mijoković. Dosad je zakazano već mnogo ročišta i priča o sporu, ali dostižnoj pravdi polako gubi smisao. Dario Barbalić ide u osmi razred i želi se vratiti i srednju školu završiti u Zemunu – to je onaj dječak kojem je Vojislav Šešelj zbog delikta koji se zove hrvatska putovnica osporavao pravo na vrćić. Zašto se ne bismo i toga sjetili. O ratnim zločinima je riječ«.

Vladimir Matković

Mediji u multikulturalnim i multinacionalnim društvima

Ključ u rukama većine

Manjinski mediji mogu zadovoljiti potrebu za informiranjem pripadnika manjinskih zajednica, otvoriti prostor za očuvanje njihovog jezika i kulturnog identiteta, ali malo mogu učiniti na planu boljeg »pozicioniranja« manjina u društvu u kojem žive. Tu ulogu moraju preuzeti većinski mediji, omogućujući da se kroz njih predstavi kultura, tradicija i osobeno bogatstvo koje posjeduje svaka nacija. Krajnji cilj je svakako stvaranje tolerantnijeg društva i većeg razumijevanja među različitostima

Piše: Vesela Laloš

Moderni svijet je svijet multikulturalnih i multinacionalnih društava, a uloga i koncepcija medija u takvim društvima moraju se znatno izmijeniti kako bi se prilagodili zahtjevima novog vremena.

U zemljama dulje demokratske tradicije nego što je naša taj se problem počeo rješavati još prije nekoliko desetljeća, a osnovni je cilj bio postaviti medijski koncept tako da manjine u njemu dobiju dovoljan prostor koji bi ih na pravi, autentičan i istinit način predstavio drugom, većinskom dijelu stanovništva, i istodobno omogućio da one (manjine) nađu sebe u takvom mediju – da se informiraju u istoj mjeri i na isti način kao i ostali čitatelji.

POVIJEST: Prvi su u takvu medijsku reformu krenuli Amerikanci. Njihovi su se mediji s time suočili naročito poslije rasnih nemira u nekim crnačkim kvartovima, kada je državna komisija, koju je formirao predsjednik SAD Lyndon Johnson, zaključila da su problemi tog dijela populacije vrlo malo i vrlo neadekvatno bili prezentirani javnosti kroz medije. Jedan od ključnih razloga je bila svojevrsna neosjetljivost većinskih medija na probleme manjina, iza čega se stajalo ozbiljno nepoznavanje kulture, tradicije i života tih manjinskih zajednica. Naši mediji nisu uspjeli na pravi način prenijeti na svoje čitatelje osjećanja i razmišljanja manjinskih zajednica, već su uglavnom pisali sa stanovišta bijelog Amerikanca, dakle sa stanovišta većine, napisano je u tom izvješću. A to nerijetko znači uz puno predrasuda, nerazumijevanja, nedovoljne obaviještenosti i nedovoljnog poznavanja kulture, običaja i navika drugih, što otvara prostor da se plasiraju i mnoge predrasude o manjinama i da se često nekorektno predstavljaju.

Od tada sve do devedesetih u američkim se medijima provodio proces tzv. senzibiliziranja novinara za drugačije kulture. Da bi se moglo kompetentno pisati o drugim narodima koji zajedno žive mora se dobro poznavati njihova kultura, tradicija, povijest, a rješenje za to je ili temeljna i dugo-

Grujica Spasović

trajna edukacija novinara za sektor o manjinskim pitanjima, ili pak, što je mnogo bolje rješenje, zapošljavanje predstavnika manjina na tim poslovima. Tako se u medijima u Americi višestruko povećao postotak novinara koji dolaze iz drugih etničkih zajednica, a time istodobno povećao i broj čitatelja takvih medija, jer su oni postali pristupačniji i zanimljiviji i nevećinskim zajednicama.

Spomenute se ocjene o predrasudama i krivom predstavljanju manjina nedvojbeno mogu bez i riječi izmjena primijeniti na velik broj ovdašnjih medija, čiji je pogrešan i neprofesionalno definiran odnos prema pitanju manjina, i različitostima uopće, imao drastične, mnogo pogubnije posljedice nego u spomenutom američkom slučaju. Prema lo prostora i premalo razumijevanja za druge kulture koje egzistiraju uporedo s većinskom na izvjestan način proizvelo je situaciju koju imamo već dulji vre-

menski period. Uz to, naši mediji imaju iza sebe desetljeće jednog ekstremno lošeg odnosa prema etnički drugačijim građanima, a u eri ratnih konflikata na ovim prostorima manjine su doživjele pravo demoniziranje. Kada se sve skupa sabere, ono što smo proteklih dana vidjeli apsolutno je njegova logična posljedica. A jedan od ključnih uzroka takvog visokog stupnja netolerancije prema drugačijem u svojoj osnovi ima prije svega nepoznavanje toga Drugog.

RAZLIČITOST JE PREDNOST: Različite kulture nalaze različita rješenja za mnoga životna pitanja. Ponekad se radi o gotovo polariziranim stavovima, a ukoliko se ti stavovi ne prevladaju na pravi način, veoma je teško da društvo efikasno rješava mnoge svakodnevne zajedničke probleme u oblastima bitnim za zajednički život – privredi, zdravstvu, socijalnoj zaštiti, kulturi, kriminalu... Upoznavanje šire javnosti sa svim postojećim kulturnim modelima, tradicijama i načinima rješavanja životnih problema jedan je od ključnih uvjeta za građenje kvalitetnog zajedničkog života. Stoga je cilj novinarstva u modernim društvima posvećivanje pažnje svim nacionalnim i kulturnim zajednicama koje postoje u društvu, ali ne kroz situacije koje spadaju u ekstremne, onda kada se pokrene pitanje njihovih prava, ili se nametne problem političke prirode, već je prije sve-

Danas 15 din 65 godina

15. godina, 11 dinara, 20 dinara, 0,7 KM, 0,3 EUR (15. i 16. ljeta)

EDGAR DAVIES **DESMOND TOUC** **SVETOCAR MANOVIC** **POL O'NEIL** **MARTINA NAVRATLOVA**

Veći transfer "pitbula" u Barcelonu **Država osuđena na smrt** **Blizu Evroplu nego ikada** **Samar Bušu i Beloj kući** **Plasim se samo Vilijamsovih**

Milošević ne može na suđenje u Beogradu

Hajki tribunal potvrdio je da je bivši predsjednik SRJ odbio da primi optužnicu za ubistvo Stambolice i atentat na Draškovića. Sve dok pred Haškim tribunalom traje proces protiv Slobodana Miloševića on ne može biti pušten na druga suđenja

ga nužno baviti se njihovim svakodnevnim životom – načinima na koji organiziraju svoj život, kako rješavaju svoje probleme, i njeguju svoju tradiciju i običaje. Tek tada se može razumjeti i način razmišljanja jedne zajednice, i njezini stavovi o mnogim zajedničkim pitanjima, poručio je *David Shaw*, medijski kritičar u »Los Angeles Timesu«.

PREVLADATI STEREOTIPE: »Kod nas je praksa u tome prilično šarenolika, kaže za »Hrvatsku riječ« *Rade Veljanovski*,

Rade Veljanovski

direktor Radio-Beograda. Naše Ministarstvo za manjine je održalo nekoliko tečajeva na temu manjinskog žurnalizma – jedan je nedavno bio organiziran za novinare Rome, Albanice i Bošnjake – i to je svakako dobar put da se takve stvari potiču i poboljšavaju. Međutim, to da redakcije imaju svijest o tome da treba posebnu pažnju posvećivati pitanju manjina, ili čak zapošljavati novinare iz manjinskih zajednica kod nas još nije uzelo maha. Doduše, kad je Vojvodina u pitanju, moram primijetiti da postoji jedna dobra tradicija. Meni je osobno poznato da u svim vojvođanskim redakcijama, bilo da su one velike ili male, ima novinara svih nacionalnosti. To je prosto jedan potpuno prirodan proces. Ali, kad je riječ o Srbiji, stvari su

sasvim drugačije. Mi smo, recimo, na Radio-Beogradu oformili romsku redakciju, i prvi put u povijesti radija imamo polusatnu informativnu emisiju na romskom jeziku, koja se istodobno emitira i na srpskom. Radio Niš ima također emisije na romskom i bugarskom, a ima i Roma i Bugara koji rade na tom radiju. Međutim, poseban senzibilitet za manjinsku problematiku u većinskim medijima ne postoji. Ne postoji svijest o važnosti predstavljanja kulture, običaja, tradicije manjinskih zajednica u našim medijima. Ova romska emisija na neki način jest takva, jer je dvojezična, pa je dakle namijenjena i Romima i većinskom stanovništvu, koje na taj način ima mogućnosti da se iz prve ruke upozna s problemima Roma. Ali, generalno, osobno nisam zadovoljan koliko toga ima u medijima uopće, elektronskim ili pisanim, svejedno. A to je doista bitno pitanje koje bi moralo znatno više biti prisutno u javnosti, i o njemu bi se moralo mnogo više razgovarati.«

RIJETKE IZNIMKE: Dnevni list »Dan« je jedan od rijetkih medija kod nas koji ima prepoznatljivu koncepciju upravo u pogledu pitanja manjina, u čemu je posebno mjesto posvećeno problematiki etničkih manjina.

»Mi se u našoj uređivačkoj politici u neku ruku definiramo upravo kao list manjina – političkih, nacionalnih, kulturnih, vjerskih, seksualnih, itd..., kaže *Grujica Spasović*, glavni urednik *Danasa*. Jednostavno smatramo da je to esencija demo-

kracije, obveza većine da štiti prava manjina. To je na koncu trend i tradicija suvremene Europe, koja nastoji osigurati manjinama mjesto u predstavničkim tijelima čak i više nego što je njihova realna snaga u društvu... Mi se zato u skladu s našom uređivačkom politikom trudimo imati dopisnike iz svih nacionalno mješovitih sredina, te da oni budu istodobno predstavnici najbrojnije nacije u toj sredini. Međutim, u tome ne zanemarujemo profesionalni aspekt, pa nam je ipak važnije da to bude dobar novinar i možda neke druge nacionalnosti, ali koji svakako poznaje tu sredinu, njenu kulturu i tradiciju. Cilj naših novina i jest što bolje predstaviti manjine, uvažavati njihova prava i interese, pisati o njihovim problemima, pa čak i praviti svojevrsnu pozitivnu diskriminaciju, kako bi se na oni pravi način mogli predstaviti i zaštititi njihova prava.«

Stanje u većini medija je takvo da svakako podrazumijeva neophodnost šire akcije, slažu se naši sugovornici. »Ja tu vidim neophodnost komunikacije između nedržinskih organizacija koje su svjesne toga problema, medijskih udruženja i Ministarstva za nacionalne manjine, kaže Veljanovski. Bilo bi dobro napraviti priču u javnosti oko toga, ali ne priču radi priče, već nakon toga vidjeti rezultate u uredništvima. Jer, u ovom trenutku nikako ne možemo biti zadovoljni postojećom situacijom. Mi smo zemlja koja ima mnogo nacionalnih manjina, i mislim da bi se taj odnos morao graditi, da se tome mora posvetiti posebna pažnja. U svijetu postoje mnoga dobra rješenja kako se to radi. Posvećivanje pažnje tom pitanju doprinosi smanjenju tenzija, povećava mogućnost razumijevanja i tolerancije u čitavom društvu. Tu akciju bi svakako morali pokrenuti i voditi mediji, oni u tome moraju imati značajnu ulogu... Upravo je nedavna prošlost, sve ono što smo proživjeli proteklih deset godina razlog više da se pozabavimo time, kako bi se mnogi iracionalni strahovi i nepovjerenje prevazišli i otklonili, kako bi se makar buduće generacije sačuvala od mogućih konflikata.«

Netočna slika o manjinama po pravilu proizvodi obilje problema, a vjerojatnost je da su nedavni incidenti mogli biti izbjegnuti da je, recimo, medijski podržana predstava o Hrvatima kod nas bila drugačija. Na žalost, s ovakvom neposrednom prošlošću naša će zemlja još čekati na situaciju koja će stvoriti takve uvjete u kojima će se razlike tumačiti ne kao nedostatak, već kao istinska prednost, a uvažavanje tih razlika kao interes svih nas, a ne kao udovoljavanje normama demokracije. Jer bogatstvo kultura uvijek otvara više vidika i bolju perspektivu. ■

Vojvođanski mediji

Manjine prema folklornom kriteriju

Uloga medija je od velike važnosti za afirmiranje vrijednosti multikulturalizma, tolerancije i dijaloga, ali prema istraživanju Novosadske novinarske škole, vojvođanski mediji nemaju sluha za potrebe stanovništva u multietničkim zajednicama. Uz to, njihove uređivačke politike ne pokazuju interes za razvijanjem svijesti kod građana o neophodnosti interetničkog dijaloga i afirmiranja multikulturalizma.

»Medije na većinskom jeziku uglavnom ne interesiraju manjine i njihovi problemi, sem ukoliko nije riječ o manifestacijama (festivali i sl.) ili konfliktima. S druge strane, mediji na manjinskim jezicima su zatvoreni u vlastiti etnički i kulturni prostor i 'drugima' se bave samo u 'posebnim' slučajevima: ili ukoliko su događaji vezani i za njihovu zajednicu, ili ukoliko su od iznimno velikog značaja (savezne razine)«, stoji u zaključku ovog istraživanja. Riječ je o monitoringu medi-

ja na većinskom i jezicima manjina u okviru projekta »Medijska svjesnost«. Predmet monitoringa bili su dnevni listovi na srpskom i na manjinskim jezicima u Vojvodini. Takvo površno i nesustavno praćenje manjinske problematike iako u pokrajini manjine čine 34,95 posto stanovništva, bez sumnje djeluje poražavajuće.

Ipak, u ovome treba spomenuti svijetlu iznimku, a riječ je o novosadskom Radiju 021, koji je u listopadu 2000. pokrenuo program na jezicima nacionalnih manjina pod nazivom »Multiradio«. Program je nastao kao reakcija na postojeće koncepte višjezičnih emisija i programa koji, prema sudu ovog radija, getoiziraju manjinske zajednice. Koncept »Multiradija« ne poznaje podjelu redakcija prema jezicima, već svi novinari, bez obzira na jezik kojim priopćavaju informacije, zajednički rade, pripremaju i realiziraju informativni program ■

Rafail Ruskovski, pokrajinski tajnik za informiranje

Političari i novinari dijele odgovornost

*Mislim da je prijenos osnivačkih prava kod manjinskih medija na nacionalna vijeća pravo rješenje, i to bi trebalo učiniti što prije, jer nitko ne zna bolje situaciju u tim medijima nego sama zajednica * Privatizirali se ti mediji kasnije ili ne, pravo na financiranje iz pokrajinskog proračuna ostaje * Postoji opasnost od promjene odnosa prema manjinskim glasilima nakon pokrajinskih izbora, i na to treba biti spreman * Svakako nisam od onih koji misle kako bi novinari trebali sjediti u redakciji osam sati dnevno kako bi dokazali da su radili, ali rezultat rada mora biti vidljiv * Svatko u svojoj sferi mora raditi na stvaranju kvalitetnog informiranja – i država, i sudstvo, i policija, i, naravno, sami novinari.*

Razgovor vodila: Vesela Laloš

Glasila manjinskih zajednica u Vojvodini, čiji je osnivač Pokrajina, nalaze se pred stanovitim promjenama, koje se prije svega očitavaju u promjeni adrese osnivača i načinu njihovog financiranja. Trenutačno umanjenje sredstava koja se izdvajaju iz pokrajinskog proračuna za manjinske medije samo je privremeno stanje zbog cjelokupne situacije, kaže u razgovoru za »Hrvatsku riječ« Rafail Ruskovski, pokrajinski tajnik za informiranje, napominjući da se u ovoj sferi informiranja ipak očekuje određena racionalizacija.

»Iz pokrajinskog se proračuna trenutačno financiraju dvije vrste novinskih izdavačkih ustanova – novoformirane, kao što su Hrvatska riječ i Them, i one koje su formirane još veoma davno i koje smo preuzeli. Tu spadaju Ruske slovo, Hlas ludu, Libertatea, Magyar Szó, Hét nap. Moram spomenuti da imamo i zahtjeve Ukrajinaca i Bunjevaca da i oni dobiju svoja glasila. Ja sam o onim ranije formiranim ustanovama govorio kako u njima treba napraviti racionalizaciju. Ne mislim kao pokrajinski tajnik da je neracionalno to što u Hrvatskoj riječi ima 11 uposlenih – pri formiranju HR ja sam osobno sugerirao da se što manje ljudi uposli, da što više njih radi honorarno, ali da čuvaju profesionalnost. U vezi s tim, zalažem se da neki novinar ako treba ima i dvostruko veću plaću nego ravnatelj, ali to ravnatelj mora objasniti drugim kolegama, mora objasniti javnosti,

itd. Znači, ako netko vrijedi, treba ga platiti, bez obzira je li on novinar, lektor, korektor, ili prevoditelj. Na taj način želimo izgraditi kvalitetan pristup radu.

HR: Znači li to da u pojedinim od tih medija ima tehnoloških viška - va?

To morate njih pitati. Ja tvrdim da ima. Ima onih koji su nesposobni, ima onih koji ne znaju raditi, onih koji se prikrivaju, onih koje smo pokušali usavršiti, obučiti da rade na jedan profesionalniji način, ali nismo uspjeli. Ima, recimo, onih koji još uvijek ne upotrebljavaju kompjutere. A žele biti novinari! Ima čak i onih koji nemaju završenu školu... Ako vi danas dobijete 20 tisuća plaću, to morate vratiti ovom društvu kroz svoj rad – kreativan, stvaralački, napredan, realan, u smislu potrošenih 168 sati rada za jedan mjesec. Svakako nisam od onih koji misle da bi novinari trebali sjediti u redakciji osam sati dnevno kako bi dokazali da su radili, ali rezultat rada mora biti vidljiv, i ta obveza mora postojati i za njih i to mora cijeliti i njihov šef.

HR: Već dosta dugo se najavljuje prijenos osnivačkih prava manjinskih medija na nacionalna vijeća. Do kada treba očekivati realizaciju te odluke?

Ja inzistiram da se to uradi što prije. Mislim da je to pravo rješenje, da je to usklađivanje stanja koje se zove de fakto i de jure. Definitivno, sada odluku o izboru glavnog i odgovornog urednika nekog medija na manjinskom jeziku donosi nacionalno vijeće. Znači, ako na pri-

mjer HNV podnese prijedlog za to u Skupštinu AP Vojvodine, nitko neće htjeti ulaziti u konflikt i suprotstavljati se tome rješenju, te postaviti drugu osobu. Mi takav stav nacionalnog vijeća ocjenjujemo kao stav nacionalne zajednice. Na žalost, čak i kod pripadnika nekih manjinskih zajednica imamo pogrešno tumačenje ove odluke, uz objašnjenje da »naše nacionalno vijeće baš ne radi dobro, da nisu dovoljno odgovorni, stručni i kompetentni«. Ja im onda kažem: Izvinite, ako nisu dovoljno stručni i kompetentni voditi informiranja, onda nisu dovoljno dobri i kompetentni niti za kulturu, za obrazovanje, niti za druge interese nacionalne zajednice. Onda ih najurite, raspustite, napravite nove izbore, ili nešto uradite.

To su, dakle, početni koraci oko tih osnivačkih prava, ali mi imamo suglasnost slovačkog, rumunjskog, rusinskog, i mađarskog nacionalnog vijeća, a mislim da je i hrvatsko o tome raspravljalo. Kada dobijemo suglasnost svih nacionalnih vijeća da žele prihvatiti osnivačka prava, očekujem da će u veljači ili ožujku na Skupštini ta odluka biti donijeta.

Mislim da je netko, nastojeći zaustaviti ovaj proces, pokušao zloupotrijebiti činjenicu da su u određenoj mjeri Zakon o pravima nacionalnih manjina i Zakon o informiranju u koliziji. Suština je, međutim, da po Zakonu o pravima nacionalnih manjina nacionalno vijeće može formirati novu novinsko-izdavačku ustanovu, a po republičkom zakonu, po nečijem tumačenju, prava se mogu prenijeti.

A ja pitam zna li netko bolje situaciju u nacionalnim medijima od nacionalnih vijeća. Svakako da ne.

HR: Može li se prije prijenosa osnivačkih prava jedna novinsko-izdavačka ustanova privatizirati?

Ne može, jer se o tome mora izjasniti nacionalno vijeće, odnosno prvo se mora obaviti prijenos osnivačkih prava. A što će nakon toga nacionalno vijeće uraditi, to je njegov nalaž i njegova odgovornost. Zakon nalaže da od 22. travnja 2005. godine Skupština Vojvodine više ne može biti osnivač. To ne znači da se mediji do tada moraju privatizirati, ali Skupština tada više ne može biti osnivač. Međutim, privatiziranje svakako nije loše rješenje. Mi idemo k tome da prvi stupanj bude prijenos osnivačkih prava, pa ako, recimo, Hrvatsko nacionalno vijeće odluči, kako je bolje privatizirati »Hrvatsku riječ«, i da njen vlasnik bude izvjesna XY korporacija, ili hrvatska država u krajnjem slučaju, to je pravo njihove odluke. Oni mogu odrediti titulara za kojeg smatraju da je najbolje i najracionalnije rješenje. I svatko treba procijeniti što je za njihovu novinsko-izdavačku kuću najbolje.

HR: Kakav će dalje biti odnos

države, odnosno Pokrajine prema tim ustanovama kada se budu privatizirale? Hoće li se i tada osiguravati sredstva iz proračuna?

Da, i dalje će te ustanove imati pravo na financiranje, i to je ono što je netko pogrešno tumačio, zlonamjerno, ili iz nedovoljne obaviještenosti. Znači, bez obzira tko će biti vlasnik, odnosno nositelj vlasničkih prava nad medijem, je li to privatno lice, ili netko treći, taj medij će imati pravo tražiti novac pod uvjetom da dokaže kako obavlja informiranje na jeziku te nacionalne zajednice. A tu potvrdu mora dati nacionalno vijeće. Što dalje znači da na primjer Hrvatsko nacionalno vijeće može reći: mi imamo troje novina, a samo »Hrvatska riječ« obavlja kvalitetno informiranje na hrvatskom jeziku. Druge sve mogu recimo imati i ekonomsku propagandu, ili se jednostavno neprofesionalno bave poslom informiranja. U tom slučaju će Skupština AP Vojvodine izdvojiti novac samo za te novine koje zadovoljavaju interese informiranja hrvatske zajednice.

Dakle, čitava priča oko prijenosa osnivačkih prava nema nikakve veze s financiranjem, to je netko potpuno pogrešno protumačio. Prenijela se osnivačka prava ili ne, financiranje je nesporno.

HR: Postoji li opasnost da se s promjenom odnosa političkih snaga u Pokrajini poslije sljedećih izbora promjeni i odnos prema manjinskim medijima?

Da, i ja na to neprestano upozoravam. A to može biti vrlo perfidno. Dakle, trenutačni stav Skupštine i Izvršnog vijeća je da tim medijima treba davati sredstva koja sada dobivaju, kako bi oni mogli u potpunosti ostvariti pravo na informiranje nacionalnih zajednica. Može netko doći i reći da bi se i s jednom trećinom tog novca, koji se sada izdvaja, moglo realizirati pravo na informiranje neke manjinske zajednice, ali se postavlja pitanje hoće li tada biti doista adekvatno zastupljeno to njihovo pravo. Dakako da neće. To će biti samo floskula: 'Evo, mi o vama brinemo kako nalažu europski standardi', ali će de fakto količina odobrenog novca biti daleko od neophodne. Ja nisam pesimista što se tiče izbora u Pokrajini, ali se svakako treba dobro pripremiti.

HR: Postoje li slobodni i neovisni mediji u Vojvodini?

Pitanje slobodnih, neovisnih, ničim izazvanih medija je veoma teško pitanje. Ja mislim da je u odnosu na Šešeljev ili Vučićev zakon situacija ipak sto puta bolja. Je li bi mogla biti dvjesto puta bolja, to je već pitanje. Znači, da bi situacija u medijima i Vojvodine, i Srbije, i SCG bila bolja, svi na tome moramo jako mnogo raditi. Zakonski temelji postoje, postoji Zakon o javnom informiranju, Zakon o radiodifuziji je omogućio da imate pravilan pristup

medijima, uskoro se očekuje i Zakon o slobodnom pristupu informacijama, što sve zajedno doprinosi jednoj kvalitetnijoj medijskoj situaciji. Onaj tko je bio novinar i u vrijeme Miloševićevog režima i sada može reći je li situacija bolja. A je li dovoljno bolje ili ne, to je nešto na čemu svi zajedno moramo raditi... Veoma je važno da u podizanju kvalitete vojvođanskih medija sudjeluju svi – država, sudstvo, tužiteljstvo, policija, i, naravno, novinari i urednici. Da svatko uzme jedan dio kolača u tome, jer de fakto sada je stvoren milje da se to uradi.

HR: Vijeće Europe je nedavno iznijelo stav da je izbor članova Radiodifuznog savjeta protuzakonit, a Srbija je u tome izvješću svrstana među zemlje u kojima politika ima značajan utjecaj na javni servis...

Pitanje radiodifuzne agencije je veoma ozbiljno. Ovih dana imamo sastanak s tim savjetom u vezi s podjelom radiodifuznog servisa. Što se same agencije tiče i njene legitimnosti, to moramo promatrati u kontekstu potrebe da se rješavaju pitanja iz domena radiodifuzije. Dakle, tri godine se čeka da se neke stvari srede u Televiziji Novi Sad, da se izabere upravni odbor. Ako se, dakle, postavlja pitanje legitimnosti, onda bi on trebao ili prestati s radom ili raditi. Najvažnije je stvoriti uvjete da Savjet radiodifuzne agencije radi, a ako donese odluku koja može biti loša ili štetna, možda se može popraviti ubuduće, ali nedonošenje odluka je veoma problematično, i mi bismo morali to riješiti.

Nama je u Vojvodini veoma važno da se izvrši podjela Televizije Novi Sad, za što

je uvjet prihvaćanje diobne bilance Radio-televizije Srbije, što je i dogovoreno, i o tome nema više spora. Mi smo se suglasili oko toga, i ta dioba se samo treba realizirati. Također je bitno izabrati upravni odbor, koji, koliko znam, nije sporan niti u Pokrajini niti u Republici, te da konačno počne raditi. Sljedeća, također važna odluka je raspisivanje natječaja za nacionalne frekvencije, zatim za regionalne i na kraju za lokalne. To sve treba što prije obaviti, jer je šteta dvostruka – imamo veliki problem u činjenici da država uopće ne naplaćuje ono što može, a to su dozvole za emitiranje programa i zakup frekvencije.

HR: Može li se, dakle, očekivati konačno rješavanje statusa Televizije Novi Sad?

Novosadska televizija je sada vezanih ruku, i to je veliki problem. Sadašnje ruko-

mnogo problema.

HR: Kako kao bivši novinar i sadašnji političar ocjenjujete odnos novinara i političara, odnosno institucija države?

Ja imam nekoliko principa koje pokušavam provesti u svojoj komunikaciji s novinarima koji prate rad Izvršnog vijeća. Prije svega, ako novinari pišu o političarima, onda informacije koje dobiju moraju provjeriti i kod samih političara. Recimo, ako je informacija o nezadovoljstvu nekih 15 profesora iz Subotice radom tajnika *Zoltana Bunjika*, u kojoj se traži njegova smjena, plasirana na prvoj strani novina, onda bi se morala pružiti i dodatna informacija od strane samog tajnika. Međutim, to se nije desilo. Druga problematična stvar kod naših novinara je što često ne uzimaju u obzir tko je što rekao. Vi možete

Primijeniti Zakon o radu

HR: Kako Vi ocjenjujete profesionalnost vojvodanskih medija danas?

Moj stav je tu dosta oštar. Ima mnogo novinara koji znaju svoj posao, kao i onih koji su znali svoj posao i prije nekoliko godina, a znaju ga i danas. Na žalost, ima mnogo i onih koji su ušli u novinarstvo iz čisto egzistencijalnih razloga, nepripremljeni, i koji se niti ne usavršavaju. Ima, recimo, i takvih koji žele pratiti, na primjer, unutrašnju politiku, a pri tom ne znaju ni koliko zastupnika ima u Pokrajinskoj skupštini, tko je predsjednik vlade, tko je koji tajnik, ne prate službena priopćenja, izvještaje, i na kraju vam postavljaju pitanja koja nemaju veze sa stvarnošću. Ima s druge strane i onih koji znaju i koji rade svoj posao doista profesionalno. Jedina selekcija pri tom je odgovorna funkcija voditelja redakcije. Da-

kle, netko treba početi raditi, ili napredovati, ali mu se u jednom momentu treba zahvaliti ukoliko on ne može iznijeti teret koji se zove selekcija, kvaliteta, tržište, i davanje pravilnog odjeka rada.

Dakle, veoma je jednostavna hijerarhija – postoji ravnatelj ustanove, glavni i odgovorni urednik, urednik strane, novinari i suradnici. Svatko treba raditi svoj posao, a treba i odgovarati za ono što je uradio u određenoj periodu. Mislim da bi u novinarstvu bila veoma simpatična odredba koja bi nalogala da se na kraju svake godine najgori radnik u jednoj novinsko-izdavačkoj ustanovi, po Zakonu o radu, tehničkim rješenjem koje se zove tehnološki višak, odstrani, a da se kroz tri mjeseca primi nov i mlad novinar. Tvrdim da bi ta mjera donijela veoma pozitivne efekte u svim novinsko-izdavačkim ustanovama.

je točne, ali je pitanje jesu li one krucijalne da bi se našle na naslovnoj strani. Je li za građane koji žele da se nešto promijeni, i koji su i sami spremni nešto učiniti, to ohrabrenje? Ili, kako shvatiti činjenicu da od 200 privatiziranih tvrtki u 20 postoji problem, a u četiri, recimo, krivična djela, a u medijima se upravo te četiri tjednima nalaze na naslovnim stranama.

Nedvojbeno je činjenica da postoji viši stupanj slobode utjecala i na novinare, ali, tu također mora postojati i mjera odgovornosti. Po mom mišljenju, najodgovorniji za ono što se u zemlji događa jesu političari, ali odmah za njima su novinari. Oni su ti koji će prenijeti što rade političari, ali svakako u tome moraju imati profesionalne kriterije.

HR: Druga strana priče ja da novinari (i dalje) imaju problem sa zaptvorenosću institucija prema medijima.

Da, slažem se da je to veliki problem, te da mediji često ne mogu dobiti pravovremenu i valjanu informaciju. Ja svojim kolegama u Izvršnom vijeću uvijek objašnjavam kako je na njima da plasiraju informaciju koja je bitna za javnost, a koju novinari ne znaju. Novinar bi, dakle, trebao biti pozvan od strane političara koji bi mu mogli prenijeti pravu informaciju. Ali ne zato da političari zloupotrebljavaju medije, već da im prenesu informacije koje su važne građanima i koje građani moraju znati. Ili, da objasne neka važna pitanja iz domena državnih poslova. Kad bi političari tako nastupali prema novinarima, mislim da bi tada novinarska lutanja oko toga tko je što učinio, ili rekao ili nije rekao, bila manja i bilo bi manje konfuzije. No, ja vjerujem da ćemo uspjeti riješiti problem, kako bi s obje strane bilo kvalitetnog odnosa. ■

vodstvo televizije nema mogućnost da na temelju svog sadašnjeg statusa radi onako kako treba. Jednostavno, upravitelj, koji neke stvari mora potpisivati u Beogradu, ne može biti pravi upravitelj. Recimo, ukoliko želi racionalizirati poslovanje, reorganizirati televiziju, itd. on to ne može raditi ako se to ne radi na razini cijelog sustava, u Beogradu. Moja je teza da bez podjele televizije na republički i pokrajinski radiodifuzni servis nitko u Novom Sadu nije odgovoran za neke stvari koje se događaju, jer nema pravu samostalnost u odlučivanju. A bez toga se ne mogu ni vući pravi potezi. Mi jesmo mnogo toga popravili, situacija je mnogo bolja nego što je bila prije 2000. godine, ali još uvijek ima

naći tisuće ljudi koji će reći da se, recimo, *Koštica* ne treba baviti politikom, ili kako *Boris Tadić* ne treba biti predsjednik Demokratske stranke, ali to svakako ne za služi da se sve stavi na prvu stranu novina, osim ukoliko se ne radi o relevantnom sugovorniku.

S druge strane, definitivno je jasno da smo i mi političari svjesni što je problem, što je propust, ali je pitanje tretmana toga problema, i je li on zaslužuje da mu se da takav publicitet i prioritet. Ukoliko, recimo, pogledate naslovnu stranu »Blica« za posljednjih dvadesetak dana, imat ćete utisak kako živite u Boliviji, mafijaškoj zemlji iz koje nema izlaza. Ja ne kažem kako toga nema, u velikoj mjeri su te informaci-

Diplomatske aktivnosti u povodu incidenata na sjeveru Bačke

Zabrinutost zbog pogoršanja situacije

Veleposlanik Simurdić dva puta na razgovorima u Ministarstvu vanjskih poslova Republike Hrvatske

Da slučajevi s incidentima usmjerenim na ovdašnje Hrvate, njihove institucije, kulturne spomenike i imovinu, koji su se počeli događati koncem prošle godine, u sebi sadržavaju i dimenziju ozbiljnosti te nukaju na zabrinutost, svjedoče i postupci državnih tijela Republike Hrvatske. Očito, priča o tome, kako su osobito pisali neki subotički mediji, da se poprje Matije Gupca u Tavankutu ruši skoro samo od sebe zato što je slabo postavljeno, ili da su incidenti s antihrvatskim porukama tek proizvod niza slučajnosti, teško prolazi kod svih. U tom smislu se možda mogu tumačiti i dva poteza Ministarstva vanjskih poslova Republike Hrvatske – prvo, službeno izražavanje zabrinutosti veleposlaniku Srbije i Crne Gore u Zagrebu Milanu Simurdiću zbog tih incidenata, i drugo, pozivanje na razgovor veleposlanika Simurdića nakon prijatnji koje su bile upućene Generalnom konzulatu Republike Hrvatske u Subotici.

Naime, prema priopćenju Ministarstva vanjskih poslova Republike Hrvatske, državni tajnik u Ministarstvu Hido Bišćević primio je u posjet u srijedu 21. siječnja veleposlanika Srbije i Crne Gore u Zagrebu Milana Simurdića. Tijekom razgovora, stoji u priopćenju, »obostrano je istaknuta potreba daljnjeg zadržavanja po-

zitivne dinamike dosadašnje razine odnosa, s posebnim naglaskom na potrebi rješavanja preostalih otvorenih pitanja, kao što je ubrzano rješenje problema nestalih osoba, nastavak rada Komisije za granice, potpisivanje Sporazuma o readmisiji od strane Srbije i Crne Gore, kao i pitanja viznog sustava. Državni tajnik Bišćević je izvijestio sugovornika o najnovijim vanjsko-političkim potezima hrvatske Vlade i njezinim prioritetima. Državni tajnik je prenio očekivanja Republike Hrvatske da će i buduća Vlada Srbije nastaviti put demokratske stabilnosti kao osnove za daljnje unapređenje uzajamnih odnosa. Veleposlaniku Simurdiću je prenesena ocjena da proces formiranja parlamentarne većine u Hrvatskom saboru i dogovor s predstavnicima srpske nacionalne zajednice predstavlja važan doprinos rješavanju konkretnih pitanja i uzajamnih međudržavnih odnosa. Bišćević je prenio Simurdiću zabrinutost hrvatske Vlade zbog nedavnih incidenata u Vojvodini usmjerenih prema predstavnicima hrvatske manjine.«

Drugi puta veleposlanik Srbije i Crne Gore u Republici Hrvatskoj Milan Simurdić bio je pozvan na razgovor u Ministarstvo vanjskih poslova u Zagrebu od strane samog ministra vanjskih poslova Republike Hrvatske dr. Miomira Žužula. Bilo je to u četvrtak 29. siječnja, kada je, prema službenom priopćenju Ministarstva vanjskih poslova, dr. Žužul veleposlaniku Simurdiću »prenio zabrinutost Vlade Republike Hrvatske u vezi s pogoršanjem sigurnosne situacije i serijom incidenata usmjerenih protiv Hrvata u Vojvodini, kao i s prijatnjama Generalnom konzulatu Republike Hrvatske u Subotici. Ministar je u razgovoru s veleposlanikom zatražio da nadležni organi u Srbiji poduzmu sve potrebne mjere u cilju učinkovite zaštite hrvatske manjine, hrvatske imovine i spomenika u Vojvodini. Ministar dr. Žužul je veleposlanika

Simurdića upoznao s vanjskopolitičkim prioritetima hrvatske Vlade među kojima suradnja sa susjednim zemljama predstavlja jednu od glavnih odrednica. U razgovoru je ukazano na potrebu zadržavanja pozitivne dinamike dosadašnje razine međusobnih odnosa i na mogućnosti produbljivanja suradnje.«

T. Ž.

Razbijen prozor na Franjevačkom samostanu u Subotici

Policija uhitila malodobnog počinitelja

MUP Subotice je 2. veljače izdao priopćenje kojim se javnost obavještava kako je 1. veljače nepoznato lice razbilo prozorsko staklo na Franjevačkom samostanu u centru grada. Na lice mjesta su odmah izišli pripadnici SUP-a Subotice, izvršen je uviđaj, dok su patrole obišle okolinu. Intenzivnim radom na terenu pronađeno je maloljetno lice Z. M. rođen 1987. godine iz Beograda, koji je tijekom razgovora priznao da je razbio prozor samostana, ali je rekao da to nije učinio namjerno, već da ga je greškom pogodio. Protiv maloljetnog Z. M. bit će podnijeta krivična prijava, zbog osnovane sumnje da je izvršio krivično djelo oštećenja tuđe stvari.

Zamjenik gvardijana Marjan Kovačević, rekao je za »Hrvatsku riječ« kako »nas ovi incidenti podsjećaju na nemila vremena kada su Hrvati bili ovdje na udaru. Nadamo se da ovaj incident nije nagovještaj da će doći do težih incidenata, kao što je to bilo prije desetak godina. Ovoga puta policijska patrola došla je nakon 15 minuta od poziva, što je vrlo brzo u odnosu na prijašnja vremena.«

Prijetnje i Građanskom listu

Redakcija novosadskog »Građanskog lista« protestirala je u ponedjeljak zbog prijatnji koje joj je uputio funkcionar Srpske radikalne stranke Milorad Mirčić. On je novosadski Građanski list nazvao »ustaškim«. U znak prosvjeda novinari te redakcije su u utorak besplatno dijelili primjerke lista, i ujedno pozvali demokratske snage u Srbiji da stanu na put pretnjama.

Prijetnje Generalnom konzulatu RH u Subotici

Zloslutne telefonske poruke

Generalna konzulica dr. Jasmina Kovačević-Čavlović je u svojem govoru prigodom obilježavanja prve obljetnice »Hrvatske riječi«, osvrćući se na učestale incidente, spomenula i prijetnje koje su bile upućivane njoj osobno i Generalnom konzulatu u Subotici. Od dr. Kovačević-Čavlović saznali smo o kakvim se prijetnjama radi, a s kojima do sada javnost nije bila upoznata.

»Već 2001. godine na ulici mi je jedna osoba, preko moga oca, prijetila smrću. Ova osoba usprkos detaljnom opisu nije nikada pronađena. Prije mjesec dana učestali su anonimni telefonski pozivi na moj kućni telefon, gdje su mi psovali »ustašku majku« i obračali mi se veoma vulgarnim i pogrdnim izrazima. Bilo je tričetiri takva poziva nakon čega su učestali pozivi nakon ponoći i u ranim jutarnjim satima. Nakon sedam-osam takvih poziva, obaviještena je

policija i oni su postavili »lovca«. Nakon toga pozivi su prestali, da bi se ponovili u prošli četvrtak. Također je priprečeno, prije tjedan dana svim predstavnicima diplomacije u Subotici. Anonimni glas je uputio telefonsku prijatnju Generalnom konzulatu »Hrvati spremite se

Službena potvrda iz Generalnog konzulata RH u Subotici

Incident se ljetos dogodio

Zbog više puta ponovljenih napisa u pojedinih medijima kako se ljetos, za vrijeme proslavljanja pobjede vaterpolske reprezentacije SCG nad Hrvatskom, u Subotici nije dogodio nikakav incident, od Generalnog konzulata RH u Subotici u srijedu smo službeno izviješteni da incidenta pred Konzulat tada jest bilo, te da

da umrete«. Policija je obaviještena i smatrali smo da ovakve događaje ne treba više prikrivati već ih treba iznijeti u javnost, tim prije jer do sada niti jedan počinitelj nije otkriven. Mi očekujemo da takva uznemiravanja prestanu i da Hrvati u Vojvodini i predstavnici diplomacije ne budu više žrtve uznemiravanja, te da se počinitelji čim prije otkriju. To će biti poruka široj javnosti da država primateljica, odnosno domicilna država vojvodanskih Hrvata, neće više tolerirati takva ponašanja i zlodjela.«

je tom prigodom netko iz okupljene »navijačke« mase razbio staklo na ulaznim vratima u Konzulat.

Nakon incidenta odmah je utvrđeno razbijeno staklo na gornjoj polovici ulaznih vrata. Također, policija je izviješćena i o grafitu koji je osvanuo u svibnju prošle godine na zgradi Generalnog konzulata. Nakon dugog vremena, počinitelj je nađen među djecom sa ekskurzije, priopćeno je »Hrvatskoj riječi« iz Generalnog konzulata RH u Subotici.

U Subotici svečano obilježena prva godišnjica »Hrvatske riječi«

Stečevina koja ispravlja nepravdu

»Hrvatska riječ« otvorila hrvatsku javnost i obogatila multikulturnu Vojvodinu

Piše: Dušica Dulić

Godina dana tiskanja jedinog tjednika na hrvatskom jeziku u Srbiji i Crnoj Gori obilježena je prošloga petka u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici. Oko dvjestotinjak gostiju je pozdravio direktor i v. d. urednika »Hrvatske riječi« Zvonimir Perušić koji je govorio o pisanom novinarstvu na hrvatskom jeziku koje je prethodilo »Hrvatskoj riječi«, i o utemeljenju ove novinsko-izdavačke ustanove, te istaknuo:

»NIU Hrvatska riječ osnovana je s ciljem da na institucionalan i sveobuhvatan način ostvari pravo hrvatske nacionalne manjine u Vojvodini u oblastima informiranja i izdavaštva na vlastitom jeziku. Pojava Hrvatske riječi bila je, po općoj ocjeni, nakon osnivanja Hrvatskog nacionalnog vijeća, jedan od najvažnijih događaja u novijoj povijesti hrvatske manjinske zajednice u SCG, koja se deset godina borila za priznanje svoga manjinskoga statusa. Stasavajući i razvijajući se, danas nam pri-

stižu ocjene kako smo dobili jedan ozbiljan i respektabilan društveni, politički, kulturni i obiteljski tjednik na hrvatskom jeziku. Tjednik, koji je uz to, smogao snage i u prvoj godini izdati i dva podliska – dječji Hrcko – i jedan za kulturu, čime smo navijestili da će se naklada unutar kuće razvijati, bude li, što očekujemo, daljnjeg razumijevanja i potpore onih čija je to obveza. S tim u svezi, nedavno je oformljen i Izdavački savjet Hrvatske riječi, koji će se upravo baviti osmišljavanjem, planiranjem i realizacijom specijalnih izdanja i nakladničke djelatnosti«, rekao je Perušić.

KONAČNO HRVATSKA JAVNOST: Ispred osnivača ove Novinsko izdavačke ustanove obratio se potpredsjednik Skupštine AP Vojvodine Aleksandar Kravić.

»Jedna od vrlo važnih odluka vojvođanske skupštine koja je imala vrlo ozbiljnu političku težinu jest odluka da se formira glasilo na hrvatskom jeziku Hrvatska riječ.

Čitao sam bar desetak brojeva Hrvatske riječi od ovih koji su izašli i mislim da je uredništvo našlo pravu mjeru i pravi način uključivši vrlo ozbiljna imena novinarstva i stvorivši časopis koji vrijedi pročitati i ne samo ako ste član hrvatske zajednice u Vojvodini već i ako nekoga zanima generalno biti informiran o mnogim stvarima«, rekao je Kravić. Osvrnuo se i na problem televizijskog informiranja na hrvatskom jeziku spomenuvši treće skidanje TV divana s programa TV Novi Sad.

Predsjednik HNV-a mr. Josip Ivanović je u ime Hrvatskog nacionalnog vijeća čestitao svim djelatnicima Hrvatskoj riječi godinu dana izlaska lista i to čestitajući prije svega na istrajnosti u radu: »Hrvatsku riječ smo sanjali i priželjkivali, neki su malo aktivnije i poradili na tome da se ona opet pojavi i dobrom voljom demokratskog vodstva Skupštine AP Vojvodine odluka o osnivanju NIU je donijeta. Konačno imamo svoju hrvatsku javnost, imamo prostor na kojem se možemo jedni drugima obraćati sa svojim viđenjima i stavovima, stavljati kritike i sve ono što u demokratskoj javnosti postoji. U tom smislu želim nastavak i plodan rad Hrvatskoj riječi«, rekao je mr. Ivanović.

»HRVATSKA RIJEČ« KAO STEČEVINA: Generalna konzulica RH u Subotici dr. Jasmina Kovačević Čavlović je u svoje mu izlaganju, između ostalog rekla:

»Slijed događanja nakon parlamentarnih

Pomoćni biskup đakovački i srijemski mons. Đuro Gašparović

Ispravljena nepravda

»Prije godinu dana ispravljena je ona nepravda koja je bila ranije učinjena kad je ukinuta 'Hrvatska riječ'. Ovdje smo da čestitamo i da zahvalimo onima koji se brinu o kvaliteti i redovitosti izlaženja Hrvatske riječi. Ovaj list zbilja lijepo pokriva kulturno, prosvjetno, političko pa i duhovno područje života, osobito na ovom prostoru gdje živimo«.

izbora u Srbiji, značaj i težina incidenata, te pričinjena šteta, današnjoj svečanosti daju poseban značaj. Hrvatska riječ je pravovremeno i vjerodostojno izvještavala o događanjima unutar hrvatske zajednice i oko nje. Ne čudi stoga što su se seriji incidenata usredotočenih na demoraliziranje hrvatske javnosti i hrvatske zajednice nepoznati počinitelji svojim bahatim primitivizmom obrušili i na uposlenike našeg tjednika. Nikada nije previše naglašavati da je Hrvatska riječ jedna od stečevina hrvatske zajednice u Vojvodini. Uistinu, Hrvatsku riječ uređuju i pišu oni kojima je primarno određeno zauzetost za promicanje nacionalnih interesa, prevladavanjem uskostranačkih okvira i širom društvenom percepcijom – zaključila je dr. Jasmina Kovačević Čavlović.

JOŠ UVIJEK POTREBNA HRABROST: »Čestitam kolektivu tjednika Hrvatska riječ na početku koji obećava, ali bih čestitao i Skupštini AP Vojvodine koja je odlučila ispraviti tu situaciju u kojoj su se donedavno nalazili naši sugrađani hrvatske nacionalnosti. Nažalost, ispada da je kod nas još uvijek potrebna hrabrost kada se netko zalaže za ono što je u civiliziranom svijetu normalno. SO Subotica je prije više od pet godina učinila prvi korak za informiranje na hrvatskom jeziku kada je formirala Uredništvo na hrvatskom jeziku Radio Subotice. Odatle su nikli i neki današnji kadrovi Hrvatske riječi. U Subotici se nalaze redakcije dva manjinska pokrajinska glasila i kao takva uživaju pomoć Općine u prvom redu što se tiče osiguravanja poslovnog prostora. To su 'Het nap' i Hrvatska riječ. Nije lako novinarima kada im se prijeti, a preko njih i svima koji se bore protiv asimilacije, svima koji se zalažu da se održi bogatstvo različitosti. Nažalost, dosta je par zlonamjernih da pokvari ono što tisuće tolerantnih i pozitivnih ljudi uradi« rekao je ovom prigodom gradaonačelnik Subotice Géza Kucsera.

DIO MULTINACIONALNE VOJVODINE: Načelnik odjela za manjine i iseljništvo pri Ministarstvu vanjskih poslova RH *Andrija Jakovčević* je u petak istaknuo:

»Čestitam uredniku i uređivačkom timu prvu godišnjicu 'Hrvatske riječi', svima onima koji su pridonijeli da ovaj list poslije gotovo pedeset godina ponovno zaživi. Lijepo je što je to napravljeno uz svekoli-

Pozdravna riječ predsjednika RH Stjepana Mesića

Hrvatska će štititi svoju manjinu

U pozdravnoj riječi predsjednika RH Stjepana Mesića koju je uputio »Hrvatskoj riječi«, stoji sljedeće:

»Poštovani urednici i novinari i svi oni koji sudjelujete u stvaranju tjednika, veliko mi je zadovoljstvo čestitati vam prvu obilježnicu izlazenja Hrvatske riječi.

Nije lako pokrenuti i održati novine, a pogotovo je teško izdavati novine namijenjene pripadnicima manjine. Medijsko tržište danas je okrenuto profitu, reklamama i oglašavanju, a često radi podizanja tiraža skreće i prema senzacionalizmu zaboravljajući da mediji prvenstveno trebaju informirati. Hrvatska riječ obnovila je staru tradiciju izlazenja novina na hrvatskom jeziku u Subotici i Vojvodini, i na tome treba ustrajati.

Često sam puta do sada govorio kako su manjine naše bogatstvo i naša spona sa zemljama u kojima one žive. Hrvatska pruža punu zaštitu i prava manjinama koje u njoj žive, ali isto tako želi i da hrvatska manjina u drugim zemljama ima sva prava.

Vi se nalazite u specifičnoj situaciji. Nakon agresije na Hrvatsku te nakon protjerivanja Hrvata iz Srijema, Banata i Bačke početkom devedesetih godina prošlog stoljeća, smanjio se broj pripadnika hrvatske manjine u Vojvodini. Ti su užasni događaji ostavili traga na svima nama, no moramo pronaći snagu i prevladati negativne osjećaje i nikada ne smijemo optuživati cijeli jedan narod radi nedjela koje su činili pojedinci.

Danas kada je u Srbiji i Crnoj Gori u tijeku proces formiranja državne vlasti potreban je razum i volja za suradnjom i komu-

nikacijom, posebno u trenucima kada smo svjedoci događaja, za koje vjerujem da su usamljeni incidenti. Skrnavljenje grobova na katoličkom groblju u Subotici, zastrašivanja i, konačno, ukidanje emisije na TV Novi Sad »TV divani« mogle bi podsjetiti na događanja s početka 90-tih. Ali ja vjerujem kako će i vlasti u Srbiji i Crnoj Gori učiniti sve kako se tako nešto ne bi više ponovilo.

Hrvatska želi surađivati sa svojim susjedima i svoju je spremnost na suradnju potvrdila kroz razne oblike bilateralne i multilateralne suradnje, ali isto tako, Hrvatska hoće i mora zaštititi pripadnike hrvatske manjine u drugim državama.

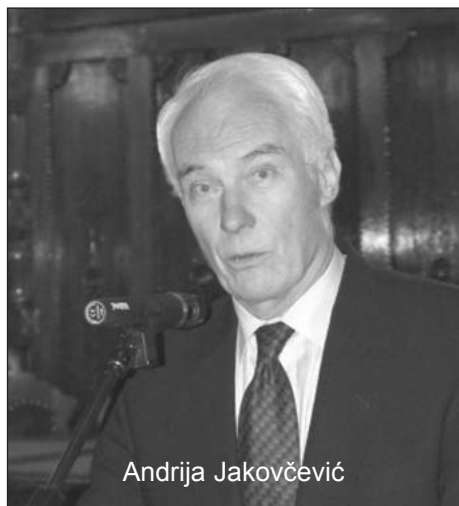
Možda vam se ponekad čini da ste ostavljeni ili zaboravljeni, ali ja vas uvjeravam da nije tako. I Hrvatska riječ je jedan od načina komunikacije između nas i zato ja vjerujem da ćete nastaviti s izlaženjem još dugi niz godina, ali se jednako tako nadam da će biti još novinskih izdanja na hrvatskom jeziku u Srbiji i Crnoj Gori.

ku pomoć Skupštine AP Vojvodine, što je svakako civilizacijsko djelo koje podržava multinacionalnu Vojvodinu. Vojvodina se ne može opisati bez doprinosa svih nacionalnih zajednica koje u njoj žive, pa tako i

hrvatske zajednice koja je tu stoljećima. Zato poručujem neka se čita i govori hrvatska riječ, upravo kao dokaz tolerancije na ovom prostoru.

UZVANICI: Među uzvanicima ove pro-

Andrija Jakovčević

slave, osim već spomenutih, veleposlanik RH u Beogradu *Davor Božinović*, treći tajnik u Veleposlanstvu RH *Stipan Medo*, konzul prvog razreda u Generalnom konzulatu RH u Subotici *Miroslav Kovačić*, generalni konzul RH u Pečuhu *mr. Ivan Bandić*, pokrajinski tajnik za informiranje *Rafail Ruskovski*, predsjednik pokrajinskog Odbora za informiranje *Đorđe Šubotić*, predsjednik pokrajinskog Odbora za međunarodne odnose *Kalman Kuntić*, potpredsjednici SO Subotica *Lazar Baraković* i *Saša Vučinić*, predsjednik IO SO Subotica *Árpád Papp* sa suradnicima, predsjednik IO HNV-a *Lazo Vojnić Hajduk*, v. d. predsjednika DSHV-a *Petar Kuntić*, predsjednik HNS-a *Franjo Vujkov*, te predstavnici brojnih kulturnih, političkih i društvenih institucija iz Vojvodine, drugih manjinskih listova, te svećenstva.

U petak su proslavu godišnjice izlaska Hrvatske riječi obogatili *Jelena Mlinko* prigodnom recitacijom, te članovi Subotičkog tamburaškog orkestra na čelu sa *Stipanom Jaramazovićem*. Kraj proslave je zaslađen

Čestitke i brzojavi

Tom prigodom pročitani su i brojni brzojavi kojima su predstavnici državnih organa RH i SCG čestitali godišnjicu izlaska Hrvatske riječi, kao i brojne hrvatske institucije i pojedinci u SCG. Čestitke su u povodu godišnjice izlaska uputili i: potpredsjednica Vlade Republike Hrvatske *Jadranka Kosor*, republički ministar kulture i medija *Branislav Lečić*, pomoćnica republičkog ministra kulture i medija *Tamara Lukšić-Orlandić*, ravnatelj Direkcije za informiranje SCG *Slobodan Orlić*, savjetnik za informiranje predsjednika Državne zajednice SCG *Ivan Cvejić*, potpredsjednik Izvršnog vijeća AP Vojvodine *Duško Radosavljević*, predsjednik Savjeta za nacionalne manjine RH *Aleksandar Tolnauer*, predsjednik Hrvatske državne samouprave *dr. Mijo Karagić*, pročelnica Upravnog odjela za društvene djelatnosti grada Osijeka *Jasminka Novak-Kovač*, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika *Nikola Jelinčić*, *Mrvoje Salopek* i *Marija Hećimović* iz Odjela za hrvatske manjine HMI, urednik emisije »Korijeni« *Ivo Kujundžić*, predsjednik Upravnog odbora »Hrvatske riječi« *mr. Mato Groznica*, Hrvatsko građansko društvo Crne Gore, Udruženje Inicijativa mladih, potpredsjednik SO Subotica *Saša Vučinić*, Informativna služba DSS-a u Subotici, glavni i odgovorni urednik »Zvonika« *vlč. Andrija Anišić*, župnik u Golubincima i ravnatelj Caritasa za Srijem *vlč. Jozo Duspara*, Redakcija Danasa, uposleni u Subotičkim novinama, te *Naco Zelić*, *Ivan Torov*, *Draško Ređep*, *Lajčo Perušić*, *Zoltan Kolić* i mnogi drugi.

tortom slastičarne »Selenča«, vlasnika Gojka i Jankice Zeljko iz Sombora s logotipom Hrvatske riječi.

Čitatelji

Petar Kuntić, v. d. predsjednika DSHV iz Subotice

Važan čimbenik

U Demokratskoj stranci Hrvata u Vojvodini smo zadovoljni da smo poslije svih zbivanja u proteklih deset godina, poslije rata koji je bjesnio u matičnoj državi, protjerivanja Hrvata iz Srijema, te poslije listopadskih promjena, dočekali proslaviti prvu obljetnicu jedinog tjednika na hrvatskom jeziku u Srbiji.

Hrvatsku riječ ne smatramo običnim tjednikom, već ga smatramo važnim čimbenikom u snažnijem političkom i kulturnom artikulu Hrvata u Vojvodini, te njegovanju hrvatskog jezika. Nadamo se da ćemo svi zajedno proslaviti još mnogo obljetnica Hrvatske riječi bez obzira na uznemiravajuće prijetnje proteklih tjedana.

Što se tiče suradnje s DSHV-om, zahvaljujemo na profesionalnom i korektnom izvješću vanju o samoj stranci te očekujemo da će se suradnja nastaviti na isti način.

Franjo Vujkov, predsjednik Hrvatskog narodnog saveza, iz Subotice

Dobra perspektiva

Sama obljetnica je izuzetan događaj. Prvi rezultati su pokazali da se oko lista formirala ekipa koja garantira da će stvari ići željenim tokom. Osobno smatram da list ima dobru perspektivu, i da je u odnosu na prve brojeve uočljiv izuzetan boljitak i konceptijski, i stručno i u svakom pogledu.

Marija Šeremešić, pročelnica Dramske sekcije HKUD-a »Vladimir Nazor« iz Sombora

Okrenuti se manjim sredinama

Konačno da smo i mi Hrvati dobili, odnosno obnovili svoje glasilo. Bio je posljednji trenutak da krene informiranost o Hrvatima ne samo u Vojvodini nego i u čitavoj Srbiji i Crnoj Gori. Mislim da su te novine veoma kvalitetne, ali smatram da treba više pratiti rad svih kulturno-umjetničkih društava i svih institucija. Bilo bi dobro, kao što je u pedesetom broju »Hrvatske riječi« izišao podlistak o kulturi u Subotici, da tako izide podlistak gdje bi se spomenula i druga mjesta u kojima živi hrvatski narod, gdje postoje hrvatske institucije. Također bi se ovaj list trebao okrenuti manjim sredinama u kojima živi hrvatski narod.

Cecilija Miler, pročelnica Likovne sekcije HKUD-a »Vladimir Nazor« iz Sombora

Izostaju vijesti

Sve pohvale za Hrvatsku riječ. Zbilja je potreban takav list za naš narod na ovom području, ali mislim da nema dovoljno izvješća

Generalni konzul Republike Hrvatske u Pečuhu mr. Ivan Bandić darivao je ovim povodom Uredništvo Hrvatske riječi knjigom »Hrvatski jezični savjetnik« i Vukovarskom golubicom.

o »Hrvatskoj riječi«

iz okolnih mjesta. Puno puta se i pošalju vijesti, ali se one ne objave, pa nam je žao što određeni događaj prođe, a nije zabilježen. Mislim da bi list trebao stranicu više, da se posveti događajima mimo Subotice.

Ana Miličić, kućanica iz Sonte

Originalni stil

Čitam Hrvatsku riječ od prvog broja i mogu samo čestitati obljetnicu i poželjeti da se nastavi pisati sad već originalnim i prepoznatljivim stilom. Osobno, voljela bih pročitati malo više priča iz života o našim ljudima koji su se devedesetih godina iselili u Hrvatsku.

Miroslav Galar, trgovac iz Rume

Uloga međusobnog povezivanja

Najviše u Hrvatskoj riječi volim pročitati članke o djelovanju i radu hrvatskih društava u Vojvodini. Smatram da suradnja naših društava treba biti mnogo učestalija, a vaš list bi mogao dobrim dijelom pomoći našem povezivanju, posebice društava iz Bačke i Srijema.

Ruža Lukić, kućanica iz Sonte

Pohvala za nagradnu igru

Hrvatsku riječ čitam od prvog broja. Dugo mi je da mogu pročitati puno toga o svojoj Sonti, o problemima i uspjesima sončanskih Hrvata. Hrvatska riječ su prve novine kojima je Sonta zanimljiva. Pohvala bih i nagradnu igru, nadam se da će poslije ove biti nova. Čestitam Hrvatskoj riječi rođendan, budite ustrajni u onome što jako dobro radite.

Stipan Siladev, nastavnik iz Sonte

Ne dajte se pokolebati

Veoma sam zadovoljan kvalitetom teksta, a osobito čestitam glavnom uredniku na odličnim kolumnama. Mislim da Hrvatska riječ pruža Hrvatima u Vojvodini najvažnije informacije o događanjima u bližem i daljem okruženju, te doprinosi homogeniziranju i organiziranju hrvatske nacionalne zajednice u Srbiji i Crnoj Gori. Ne dajte se pokolebati, ustrajte u onome što radite, čitateljstvo je uz vas.

Dejan Poljaković, nogometaš iz Subotice

Okrenuti se prosječnim ljudima

Zamišljam Hrvatsku riječ kao tjednik ili budući časopis koji bi se bavio općim temama bez naglašavanja hrvatskog predznaka. Hrvatska riječ mora očuvati ime i jezik, ali više pisati o nama, prosječnim ljudima s ovog podneblja i o općim događanjima koje nas okružuju. S takvim pristupom vidim budućnost tjednika i općim smisao Hrvatske riječi.

Damir Kolarić, poljodjelac iz Rume

Stožer očuvanja identiteta

Mislim da je izlaženje tjednika poput Hrvatske riječi veliki dobitak za hrvatsku nacionalnu zajednicu u Vojvodini. Želim da vašem listu poželim mnogo uspjeha u daljem radu kao glavnom stožeru čuvanja hrvatskog nacionalnog i kulturnog identiteta na ovim prostorima.

Marina Kujundžić, novinarka iz Subotice

Hrcko i kulturni dodatak odlični

Najviše mi se dopadaju članci koji govore o zbivanjima vezanim za ove prostore. »Hrcko« mi se također veoma dopada i smatram da je prilagođen uzrastu kojem je namijenjen. I kulturni dodatak je zbilja odličan, veoma je dobro zamišljen, pročitala sam ga i u biti zaista volim čitati o kulturi. Kad bi bilo više financijskih sredstava, željela bih da se poboljša kvaliteta papira. Tjednik je vrlo dinamičan i prepun slika, i bilo bi lijepo da se to sačuva. Hrvatska riječ ima svoje mjesto u društvu i trebalo bi tu tradiciju održati.

Adam Tubić, predsjednik KPD-a »Silvije Strahimir Kranjčević« iz Bačkog Brega

Ići od sela do sela

Tjednik Hrvatska riječ je jedan dobar potez kojeg je možda trebalo i ranije ostvariti. Ipak, mislim da se u njemu malo govori o problemima Hrvata na području Vojvodine, mislim da bi se malo više trebao baviti internom problematikom našeg naroda od sela do sela. U Hrvatskoj riječi nisu sva sela podjednako zastupljena, nadam se da će se to promijeniti i da ćemo imati više informacija o Hrvatima u manjim sredinama. Volio bih da šokački narod u ovom listu ne bude zapostavljen, već da se više piše o njemu.

Predrag Goretić, radnik iz Sonte

Previše vjerskog sadržaja

Hrvatsku riječ čitam otkako je počela izaći u Sonti. Tehničkim kvalitetom sam zadovoljan a uglavnom i sadržajem. Jedino što nije po mojem ukusu, su priloge vjerskog sadržaja jer Crkva već ima svoj list. Nas Hrvata ima po cijeloj Vojvodini, pa bi trebalo više pisati o Podunavlju, Srijemu, pa i o našim ljudima, iseljenim tijekom ratnih godina.

Stjepan Vereš, umirovljenik iz Rume

Veliki dobitak za sve Hrvate

Njegovanje kulture, jezika i običaja izuzetno je važno za očuvanje identiteta svakog naroda. Pojava Hrvatske riječi je veliki dobitak za sve Hrvate u Vojvodini, ali i za Vojvodinu u cjelini. Posebice mi se dopao feljton o običajima i kulturi bunjevačkih Hrvata, a nešto slično bi trebalo napisati i o običajima Hrvata u Srijemu, koji je možda u vašem listu malo izapostavljen

Igor Čeliković, student iz Subotice

Smanjiti broj grešaka

Svakoga petka kad izađe Hrvatska riječ odmah pročitam najveći dio tjednika, a subotom manje čitam. Najčešće prvo pročitam sportske strane, zanimljivosti »Kako, molim?« i političke teme. Intervju rijetko čitam. Ovakav sadržaj tjednika mi se sviđa, jer ima mnoštvo tema koje mene osobno zanimaju. Za novine uvijek ima mjesta, kao što bih želio da se sportski kutak proširi, da ima više intervjua s hrvatskim sportašima i opširnije o sportskim vijestima.

Također, želio bih HR s manje gramatičkih i pravopisnih grešaka i s manje grešaka što se tiče hrvatskog jezika. Željeli bismo više čitati o tome kako naši mladi žive. Moja sugestija je da se više piše i o znanstvenim temama i o povijesnim trenucima dolaska Hrvata na ove prostore.

Mirjana Rakoš, poljodjelka iz Rume

Kultura ispred svega

Hrvatsku riječ čitam od prvog broja i izuzetno sam zadovoljna odabirom tema kojima se list bavi, a posebice mi se dopadaju dijelovi posvećeni kulturi i smatram da bi ih trebalo biti još, sve u svemu list je odličan i samo tako nastavite.

Anketu sprovodi: Zlatko Gorjanac, Olga Perušić, Ivan Andrašić, Nikola Jurca

Siječanj je, vele mnogi, najduži mjesec u godini premda on nema više dana od ožujka, svibnja, srpnja, kolovoza, listopada ili prosinca. Međutim, svi znamo da ga treba preživjeti. Financijski, dakako. Sreća je što nakon njega stiže veljača, koja ove godine i nije tako kratka.

Podrijetlo riječi veljača nije razjašnjeno no može se pretpostaviti da se u njoj krije korijen riječi *veliki*, dani u njoj postaju duži. Postoji tumačenje da je veljača skraćenica od dvije riječi, *veliki siječanj*, a neki pak misle da je u njenom imenu sadržan glagol koji označava tjeranje mačaka *veljati se*. No, današnje se mačke tjeraju cijele godina pa se, ako je zadnja hipoteza istinita, ime veljače odnosi na povijest mačaka.

CEZAR I OKTAVIJAN-TIMAČI: Kljaštenje veljače otpočeo je *Gaj Julije Cezar* reformom kalendara. Kako bi izbje-gao zlu sudbinu martovskih ida (petog i trinaestoga ili petnaestoga dana u mjesecu), koju je nagovijestila neka gatalica, Cezar je ukinuo ide; svejedno je druga martovska ida Cezaru došla glave. Mjesec u kojem je rođen, srpanj, po njemu je dobio ime julij. No, kada je umro *Oktavijan*, Cezarov

teorološke situacije. Drugoga se veljače slavi *Sviječnica*, 3. je blagdan svetoga Blaža, ili kako ga Dubrovčani i Kotorani zovu, svetoga Vlaha, a 5. se slavi sveta Agata, kako to Srijemci kažu, snijegom bogata. Prikazanje Gospodinovo ili blagdan Očišćenja djevice Marije, četrdeseti je dan od Kristova rođenja i približno je, u našem podneblju, u središtu zime. Lijep i sunčan dan na taj blagdan nagovještaj je duge zime. Bunjevci, koji su koncem 17. stoljeća za svoj dom odabrali Liku i Gorski kotar pričaju da toga dana izlazi medvjed iz brloga te se u njega vraća ako je lijep dan. Prognoistički korektivi su i vremenske situacije na svetu Kristinu i svetu Agatu.

ni ribe nisu bolje – bježe od obveza, nestalne su i ne mogu se oduprijeti moći novca.

Vezu između mjesta i datuma rođenja s jedne strane te karaktera osobe s druge strane tražili su još mezopotamski narodi. Valja provjeriti to mišljenje, ali mišljenje *Thomasa Alve Edisona*, američkoga izumitelja, koji je tvrdio da se genijalnost sastoji od jedan posto nadahnuća i 99 posto znoja. U znaku vodenjaka rođeni su: *Stradivari*, talijanski graditelj violina, *John Ford*, američki glumac zavodničkoga pogleda i brčića poznat po filmu »Prohujalo s vihorom«, dobitnik četiri Oskara, te *Vanja Drach*. Svi su rođeni prvoga veljače. Drugoga dana veljače rođeni su *James Joyce*, pisac Ulixa, koji je neko vrijeme živio u Puli, te *Alfred Brehm*, njemački zoolog. Trećega veljače rođeni su *Franjo Komarica*, banjalučki biskup, *Jurica Pađen*, hrvatski roker, te *Jacob Ludwig Felix Mendelson*, kompozitor.

Četvrtog veljače rođen je *Josip Juraj Strossmayer*, koji je neko vrijeme bio kapelan u Petrovaradinu.

Petoga veljače rođeni su nobelovci *Robert Hofstadter* (pronašao je protone i neutrone) i *Hodkin* (dokazao je postojanje

Veljača – jedini mjesec ženskoga roda

Povijesni »vremenski« incident

*Veljača je mjesec akvarijusa, vodenih znakova * Do 19. vlada vodenjak, a na njega se nastavlja vladavina riba * Vodenjaci su vidoviti, oštromni, skloni humanizmu i čovjekoljublju, dok su ribe, pišu astrolozi, spremne čekati duhovnu ljubav i ne prihvaćaju mrvice*

Piše: Zdenko Samaržija

nećak i nasljednik, zvani *August*, mjesec u kojem je rođen nazvan je po njemu. A veljača, koja je kao i ostali mjeseci imala 30 dana, ostala je bez dva dana.

PUČKA METEOROLOGIJA: Pučka se meteorologija oslanja na svece Katoličke crkve, koji su orijentiri i predskazatelji me-

Snovi i stvarnost

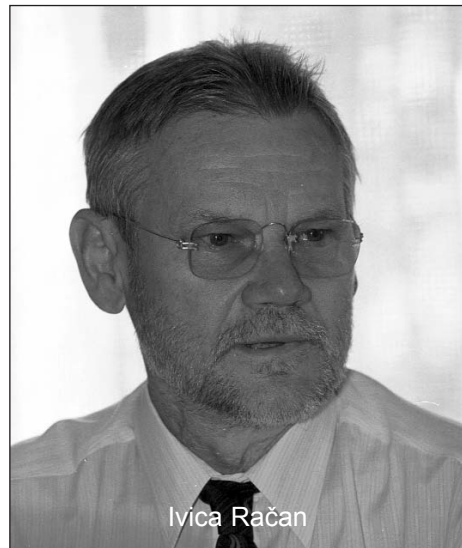
Osmoga veljače rođeni su *Emiliano Zapata* i *James Byron Dean*, te možda najveći maštalic i najodrasliji dječak 19. stoljeća – 1828. godine rođen je *Jules Verne*. Taj čarobnjak i trgovac snovima s 11 godina pobjegao je od kuće i umalo otplovio brodom u Indiju. Pred sam polazak broda otac ga je pronašao, a *Jules* se zakleo da će ploviti samo u snovima. Njegov vi su snovi postali stvarnost – čovjek se vinuo put Mjeseca, podmornicom se spustio u dubine oceana, a njegova životna mak-sima »Sve što jedan čovjek može zamisliti, drugi ljudi mogu ostvariti.« postala je kriticom mnogih izumitelja. *Verne* je zamislio da put u središte Zemlje počne u *Parizu*. Treba mu vjerovati

Meteorolozi se najviše pouzdaju u svetoga Matiju. Kažu, 24. veljače svaka ptica propjeva. Sveti je Matija za Mitrovčane i druge Srijemce oslonjene na Savu, i ledolamac i ledotvorac. Govore, sveti Matija led razbija, a ako ga nema, on ga sprema. Matejevo bez smrzavanja nagovještaj je hladnoga razdoblja.

I sveci znaju iznevjeriti, no prognozeri ne odustaju. Za Dalmatince je veljača gora od Turčina. Bolje je, nastavlja, u veljači gladna vuka gledati nego rataru u polju djelati. Ako veljača muhe izmami, ožujak ih podavi. Ako velja ne veljuje, onda marač (ožujak) oplakuje. Ako te zima ustima ne ujede, onda te repom ošine.

U ZNAKU VODENJAKA I RIBE: Veljača je mjesec akvarijusa, vodenih znakova. Do 19. vlada vodenjak, a na njega se nastavlja vladavina riba. Vodenjaci su vidoviti, oštromni, skloni humanizmu i čovjekoljublju, dok su ribe, pišu astrolozi, spremne čekati duhovnu ljubav i ne prihvaćaju mrvice. Vodenjaci obožavaju putovanja, prijatelje i znanost. Izrazito su neposlušni, negiraju bilo kakve autoritete, no

dendrita) te škotski veterinar *John Boyd Dunlop*. *Dunlop* je na tricikl svoga sina 1888. godine stavio napuhane gumene zračnice obložene platnom, čime je stvorio osnovicu pneumatskih guma koje se danas koriste na biciklima, automobilima i inim

Ivica Račan

motornim vozilima. Petoga veljače rođen je i *Zlatko Kramarić*.

Šestoga dana u veljači rođen je *Ronald Regan*, hollywoodski glumac i nekadašnji predsjednik SAD-a. Istoga dana 1912. godine rođena je *Eva Braun*, fotografska pomoćnica. U 24. godini života sreća je već vremenoga *Adolfa Hitlera* i devet mu godina bila ljubavnica.

Sedmoga veljače rođen je za sada jedini hrvatski oskarovac *Dušan Vukotić*, a istoga su dana rođeni i znameniti psihijatar *Alfred Adler* te *Charles Dickens*.

Devetoga veljače rođen je *Moses Gernish Farmer*, američki istraživač i pronalazač koji je svoju kuću osvijetlio žaruljama dvadeset godina prije nego što je žarulju izumio *Thomas Alva Edison*, koji je rođen 11. veljače. Između te dvojice američkih genijalaca, tj. 10. veljače, rođeni su nje-mački književnik *Bertolt Brecht*, američki olimpijac *Mark Spitz*, Požežanin *Matko Peić* te *Branko Lustig*, američki producent i višestruki oskarovac rođen u Hrvatskoj. Desetoga veljače umro je kardinal *Alojzije Stepinac*.

Dvanaestoga veljače rođen je *Abraham Lincoln*, 16. predsjednik SAD-a. Njegovog su djeda ubili Indijanci, no Abraham je govorio da ga ne zanima tko je bio njegov djed, već da je više zabrinut što će biti njegov unuk. Četrnaestoga veljače rođeni su *Miljenko Smoje*, *Josipa Lisac* te *Relja Bašić*, hrvatski glumac koji je do sada glumio u više od 130 filmova.

Galileo Galilej rođen je 15. veljače. Vatro se zalagao za prihvaćanje heliocentričnoga sustava. Debeljuškast, ridokos, okorjeli neženja (koji je imao mnoštvo izvanbračne djece) na katedri fizike u Padovi naslijedio je Hrvata *Marka Antuna de Dominisa*.

U drugoj polovici veljače, na zalasku vladavine aktivnoga zračnoga vodenjaka rođeni su *Aleksandar Petrović* (16. veljače), *Silvije Strahimir Kranjčević* (17. veljače) te 18. veljače *Boško Petrović*, *Miloš Forman*, *Ernst Mach* i *Alessandro Volta*.

VELJAČKE RIBE: Prvoga dana vladavine riba, 19. veljače, rođeni su *Jura Stublić*, *Petar Šimunović*, čija je knjiga o podrijetlu hrvatskih prezimena mnoge zbunila, ali im

Jura Stublić

i otvorila oči, te poljski teolog i fizičar *Nikola Kopernik*.

Dvadesetdrugoga veljače 1732. godine rođen je prvi predsjednik SAD-a *George Washington*. Dvadesetdrugoga veljače rođen je i *Ranko Marinković*, hrvatski književnik.

Dvadesettrećega veljače 1440. godine rođen je hrvatsko-ugarski kralj *Matija Korvin*, 1685. godine rođen je *George Friedrich Hndl*, a istoga datuma i češki režiser *Jiri Menzel* te njemački filozof *Karl Jaspers*.

Na dan 24. veljače rođeni su: najsjajniji vladar dinastije Habsburg *Karlo V.* (1500. godine) čijeg su brata *Ferdinanda* Hrvati 1527. godine izabrali za svoga kralja i papa *Klement VIII.* Dvadesetčetvrtoga veljače rođen je *Ivica Račan*. Dvadesetpetoga veljače 1943. godine rođen je liverooplski čupavac *George Harison*.

Sljedećeg datuma rođeni su *Victor Hugo* i *Buffalo Bill*, a 27. veljače svijet je ugledala djevojčica s najljepšim ljubičastim očima, *Elizabeth Taylor*. Zasnega dana veljače rođeni je *Reaumur*, čija se temperatura koristi najviše, uz Celzijusovu, dakako. Nije gotovo kada ljudi misle da je gotovo, naravno. I 29. veljače rođen je *Gioacchino Rossini*, autor nekoliko operi, među njima i *Seviljskoga brijača*. ■

Veljača s početka 19. stoljeća

Josip Stjepan Reljković piše:
*Veljači je od starine ime
 Dugo neću baviti se njime,
 Jer to i naš običaj svidi
 Što njome biva. – Kazat ću oči:
 Ovi misec bivaju poklade,
 S kojih mlogi i griha dopade,
 Izgubivši i zdravje i novce,
 Iakovirne varajuć trgovce.*

Njegov je bestseller »Kućnik« zapravo kalendar poljodjelskih i stočarskih radova i početkom 19. stoljeća je bio silno popularan među podunavskim Hrvatima. O pokladama se oni opijaju, jednu preko mjere, krađu se Bogu dani, a i mnoga druga zla napadaju Slavonce. Razboritih je ljudi tada malo. Oni posjećuju jedni druge, umjereno se časte (ijst i piti koliko je dosta, da vrativ se ne promaši mosta), ne maskiraju se te mirno razgovaraju:

*... po starinski med sobom veljaju
 što od davnina il od skora znaju.
 Od tud, mislim da valjače posta
 Od imena nje nek bude dosta...*

Veljača, misli Reljković, potječe od glagola veljati (Veljam, govorim, razgovaram se, stara naška rič, i dobra) a što vjerojatno nije točno. No, od pučke etimologije važniji su Reljkovićeve uputstva što valja u veljači raditi. Treba, nastavlja, sjeći drva za građu – ako se u veljači sasječena drva i ne odime, u njih se jamačno neće uvući crv. Takva se građa upotrebljava za građenje mostova »...nad potkom brva, i ćuprija, moji koji se zove – il baš lađa jer smotriše stari da ni voda to drvo i ne kvari, koju sad za građu ruši jer ga zima od soka isušī.«. Žene pak skupljaju jaja za nasad: *Žene kupe sad pomljivo jaja
 Po kućarih i drugijeh stajah,
 Pak čuvaju da kokoš nasade,
 Guska, patka da izvede mlade...*

Međutim, ako je u veljači jako hladno, silan je problem kako žene trebaju uskladištiti jaja:

*...to kućanka veću brigu ima,
 skupa jaja na mlaku čuva...
 ona meće kadkad u plivu...
 a za nasad u košaru meće
 il uborak pod postelju kreće...*

Žene zimi vretena okreću i preslice iz ruku ne ispuštaju te bijele rubinu – bijela je boja početkom 19. stoljeća bila u modi (K tome svaka kućanica dospi: koje stid je obući garavo...). Šile su i vezle i na divanima i prelima, a na tim su društvenim okupljanjima muškarci pili rakiju i pušili. Muškarci su u veljači popravljali oštećene alatke i pripremali se za proljetnu sjetvu.

Da se ne zaboravi

I na kraju, da se ne zaboravi, 1. veljače su 1918. godine mornari u Boki Kotorskoj podigli na jarbole hrvatske stjegove. Petoga veljače 1994. godine srpska granata u Sarajevu usmrtila 60 civila, a dvjestotinjak ranila – deset godina ranije u Sarajevu su održane Zimske olimpijske igre. Sedmoga veljače 1832. godine prvi puta zapjevana pjesma Još Hrvatska ni propala, a 11. veljače 1852. godine je kapetan Ivo Visin, Boke-ljanin, krenuo brodom iz Antwerpena na put oko svijeta – 1859. pristao je u Trstu. Godine 1928. i to upravo 15. veljače uspostavljen je zračni most između Zagreba i Beograda. I 28. veljače 1896. godine umro je Ante Starčević.

Dvadesetdevetoga veljače izglasani su 1972. godine ustavni amandmani, kojima je otpočeo proces izgradnje novoga Ustava proglašenog 21. veljače 1974. godine. 28. veljače 1988. godine održan je u Beogradu miting pun militantnih parola.

U organizaciji Hrvatskog kulturnog centra »Bunjevačko kolo« u Subotici

Proslavljeno 125. »Veliko prelo«

Hrvatski kulturni centar »Bunjevačko kolo« i ove je godine organizirao tradicionalno »Veliko prelo« u velikoj dvorani Centra u Subotici. Okupljene goste je pozdravio predsjednik Centra *Bela Ivković*, a prelo je otvorio gradonačelnik Subotice *Geza Kucsera*.

U programu »Velikog prela« nastupili su Folklorni odjel i Ženski pjevački zbor HKC-a »Bunjevačko kolo«, a goste su tijekom večeri zabavljali subotički orkestar »Ravnica« i tamburaški ansambl »Patria« iz Požege. Po tradiciji, bila je izvedena i pjesma *Nikole Kujundžića* »Na veliko prelo«, danas poznata pod nazivom »Kolo igra, tamburica svira«, koju je otpjevala *Antonia Piuković*. Za razliku od ranijih godina, bio je priređen i kraći dramski program kojega su izveli *Ana Sikora* i *Aleksandar Malušev*. Iste večeri objavljene su tri dobitnice nagrada na natječaju »Za najlipču preljsku pismu«. Prvu nagradu je osvojila *Branka Dulić* pjesmom »Pivaj pi-smu o salašu«, drugu *Nedeljka A. Šarčević* za pjesmu »Prelo«, a treća nagrada je pripala *Đuli Milodanović* za pjesmu »Veliko prelo«.

Najlipča prelja Marina Matković

Marijana Milodanović, Marina Matković, Ivana Merković

Održan je i izbor za »najlipču prelju«, u čijem natjecanju je sudjelovalo 14 mladih djevojaka. Za najljepšu je prema glasovima gostiju izabrana *Marina Matković*, prva pratilja joj je bila *Ivana Merković*, a druga *Marijana Milodanović*, sve tri Subotičanke. Uručeni su im prigodni darovi, a po starom običaju među darovima sponzora našle su se i rađene papuče kao dar Organizacijskog odbora na čijem je čelu bio *Josip Horvat*. Organizirana je i bogata tombola, a »preljsko« veselje je dočekalo jutro.

Među gostima ovogodišnjeg prela bili su potpredsjednik republičke vlade *József Kasza*, gradonačelnik Subotice *Geza Kucsera*, predsjednik HNV-a *mr. Josip Ivanković*, treći tajnik u Veleposlanstvu RH u Beogradu *Stipan Medo*, konzul prvog razreda i djelatnica u Generalnom konzulatu RH u Subotici *Miroslav Kovačić* i *Lidija Duk*

Gosti »Velikog prela«

Živa slika

Princ, ispred mađarskog konzulata u Subotici *Ferenc Sípós*, zatim potpredsjednik SO Subotica *Lazar Baraković*, predsjednik IO SO Subotica *Árpád Papp*, predstavnici katoličkog svećenstva *Andrija Kopilović* i *Bela Stantić*, predstavnici kulturnih institucija iz Subotice, te gosti iz Čitaonice u Mohaču.

Voditelji programa su bili *Željka Cvinov* i *Branko Uvodić*.

Ansambl »Patria«

VIJESTI

Akcija za nabavku aparata za ultrazvuk

U povodu alarmantnog problema s nedostatkom aparata za ultrazvučnu dijagnostiku, gradonačelnik *Géza Kucsera* je odlučio prihod s bala gradonačelnika usmjeriti za kupovinu novog aparata.

Budući da bi troškovi kupovine novog aparata mogli značajno nadmašiti dosada spomenuti iznos, gradonačelnik i Izvršni odbor daju potpunu materijalnu i logističku podršku ovoj inicijativi.

Predsjednik izvršnog odbora SO Subotica *Árpád Papp* preuzeo je odgovornost za prikupljanje sredstava za nabavku aparata za ultrazvučnu dijagnostiku, što je najvažniji instrument koji se koristi za preglede trudnica. Zbog kvara na dva ovakva uređaja, u Subotici su onemogućeni pregledi, a pacijentice se šalju u Bačku Topolu.

»Nećemo dopustiti da trudnice budu nezaštićene. Uzimam osobnu odgovornost u prikupljanju sredstava za nabavku novog uređaja, jer je stara dva nemoguće popra-

viti. Potrebno je osigurati 650.000 dinara za nabavku novog aparata. Iz sredstava prikupljenih akcijom Kultura pomaže ženama (250.000 dinara) i iz tekuće proračunske rezerve (100.000 dinara) je osigurao veliki dio. Kako bi što prije riješili ovaj problem koji zdravstvo ne može samo sanirati, za danas je zakazana donatorska konferencija na razini općine. Pozivana su javna poduzeća, banke i privredne organizacije da bi se akcija proširila i osigurala veća sredstva.

Nagrade Ferenc Bodrogvári

U petak 30. siječnja održan je sastanak Predsjedništva kulturno-prosvjetne zajednice Subotice na kom su potvrđene odluke komisije za dodjelu nagrade i priznanja dr. Ferenc Bodrogvári. Dobitnici nagrade u oblasti kulture za minulu godinu su *mr. Ljubica Ristovski, dr. Emil Liebmann i Rajko Ljubič*, dok su posebna priznanja dobili sastav Etnokor, *Erika Janović i György Boros*. Članovi predsjedništva KPZ odlučili su da se specijalno priznanje posthumno dodijeli *László Magyaru* za dvije objavljene monografije minule godine. Nagrade i priznanja dobitnicima će bit urečene 26. veljače u Gradskoj kući.

Od nedjelje skuplje autobusne karte

Od nedjelje su autobusne karte u gradskom i međugradskom prometu skuplje za 25 posto, tako da karta kupljena u autobusu staje 25, a za izvan gradske linije od 25 do 100 dinara. Mjesečne pokazne

karte za umirovljenika i to za sve gradske linije staju 390, za učenike i studente za jednu liniju za neograničeni broj vožnji 650, dok za sve linije iznosi 1040 dinara. Za radnike i građane mjesečna pokazna karta za jednu liniju staje 990, za sve linije 1980 dinara. Popust od 50 posto za karte kupljene u autobusu imaju umirovljenici stariji od 70 i djeca do 10 godina, što znači da ona iznosi 12,5 dinara.

I u Subotici ombudsman

Predsjednik Izvršnog odbora *Árpád Papp* je na brifingu rekao da je s pokrajinskim ombudsmanom *Petrom Teofilovićem* dogovoreno da se i u Subotici sredinom veljače otvori ured ombudsmana na Otvorenom sveučilištu, drugi kat, soba broj 7. Šef ureda će biti *Gyula Ladocki*, profesor tjelovježbe i pravnik, a građani će mu se moći obraćati i podnositi žalbe u cilju zaštite svojih prava.

Katolički teološki fakultet kao perspektiva

Teološko katehetski institut »Ivan Antunović« u Subotici, visokoškolska je ustanova koja obrazuje vjeronaučitelje, a kako je nedavno u Subotici najavio Beogradski nadbiskup i metropolita *msgn. Stanislav Hočevar* donijeta je odluka o osnutku teološkog fakulteta za katolike. Prorektor Teološko katehetskog instituta »Ivan Antunović« vlč. *mr. Andrija Kopilović* kaže da po zakonu o visokoškolskom obrazovanju ni jedna takva institucija ne može stajati samostalno, ali će priznavanje instituta ipak uslijediti. »Prije tjedan dana smo bili u Pokrajinskom tajništvu za prosvjetu gdje je uz prisustvo pravnih savjetnika, otvoreno razgovarano o statusu instituta »Ivan Antunović« kao visokoškolske ustanove«, kaže vlč. *mr. Kopilović* i dodaje kako po zakonu ni jedna visokoškolska ustanova ne može samostalno stajati izvan nekog sveučilišta ili bez odluke o akreditaciji koju donosi savjet svih sveučilišta. »Nama su data uvjerenja da će i Pokrajina, a i Republika kada priložimo dokumentaciju instituta, de facto priznanje biti i de iure«, kaže *Kopilović*. Kako kaže vlč. *mr. Andrija Kopilović*, za osnivanje teološkog fakulteta potrebno je ispuniti uvjete kako crkvenog tako i sveučilišnog zakona zemlje u kojoj će biti osnovan. »Kako se veoma ozbiljno govori o sveučilištu u Subotici, nadamo se da će među osnivačima biti i subotički teološki fakultet. Ali uzmite ovo uvjetno! Jedna od pravnih mogućnosti je da fakultet bude afiliran Lateranskom sveučilištu iz Rima i udružen u sveučilište u Subotici. Realizacija zahtijeva poštivanje norme prvo crkvenog zakona i norme zakona o visokoškolskom pojedine države u kojoj će fakultet biti osnovan.«, kaže vlč. *mr. Andrija Kopilović*.

Nama je dovoljno da znate za nas...

FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće

- Subotica, Karadordev put 2,
telefon (danonoćno): (024) 55-44-33

- Horgoš, Borisa Kidriča 7,
telefon (danonoćno): (024) 792-202

U slučaju kada je pokojnik umirovljenik - račun umanjujemo za iznos koji participira penzioni fond.

Raspored sprovoda i umrlice na

Internetu: www.funero.co.yu

e-mail: funero@funero.co.yu

Godišnja skupština KPZH »Šokadija«

Pohvale za uspjehe

SONTA – U svim sekcijama KPZH »Šokadija« iz Sonta zabilježen je rast brojnosti članstva, a vođena je i briga o osposobljavanju vlastitih kadrova, slanjem pojedinaca na stručne seminare, zaključeno je na redovitoj godišnjoj skupštini ovoga Društva, održanoj 24. siječnja u Sonti. Kadrovska problematika i uočene slabosti u radu rješavaju se »u hodu«, bez velikih potresa i težih posljedica.

Skup je održan uz nazočnost gostiju: *Stipana Mede*, trećeg tajnika Veleposlanstva RH u Beogradu, *Zvonka Tadijana*, predsjednika Savjeta MZ Sonta, *Ivana Kozbašića*, predsjednika MO DSHV Sonta i *Stanka Krstina* iz Odžaka, potpisnika prvog sponzorskog ugovora.

Stipan Lukić

ZAHVALNOST ZA POTPORU: Dejan Bukovac, predsjednik Šokadije nakon Skupštine je za Hrvatsku riječ izjavio: »Prezadovoljan sam ostvarenim rezultatima tijekom protekle godine. Tempo rada je bio žestok, priznati ću, bilo je i nervoze i verbalnih konflikata, no, to je bila posljedica tjelesnoga i psihičkoga napora. Našim gostima sam zahvalan za svu potporu s njihove strane. Posebice sam zadovoljan suradnjom s Veleposlanstvom RH u Beogradu, Savjetom MZ Sonta, te župnikom *Željkom Augustinovićem*.

Stipan Medo, treći tajnik Veleposlanstva RH u Beogradu: »Drago mi je da sam opet među svojim prijateljima iz Šokadije, koji su me često znali zadiviti svojom neiscrpnom energijom. Sretan sam što je naša potpora bar jednim dijelom doprinijela uspjesima Zajednice. Očekujem da će i ova godina za Šokadiju biti uspješna, a sa svoje strane mogu obećati da potpora od strane Veleposlanstva neće izostati.«

OSLOBODITI SE ZABLUDE: Zvonko Tadijan, predsjednik Savjeta MZ Sonta: »Drago mi je da sam nazočan od samog osnutka Šokadije. Bio sam svjedokom svih porođajnih muka i dječjih bolesti, u početku je bilo puno skepse i sumnji u opstanak. Danas Šokadija čvrsto drži svoje pozicije u selu, za koje se mukotrpno borila i izborila. I dalje moramo podupirati rad Zajednice, moramo iskoristiti pozitivno ozračje. To, što Šokadija ima pristup općinskom računu, što na osnovi rezultata ima konstantnu potporu Savjeta MZ, članovima bi trebala biti velika motivacija za budući rad. Zajednica je došla do jedne razine na kojoj je potrebna stručnost, a ne samo entuzijazam. Pravilna je politika izobrazbe kadrova iz vlastitih redova, to je garancija stručnog rada, investicija za budućnost. U Šokadiju moramo inkorporirati pozitivna iskustva drugih institucija, nije sramota učiti od boljih. Do kraja se moramo osloboditi atmosfere straha i pritiska, kao i zablude. Zajednici želim uspješan rad, a sa svoje strane obećavam potporu, kako osobnu, tako i od svih organa u kojima budem nazočan.«

LIJEPA PERSPEKTIVA: Vlač. Željko Augustinov, sončanski župnik: »Od svojeg dolaska u Sontu, doživio sam lijepe i ružne trenutke. Sve što sam ovdje uradio, uradio sam na dobrobit vjere i hrvatskog puka. Hrvati u Sonti imaju lijepu perspektivu, je-dino sami trebaju razbiti magle i predrasude u svojem okružju. Šokadiji sam otvorio vrata svojega doma i svojega srca, u nekoliko navrata sam dao i financijsku potporu, ne želim, želio bih samo da i naredno razdoblje bude uspješno.«

LIJEPA PERSPEKTIVA: Vlač. Željko Augustinov, sončanski župnik: »Od svojeg dolaska u Sontu, doživio sam lijepe i ružne trenutke. Sve što sam ovdje uradio, uradio sam na dobrobit vjere i hrvatskog puka. Hrvati u Sonti imaju lijepu perspektivu, je-dino sami trebaju razbiti magle i predrasude u svojem okružju. Šokadiji sam otvorio vrata svojega doma i svojega srca, u nekoliko navrata sam dao i financijsku potporu, ne želim, želio bih samo da i naredno razdoblje bude uspješno.«

Stipan Medo

Stanko Krstin, sponzor, Odžaci: »Moji roditelji potječu iz Sonta, zato mi je drago što sudjelujem u ovome. Ne znam pjevati i plesati, zato u radu Šokadije sudjelujem na ovaj način. i ubuduće ću pomoći koliko god mogu, samo da moja Šokadija nastavi ovim putem.«

Ivan Kozbašić, predsjednik MO DSHV Sonta: »Čestitam Zajednici na dosadašnjem radu. Želim Šokadiji još puno uspjeha. DSHV će im pružiti potporu u skladu sa svojim mogućnostima.«

U okviru Skupštine, održana je i mini-izložba likovnog stvaralaštva *Stipana Lukića*, člana tamburaške i likovne sekcije »Šokadija«: »Slikarstvom se bavi već dulje vrijeme«, veli Lukić. »No, ovo mi je prvo javno izlaganje. Veliki utjecaj na mene su imali *Milorad Dželetović*, akademski slikar i *dr. Stevan Stojanović*, slikar-naivac. Ovom izložbom bih želio dati svoj doprinos oživljavanju rada likovne sekcije naše Zajednice. Volio bih i da se omasovimo, jer, koliko znam, mnogi Sončani se bave likovnom umjetnošću, samo bi ih trebalo okupiti na jednom mjestu. Želio bih da to bude u Šokadiji.«

Za dobro raspoloženje nakon oficijelnog dijela Skupštine pobrinuo se tamburaški orkestar pod ravnanjem *Adama Vulića*.

Ivan Andrašić

Promocija »Hrvatske riječi« u Vajskoj

VAJSKA – U subotu, 18. veljače, s početkom u 18 sati održati će se promocija tjednika »Hrvatska riječ« u Župnom domu u Vajskoj. Tjednik će predstaviti direktor Zvonimir Perušić i članovi redakcije, a u promociji će sudjelovati i predstavnici hrvatskih institucija u Vojvodini. ■

Komunalno uređivanje Sonte

Neuređeno groblje gorući problem

VAJSKA – U protekloj godini, po odlukama Savjeta MZ Vajska, u naselju je izgrađeno 583 kvadratnih metara pješačkih staza, s tendencijom nastavka gradnje u sljedećem razdoblju. Skinut je višak zemlje sa bankina u duljini od 14.542 metara, a bankine, križanja i parkirališta su nasuti tucanikom. U cilju zaštite i uređenja životnog okoliša, uklonjena su sva »divlja« smetlišta, a uvedeno je i stalno dežurstvo komunalnih redara, u cilju sprječavanja stvaranja novih. Na potezu oko motela »Provala«, na bivšem pašnjaku, zasađeno je 1.000 sadnica medonosnog bagrema, i postoji realna mogućnost da se ove godine zasađi još jedan broj novih sadnica. Osim toga očekuje se da će u sljedećem razdoblju biti riješen gorući problem – rekonstrukcija niskonaponske mreže, kako bi se u selu poboljšala kvaliteta električne struje. Po riječima *Ivana Kontra*, tajnika MZ,

Vaištance očekuje rješavanje još jednog krupnog problema: »U selu imamo dva groblja – staro seosko i novo pravoslavno. Staro groblje je prilično neuređeno, puno toga bi trebalo urediti po uzoru na novo pravoslavno. Do sad smo uredili prilično put i uveli vodu, a pred nama je godina u kojoj namjeravamo, na inicijativu pojedinih članova Savjeta MZ, pokrenuti pitanje izgradnje kapele. Trebalo bi formirati organizacijski odbor, koji bi bio sastavljen od predstavnika svih relevantnih institucija u selu. Mogu reći da smo mi, katolici u Vajskoj, prilično inertni, da ne kažem uspavani, pa je potrebno naći način za buđenje svijesti i samosvijesti. Volio bih da u ovoj akciji sudjeluje i vč. Josip Kujundžić. Nadam se da će Vaištanci prihvatiti ovu inicijativu i da ćemo uspjeti u nakani, na dobrobit svih žitelja u selu.

Ivan Kontra

I. Andrašić

Veliko prelo u Baji

BAJA – Prošle subote je u bajskom Njemačkom prosvjetnom centru, u prisustvu brojnih uzvanica, i oko 600 bunjevačkih Hrvata, žitelja grada i okolnih naselja, održano bajsko Veliko prelo. U prvom djelu programa, nastupili su donjogradski mališani i školarci sa Vancage (predgrađa Baje) u pratnji orkestra Čabar. Drugi dio programa ispunio je *Krunoslav Kičo Slabinac* u pratnji Slavonskih lola. Na prelu su bili nazočni veleposlanik *dr. Stanko Nick*, mr. *Ivan Bandić* generalni konzul u

Pečuhu, brojni gosti iz Subotice i Brega. Gradonačelnik Baje *Peter Széll* primio je gradonačelnika Labina *Tuliu Demetliku*. Naime, namjera je da Baja i Labin tijekom

ove godine potpišu povelju o bratimljenju. Na prelu se do zore igralo kolo, veselilo uz bogatu ponudu domaćih vina.

L. Kiralj

Zahtjevi za preispitivanjem privatizacije

SOMBOR – Razmatrajući stanje u nekoliko somborskih privatiziranih poduzeća Savjet za privredu i privatizaciju Skupštine općine Sombor je odlučio da Agenciji za privatizaciju u Beogradu uputi zahtjev za hitno preispitivanje prodaje »Crvene zvezde«, »Venca« i »Granita« jer je situacija u tim kolektivima katastrofalna. Prema zaključku Savjeta, nakon izvršene privatizacije ova poduzeća praktično ne rade, a novi vlasnici gotovo da i nisu prisutni. Radnici po godinu i više dana ne primaju plaću, a nisu u mogućnosti ni da ostvare svoja prava, kao što je ovjera zdravstvenih knjižica. U takvoj situaciji oni se obraćaju za pomoć organima lokalne samou-

prave, kao jedinoj instituciji njima dostupnoj, ali s ograničenim pravima i mogućnostima. U Savjetu ističu da je pritisak radnika sve veći, a nema tko da rješava njihova egzistencijalna pitanja. Savjet za privredu i privatizaciju SO Sombor traži od Agencije za privatizaciju, da preispita postupak privatizacije, posebno kad je riječ o tome da li novi vlasnici ispunjavaju obveze preuzete ugovorom, a ako ima propusta, što nije teško ustanoviti, ugovore o prodaji treba poništiti, tim prije što privatizacija ne znači da, nakon nje, stanje mora biti gore nego prije. Radnicima najzad treba otvoreno reći kakva je njihova daljnja sudbina.

A. R.

Euro-regija Dunav-Kireš-Maroš-Tisa U planu međudržavni projekti

SOMBOR – U Somboru je, sa suradnicima, boravio *Jürgen Schmit*, zadužen za vođenje projekata u sklopu Pakta za stabilnost i jedan od predstavnika Euro-regije Dunav-Kireš-Maroš-Tisa. S funkcionerima Skupštine općine Sombor i direktorom novoformirane agencije za razvoj malih i srednjih poduzeća bilo je govora o projektima međudržavnog karaktera, koji mogu biti značajni za dve ili više zemalja. U slučaju Sombora to su projekti rekonstrukcije i prekatégorizacije graničnog prijelaza Bački Brijeg– Hercegsantovo, rekonstrukcija puta Baja-Sombor-Vrba s izlaskom na autoput Beograd-Subotica, željeznički pravac Sombor-Ridica-Baja, kao i još neki projekti koji bi se mogli realizirati kao zajednički, a uz pomoć Europske komisije u Brusellu.

A. R.

Bunjevačko-šokački Hrvati (19.)

Bosna - kolijevka Šokaca

Druga subetnička skupina Hrvata u Bačkoj su Šokci. I njihova kolijevka je Bosna. Iz nje će kretati njihove seobe prema sjeveru u Posavlje i Podunavlje. Razlog zašto se sele je isti kao i za Bunjevce. Već početkom XV. stoljeća Turci ulaze u Bosnu i polako potiskuju, progone, tlače i protjeruju kršćanski živalj, a među njima i katoličke Hrvate – Šokce. Bosna je, dakle, zajedničko polazište i Bunjevcima i Šokcima. Stoga je potrebno reći nekoliko riječi, orijentacije radi, i o Bosni.

Bosna se spominje već u desetom stoljeću u *Porfirogenetovom* djelu »O upravljanju carstvom – zemlja Bosna«. U nekim starim spisima naziva se »zemljica« Bosna. Taj deminutiv joj se s pravom pripisuje, jer je u to vrijeme zaista bila veoma malena. Prostirala se samo oko gornjeg dijela rijeke Bosne, oko današnjeg Sarajeva. Polako će se proširivati, pa ponovno, u različita vremena i sužavati. Ovdje je važno napomenuti da treba imati u vidu o kojem se vremenskom razdoblju radi kada se govori o mnogim zemljopisnim pojmovima i područjima. To ne vrijedi samo za Bosnu, nego i za Ilirik, Panoniju, Dalmaciju itd. Naime, nastaju mnogi nesporazumi u povijesnom tumačenju činjenica, ako se to ne uvažava. Primjerice, kada se govori o seobi Bunjevaca iz Bosne, mnogi dodaju i iz Hercegovine. Zaboravlja se da je Hercegovina potpadala pod Bosnu, a tek se kasnije osamostalila, pa se ujedinila u pojam Bosne i Hercegovine.

DVIJE KATASTROFE: U vrijeme kada Hrvati, a nešto kasnije i Srbi, stvaraju svoje države, Bosna je čas pod upravom jedne ili druge. Počeci stvaranja državnosti Bosne padaju u XII. stoljeće. Počela je kao polusamostalna Banovina pod banom *Borićem* (1154. -63.), ali je vazalno bila vezana za Ugarsku. Za bana *Kulina* (1180. -1203.), postaje samostalna država. U to vrijeme u Bosni se javljaju bogumili (kristijani), pa se Ugarska miješa u njene poslove. Šalje »krstaške vojne«, kako bi suzbila »heretike«, a u stvari, kako bi Bosnu podvrgla sebi. Koncem XIII. i početkom XIV. stoljeća Bosnom vlada velika hrvatska plemićka obitelj *Šubići*. *Stjepan Ko-*

tromanoić oslobađa se Šubića, proširuje svoje područje, ratuje sa srpskim carem *Dušanom*. *Tvrtko I.*, prvi kralj Bosne, obračunavši se s vlastelom i okolnim vladarima, kruni se u Mileševu 1377. godine za kralja Bosne i Srbije. Njegov velikaš *Vlatko Vuković* sudjeluje u kosovskom boju 1389. godine. Osvaja dijelove Srbije i Hrvatske i kruni se i za kralja Raške, Bosne, Dalmacije, Hrvatske i primorja. Njegovi nasljednici će već imati velikih neprilika s Turcima, sve do konačnog pada pod Turke 1463. godine. To je bila katastrofa za Bosnu, za njene stanovnike, za katoličke Hrvate – Bunjevce i Šokce.

Druga hrvatska katastrofa će se desiti 1493. godine na Krbavskom polju. Sve to, a i sve između toga, značajno će utjecati na seobu pučanstva u druge kršćanske države, pa tako i Bunjevaca i Šokaca. U kakvoj su se nevolji tada nalazili Hrvati, najbolje je zapisao u latinskim stihovima jedan od najvećih hrvatskih humanista *Ivan Česmički – Janus Panonnius* (1434. -1472.): »Nema nikog pod kapom nebeskom, tko misli priteći u pomoć mojoj stvari. Tko li će ovoj nevoljnoj hrvatskoj zemlji pomoći... Što Francuska spava ili Španjolska, ništa mi nije čudno: Naravno, ni jednoj ni drugoj opasnost ne prijeti bliska. Niti pomisliti smijem da će mi nešto pomoći Englezi, koji su, u zaklonu, daleki ih odvaja ocean. I sama Njemačka, zar je imalo pritekla u pomoć, iako je, o teško meni, s kraljevstvom spojena mojim... Francuska spava, Španjolska za Krista baš ne mari, Engleska propada od pobune velikaša. A susjedna Njemačka u bescilnom zborovanju vrijeme trati, Italija se i dalje svojom trgovinom bavi. Bilo da nam stigne velika pomoć ili sitnica neka, Mi ćemo svom domu i vjeri ostati vjerni«. Na ovo možemo samo reći sa starim Latinima »nihil novum sub sole«, ništa novoga pod suncem«.

SEOBE U SLAVONIJU I BAČKU: Turci su Bosni pripajali sva osvojena područja u Hercegovini, Hrvatskoj i Slavoniji. Sve su to uključili u Bosanski pašaluk, koji je obuhvaćao oko osamdeset tisuća kvadrata kilometara. Iz svih okupiranih područja narod je bježao u sigurnije krajeve ili

Danas se potežu neka već odavno znanstveno razjašnjena pitanja i stvaraju nove konstrukcije. Stoga smatramo da danas nije potrebno ništa više dokazivati o nacionalnoj pripadnosti Bunjevaca i Šokaca. To jednostavno nema smisla. No, potrebno je poučavati i objašnjavati. Naime, pola stoljeća je to bila zabranjena ili neželjena tema.

Piše:
Josip
Temunović

u druge zemlje. Za Šokce, kao i za Bunjevce, ne možemo točno utvrditi ni mjesto ni vrijeme svih iseljavanja. Počela su u XV. stoljeću i trajala su sve do velikog bečkog rata 1683. godine. U franjevačkim zapisima iz Bosne često se susreće slogan »žalosna i tužna vremena«. To se odnosi i na život i na iseljavanje Hrvata katolika iz Bosne. Godine 1542. donijet je novi zakon za Bosanski sandžak, koji je bio veoma nepovoljan za katolike, a uzrokom je za sve češća i sve masovnija iseljavanja. Tako biskup *Franjo Baličević*, *Pavao Papić* i *Jure Neretljanin* ističu kako se broj obitelji, odnosno kuća znatno smanjio u Olovu, Sutjeskoj, Visokom, Kreševu, Fojnici i Sarajevu i u drugim mjestima.

Za vrijeme dok je biskup bio *Marijan Maravić* (1645. -1655.), iselilo se 2.000 obitelji iz Bosanskog Kraljevstva u Ugarsku. *Jakov Tvrtković*, gvardijan sutjeskog samostana, bilježi seobe iz: Dubočica 2.700 katolika, Velika 2.300 katolika, Majevac 1.500 katolika, Modriča 6.500 katolika, Seočanice i Zablaca 4.500 osoba, Kazmađanj 5.300 osoba i iz Tuzle (1690.), 3.000 katolika. *Eugen Savojski* je tjerao Turke sve do Sarajeva 1697., ali se morao vratiti. Prema *Batiniću* poveo je sa sobom 40.000 katolika s franjevcima preko Save. *Jelenić* spominje 100.000 katolika prebjeglih u Slavoniju, a odatle neki i u Bačku. Sva šokačka naselja u Bačkoj dobila su veliki broj novih stanovnika katolika iz Bosne.

Kako je umirao moj narod (15.)

Nastavljaju se »čistke« u Petrovaradinu

Na prvim izborima postkomunističke Jugoslavije u Vojvodini i predstavnici Hrvata preko DSHV-a bili su na listi izbornika, bilo kao samostalni kandidati DSHV-a, bilo kao članovi DSHV-a u koaliciji s drugim stankama koje su svojim političkim programom bile najbliže programskim načelima DSHV-a, na primjer Liga socijaldemokrata Vojvodine *Nenada Čanka*, Reformska stranka građanske orijentacije *Ante Markovića* i UJDI.

Nastupila je 1991. godina koja je bila katastrofalna za Hrvate u Srijemu. Počelo je s pozivanjem, ispitivanjem i psihičkim i fizičkim maltretiranjem Hrvata u policijskim postajama mjesta u kojima su živjeli Hrvati. Ispitivali su ih jesu li članovi DSHV-a, za njih je to bilo jednako HDZ!? Zašto su se upisivali u tu stranku? Kada su i gdje sastanci? Koji se ljudi tamo okupljaju?

SVEĆENICI PRVI NA UDARU: U gradovima i selima u kojima su živjeli Hrvati počelo se s promjenama naziva ulica i škola koje su nosile imena hrvatskih velikana. Isto se činilo i u Petrovaradinu. Tako su izvršene promjene naziva desetak ulica. Ulica Zrinjskoga preimenovana je u Ulicu Patrijarha Rajačića. Osnovna škola u Petrovaradinu umjesto naziva »Vladimir Nazor« nosi ime srpskog pjesnika »Jovana Dučića«. Spomen-ploča na rodnoj kući hrvatskog bana Josipa Jelačića je zazidana. Činilo se sve da se zatire trag življenja i postojanja Hrvata na srijemskim prostorima. Bio je to očiti primjer vulgarnog i bezočnog brisanja povijesnih tragova i kulture jednog naroda, koji su urasli kroz vjekove na ovim prostorima. Hrvati su se otpuštali s posla, a koji su još radili na radnim mjestima šikanirani su i najnemilosrdnije vrijeđani i ponižavani. Isto se događalo od dječjeg vrtića do staračkog doma. Narušen je i kućni i obiteljski mir. Počelo se s telefonskim prijetnjama, pa sve do ubacivanja eksplozivnih naprava i bombi u dvorišta i na kuće Hrvata, te nasilnih provala u kuće i maltretiranja i izbacivanja vlasnika iz njihovih domova. Prvi na udaru su bili naši svećenici, župni uredi i crkve.

Počelo se najprije s pričama o naoružavanju Hrvata i o ugroženosti Srba od njih. Novine, napose novosadski »Dnevnik«, širile su famu o dijeljenju oružja u katoličkim crkvama, a ista se priča u fantastičnim varijantama pronosila i širila kroz gradske i prigradske autobuse i lansirala

se po ulicama gradova i sela u kojima su živjeli Hrvati. Tako je malo koji župni ured u Srijemu bio pošteđen od kamenovanja. U Petrovaradinu je usred dana na pravoslavni Božić 1993. godine provaljeno i naočigled nekoliko desetaka građana majka župnikova, starica od sedamdesetak godina od dvojice »hrabrih i velikih Srba« pridošlih iz Hrvatske, brutalno pretučena, a epilog je bio priča u gradskom autobusu koja odražava mentalitet i mnijenje mase i sredine: »I trebalo je, jer je sjedila na sanduku punom oružja«. Sud inficiran istim sindromom počinitelje je barbarskog i neljudskog djela oslobodio, a potpisnik oslobađajuće presude je Miroslav Alimpić, sudac i sin nekad časnog i jednog od najutjecajnijih vojvođanskih lidera i političara.

UBOJSTVA I ISELJAVANJA: Skoro u svim mjestima s većinskim hrvatskim življem počinjeno je i po jedno ili više ubojstava, na primjer u Hrtkovcima je masakriran mladi Hrvat *Mijat Štefanac*, u Moroviću braća *Abijanovići*, Hrvati, a u

»Ova (moja) knjiga je slika; riječju (i mojom), fotografijom (i mojom) i dokumentom (i mojim) satkanog dramatičnog i krvavog mozaika o stradanju (i mog) Naroda (i moje) i katoličke Crkve u koju je utkana (i moja) mala ljudska i svećenička sudbina, ali istovremeno (i manje) i slika moga stradanja, koje je utkano u sudbinu mog naroda i moje Crkve.«

Piše:

Marko Kljajić

Kukujevcima tročlana obitelj *Oskomić i Tomić* u kojoj je zaklana starica od osamdesetak godina. Potom u Golubincima mlada djevojka *Marija Purić*, Hrvatica, a u Petrovaradinu je ubijen *Marko Holik i Martinović*, oboje Hrvati.

U Srijemu su Hrvati pod takvim okolnostima i pritiscima bili prinuđeni na iseljavanje sa svojih stoljetnih ognjišta. Počelo se s iseljavanjem kroz zamjenu kuća i imanja sa Srbima koji su pridošli iz Hrvatske. Razumljivo da su u takvim prilikama sastanci članova DSHV-a skoro prestali i postali ilegalni. Ljudi koji su ostali živjeli su u strahu i u borbi za golu egzistenciju, a život je iz dana u dan bivao sve teži, budućnost sve neizvjesnija. Hrvatska je pomogla Hrvatima pristiglim iz Srijema. Uglavnom velika većina njih se snašla u novim prilikama i u svojoj matičnoj zemlji. Trebat će ponekima, posebno starijima, puno vremena da neke rane barem prestanu boljeti i zacijele, iako će ožiljci ostati neizbrisivi i vidljivi. Je li se moglo više pomoći Hrvatima u Srijemu i hoće li im se moći pomoći više sutra? Ostaje pitanje na koje će odgovor dati vrijeme i poneki analitičari koji se budu tim pitanjem pozabavili.

Iseljene obitelji iz Iriga i Vrdnika od 1991., do 1996. godine.

1. *Janika Mladi*, dva člana obitelji, mjesto odlaska D. Miholjac, 2. *Mato Marić*, četiri člana obitelji, mjesto odlaska D. Miholjac, 3. *Mire Čokljat*, tri člana obitelji, mjesto odlaska Veliki Zaton, 4. *Marijana Vizmeg*, tri člana obitelji, mjesto odlaska Veliki Zaton, 5. *Nikola Čokljat*, četiri člana obitelji, mjesto odlaska Veliki Zaton, 6. *Mato Matić*, dva člana obitelji, mjesto odlaska P. Slatina, 7. *Milenko Prce Ivanović*, dva člana obitelji, mjesto odlaska D. Miholjac, 8. *Mato Antić*, četiri člana obitelji, mjesto odlaska D. Miholjac, 9. *Stana Humenaj*, jedan član obitelji, mjesto odlaska Zagreb, 10. *Ivica Simbida*, pet članova obitelji, mjesto odlaska Knin, 11. *Tomo Maras*, tri člana obitelji, mjesto odlaska Zadar, 12. *Josip Radočaj*, tri člana obitelji, mjesto odlaska Bjelovar, 13. *Josip Nemec*, četiri člana obitelji, mjesto odlaska Rijeka.

Reafirmacija odgoja

Imperativ napretka

Piše: Prof. dr. sc. Ante Vukasović

Kriza je zahvatila sve pore društvenoga života. Ona je obilježje vremena u komu živimo. Posebice je izražena u zemljama koje su preživjele vladavinu komunizma. »Živimo u doba u komu su oblici životne prakse bili ostvarivani ne mimo ideje humaniteta, nego na užas sviju – protiv ideje humaniteta« (Vladimir Filipović). Posljedice su: ljudi strahuju, jer se posvuda osjeća nedostatak čovječnosti. Što se to zbiva? O čemu se radi? U čemu je problem? Opčinjen bogatstvom znanstvene spoznaje i uvjeren u svemoć svoga intelekta, homo sapiens sve više zanemaruje činjenicu da je on i homo moralis. Čovjekov ratio, pod utjecajem ekstremnoga liberalizma, pokušava se emancipirati, a to se vrlo često događa na štetu humaniteta. Nalazimo se pred opasnošću čovjekova angažiranja protiv čovječnosti.

Odgoj je osnova na kojoj sve počiva. U funkciji je napretka, ali se i on našao u krizi. Stoga je reafirmacija odgoja i odgojne funkcije u obitelji, školi i društvenom životu, jedna od najvažnijih zadaća danas za bolje i ljepše sutra. Budućnost će, nema sumnje, pripasti onim zemljama koje će imati najbolje odgajanje, dobro organizirane i djelatne odgojne i školske sustave.

KRIZA ODGOJA: Odgoj je proces izgrađivanja, čovjekova očovječenja. Uključuje usvajanje potrebnih znanja, formiranja umijeća i navika, razvijanje tjelesnih i intelektualnih sposobnosti, izgrađivanje ljudskih odlika i njegovanje smisla za vrijednosti. Sve su to temeljite pretpostavke razvitka čovjeka kao intelektualnoga i moralnoga bića.

Odgojna kriza se očituje u preferiranju obrazovanja i zanemarivanju odgajanja, odgojne funkcije u školama, obitelji, društvu. Didaktika se tumači kao teorija obrazovanja. Težište je na stjecanju znanja, a specifično odgojne zadaće se ignoriraju. Takav jednostrani didaktički intelek-

tualizam, bez odgojnoga usmjeravanja i djelovanja, podsjeća na energiju bez kontrole, na lavinu koja može sve zatrti i uništiti.

REAFIRMACIJA ODGOJA I VRIJEDNOSTI: Znanja i sposobnosti daju snagu i moć djelovanja, ali ono može biti dobro i zlo, u ljudskoj i neljudskoj funkciji. Tek ljudske odlike i vrijednosti osiguravaju etičke kriterije prema kojima čovjek upravlja svojim postupcima, obuzdava svoju tjelesnu i intelektualnu snagu i

usmjerava je prema vrijednim svrhama, podmiranju čovjekovih potreba, postizanju materijalnih dobara i duhovnih vrijednosti. Stoga ovoj djeci, učenicima, mladeži moramo ih dobro informirati, ali i ljudski formirati.

Vrijednosti produhovljuju ljudski život. One su kriteriji po kojima se određuje smisao svijeta i života-vječni i trajni pokretači duha, pokretači čovjekova djelanja, ideje prema kojima se stvara sve što možemo nazvati kulturom. Vrijednosti su poželjna dobra, nešto za čim se teži, u čemu se nalazi radost, ono što čovjeka usređuje, izgrađuje i oplemenjuje. Bez

njih bi čovjekov život bio prazan, bezvrijedan.

Bez osjećaja i razvijenog smisla za vrijednosti, bez vrijednosnih kriterija, izgubio bi čovjek ljudska obilježja, osjećaj za dobro i zlo, osjećaj dužnosti i ljudske odgovornosti, osjećaj ljudskosti, čovječnosti, pretvorio bi se u svoju negaciju. Bezvrijednim se život može teorijski zamisliti, ali se bezvrijedan ne može živjeti. Bio bi to život u tami vrijednosne noći.

VRIJEDNOSNO DOŽIVLJAVANJE I OBOGAĆIVANJE: Prenaglašeni racionalizam i intelektualizam završava u ćorsokaku. Razrješenje moralne i vrijednosne krize traži povratak čovjeka samome sebi, racionalnom i moralnom biću, biću razvijene svijesti i savjesti. Svijest i savjest izrazito su ljudska obilježja kojima se čovjek bitno razlikuje od svih drugih živih bića. Gdje nedostaje svijest-caruje ljudska glupost, a gdje zakaže savjest-vlada zločin. Sprega ljudske svijesti i savjesti osigurava bolju i ljepšu budućnost.

Bez vrijednosnih kriterija i uvažavanja savjesti čovjek kao pojedinac i čovječanstvo kao zajednica srljaju u propast. Prenaglašeni ratio im u tomu ne može pomoći. Odlučna riječ u svim ljudskim postupcima pripada savjesti i moralitetu. Stoga je obogaćivanje duhovnoga života i njegovanje smisla za vrijednosti-etičke i estetske, kulturne i religijske, nacionalne i općeljudske-bitna zadaća odgajanja.

Svaki odgojni proces uravnoteženo mora razvijati spoznajnu i vrijednosnu sastavnicu života. Ljudi se odgajaju stječući znanja i razvijajući sposobnosti, ali i time što se vrijednosnim doživljavanjem usavršava njihov smisao za vrijednosti, što se obogaćuju novim vrijednostima. Jedinstvo odgojno-obrazovne djelatnosti očituje se u usporednom usvajanju obrazovnih dobara i odgojnih vrijednosti. Reafirmacija odgojne funkcije, njegova-nje ljudskih odlika, odgajanje sposobnih i moralnih osobnosti-imperativ je napretka. ■

Jedna godina »Hrvatske riječi«

Imamo otvoreni medij

Piše: v.lč. mr.
Andrija Kopilović

*To je jedini
tjednik na
hrvatskom
jeziku koji je u
novijoj
povijesti začeo,
rođen i zaživio
na našim
prostorima.
Živi i diše u
najboljoj
namjeri da
svojim
utjecajem bude
i nadahnitelj i
komunikator
među
čitateljima što
šire,
raznolikije i
sveobuhvatnije*

Godina dana i nije neko dugo vrijeme. Međutim, kako se dani mjere satima, a godina danima, ne možemo izići iz okvira »mjerivosti« vremena. Ipak, onda godina po godinu čini cijelu povijest. Kao što korak po korak čini hod. Dosta je da čovjek učini samo jedan krivi korak, te siđe s puta. Dosta je da samo jednom posrne i da posljedice dugo traju.

Dakle, ipak je ova godina »hoda« Hrvatske riječi neobično važna. To je jedini tjednik na hrvatskom jeziku koji je u novijoj povijesti začeo, rođen i zaživio na našim prostorima. Živi i diše u najboljoj namjeri da svojim utjecajem bude i nadahnitelj i komunikator među čitateljima što šire, raznolikije i sveobuhvatnije. Hvala Bogu što imamo takav časopis i što ga imamo takvog. Čini mi se da je u hodu kroz godinu dana bio dovoljno otvoren. Rijetka, ali važna osobina za jedan časopis, da nije ni pod čijim diktatom, a niti ucjenom. Jasno, ne može na ime otvorenosti i slobode dozvoliti svojim stranicama da prenose bilo kakvo »smeće« što više škodi nego koristi zajednici kojoj je upućeno. Dojam ovaj – otvorenost – mi je najdraži.

POUČLJIVOST KAO KREPOST: Drugo što bih spomenuo jest poučljivost. Uvijek je opasan onaj »igrač« koji malo stvara ali sve kritizira. Daj Bože da sve čita! Ali jao nama kada čita samo zato da može kritizirati. Daleko od toga da kritika nije potrebna, ali da bi netko mogao biti kritičar, mora biti iznad svih uistinu veliki poštenjak, dobronamjerman i veliki ljubitelj istine, ali i svjestan činjenice da svaka, pa i najmanja stvar vjerojatno počinje s dobrim namjerama.

Čini mi se da je Uredništvo Hrvatske riječi bilo poučljivo i otvoreno kritikama, ali koliko sam tu i tamo mogao primijetiti, onih kritika koje su uistinu dobronamjerne bilo je manje, a ovih drugih, na žalost, više. Biti poučljiv je krepost. Pogotovo ako znamo da su ljudi oko Uredništva mladi, onda je ta poučljivost prava krepost koju bih im preporučio: imati kičmu, ali imati i uho, a napose srce za slušanje. Zadiavljuje marljivost, radinost, svestranost i želja za bistrijim pogledima. Da nemamo ovog časopisa sigurno bi prošla godina u

mного čemu bila siromašnija. Može li bolje? Svakako. Ali, to bolje nije djelo Uredništva nego naše. Što učiniti? Kako pisati? Na to treba dati odgovor cijela zajednica, ne diskusijom nego suradnjom. Zato bih »Okom svećenika« izrekao zahvalnost, priznanje i molbu za još širu, konstruktivniju i plodniju suradnju. Učimo svi!

UTJECAJ MEDIJA: U prilog ovog razmišljanja mi je zanimljiva ova studija koju ću ovdje preporučiti: Svakako najvažnije pitanje je utjecaja medija na društvo. Efekt medija koji se proučavao usmjeren je na određenu aktivnost i kratkoročan je, te usmjeren na određenu akciju. Dobiveni rezultati potvrdili su hipotezu da je utjecaj medija ograničen i to na primarne društvene grupe. Iz ovih istraživanja proizašla je teza da se društvena grupa pojavljuje i kao izvor informacija i kao selektor, pokazali su ovim istraživanjem da masovni mediji ne mogu lako homogenizirati mase, te da različite političke ili marketinške kampanje ne mogu proizvesti velike promjene u mišljenjima, stavovima i akcijama.

Međutim, ova su istraživanja ipak potvrdila da mediji »povećavaju interes, fiksiraju stavove i informiraju«. Kasnije se ta teorija razdvojila na teoriju zadovoljavanja potreba i istraživanje difuzije inovacija. Prema prvoj pretpostavci ljudi koriste medije da se zabave i informiraju, dok se difuzija inovacija bavi društvenim mrežama te načinima i zakonitostima prenošenja utjecaja, moći i informacija.

BITNA ULOGA: Anthony Giddens, opisujući svoju naciju-državu spominje medije kao jedne od najvećih sadržaja današnjice i naravno u pravu je. Pitanje medija je uvijek aktualno promatrano s bilo kojeg aspekta. Pitanje medija u tranziciji nije samo pitanje slobode medija već se koristi i kao mjerilo uspješne tranzicije. Briga za njihov nezavisni status vezana je uz važnost koju oni imaju u funkcioniranju svake djelotvorne demokracije. Osnovno obilježje bivših socijalističkih sustava očitovalo se upravo u nefunkcioniranju civilnog društva kao sfere odvojene od utjecaja države. Pitanje utjecaja medija na pojedinca objašnjavan je mnogobrojnim teorijama koje su

išle od njihova minimalnog učinaka ili utjecaja kao sredstva zabave, do prenositelja onoga o čemu trebamo misliti, do održavatelja statusa quo odnosno onoga o čemu ne mislimo. Upravo zbog toga bitna je njihova uloga u tranzicijskim procesima, jer pomoću medija i pojedinci mogu saznati sve što se čini, a mediji na taj način mogu djelovati kao svojevrsan korektiv vlasti. Dakako da je pitanje kontrole medija puno šire i da u modernom svijetu uloga medija postaje u najmanju ruku upitna. Ipak, pod pretpostavkom demokratske opcije u svim tranzicijskim zemljama trebaju se stvoriti uvjeti da svi zainteresirani akteri (društvene i političke grupe i pojedinci) mogu sudjelovati. Mediji masovne komunikacije jedni su od dominantnih kanala kojim društvo međusobno razmjenjuje ideje te postiže saznanja o zajedničkoj stvarnosti. Mediji u suvremenom društvu djeluju kao zamjena antičkom forumu.

Glavni problem u tranzicijskim zemljama bila je isključivo vertikalna uloga medija u funkciji prenošenja informacija od strane vlasti, dok bi danas ta uloga trebala biti sve više horizontalna kao posrednika između političkih i društvenih aktera, pri čemu je takva uloga medija nužna i obvezna. Stoga sam sretan da je Hrvatska riječ svojim jednogodišnjim postojanjem dokazala istinitost ovih znanstvenih rezultata istraživanja ali i opravdala svoj koncept.

DUHOVNA PORUKA: Međutim, kao voditelj svoje rubrike ipak bih ovo razmišljanje završio duhovnom porukom: Uloga medija u svim vremenima, uz onu informativnu, bila je i ostaje čovjeka učiti živjeti kao bližnji s bližnjima, odnosno, evanđeoski rečeno, da u svakom čovjeku prepoznaje sliku Isusa, sliku Boga koji ga je stvorio i koji ga voli. Ne biti voljen najstrašnija je stvarnost na ovome svijetu, a mediji, od onih lokalnih, do najvećih svjetskih, često se baš potrudu svima to i prenijeti, još bolje obilježiti onoga koga ni vlastita majka možda nije željela donijeti na svijet. Odgojna uloga medija može se ostvarivati i ovakvim, drastičnim, negativnim primjerima, ali daleko bolje bi bilo kad bi u našim medijima bilo puno više primjera dobre, solidarnosti, po-maganja i međusobne ljubavi, a sve manje sadržaja u crnim kronikama i strančarenjima.

Uz godišnjicu i dobra želja: naprijed, s puno vedrine i svjetla!

Prijedlog tjedna

Vilma Vukelić U STIJEŠNJENIM GRANICAMA

(Matica hrvatska Osijek,
Osijek 1997.)

Knjiga *Vilme Vukelić »U stiješnjanim granicama«* romaneskna je kronika, koja je kao književna vrsta odista rijetka u hrvatskoj literaturi. Vilma Vukelić (1880 – 1956), pripada među one osječke stvaraocice koji su se književno artikulirali isključivo na njemačkom jeziku, a ovaj njen roman preveo je dr. sc. Vlado Obad.

Romaneska kronika »U stiješnjanim granicama« određena je potenciranom sviješću o povijesnosti. Djelo je tematski ukotvljeno u povijesno razdoblje s kraja 19. i početka 20. stoljeća u polietničkoj osječkoj gradskoj sredini. Kroničar je distancirani epski promatrač koji u

dužem vremenskom razdoblju prati razvoj neke znatnije društvene skupine, događaje u nekome gradu ili pak povijest cijeloga naroda. No, književnik nije suparnik historiografu, jer dok posljednji opisuje stvarne i neponovljive događaje, pri umjetničkom oživljavanju prošlosti, kako je to ustvrdio Lessing u »Ham-burškoj dramaturgiji«, za književnika nije toliko važno da se bezuvjetno i doslovce pridržava primarnih povijesnih izvora, nego je važno da sagleda »istinsku bit epohe« u kojoj se kreće njegova stvaralačka imaginacija.

Vilma Vukelić književno je evidentira-

la dvadeset godina vladavine bana *Khulena Hedervarya* (1883. – 1903.). Kroničara odlikuje uvid u neumoljivost povijesnog kretanja: politička uvjerenja, moralni nazori, staleška pripadnost, ali pripovjedač ipak ne može bez priče. Vilma Vukelić je uporište pronašla u anegdotskoj potki. Ban Hedervary navodno je Osječanima obećao nevjerojatnih pet milijuna guldena kao nagradu za bespri-mjernu lojalnost mađarskoj kruni. »Našavši uporište romana u političkoj anegdoti, autorica je uz vedar humori-stični odmak mogla progovoriti, kako o malograđanskom i pridvorničkom mentalitetu Osječana, tako i o instrumentima ondašnje političke vlasti«, piše među ostalim dr. sc. Vlado Obad u predgovoru romana. Vilma Vukelić prikazuje povijesni kontinuitet razdoblja u kojemu je ban Hedervary u duhu Hrvatsko-ugarske nagodbe (1908.), trebao Hrvatsku politički i gospodarski podrediti Ugarskoj. Karakterističan primjer takvih nastojanja je »Izborni zakon« kojim je ban ekstremno suzio pravo glasa, pa je samo dva posto stanovništva, onog najbogatijeg, moglo glasovati, čime je Hrvatska postala zemlja s najskučenijim izbornim pravom u Europi. Uz književno evidentiranje događaja vezanih za vladavinu bana Hedervarya ova romaneskna kronika živi u bogatoj paleti likova. Izuzetno uspješno su ustrojeni likovi iz družine koja se okuplja u neuglednoj krčmi »Crveni kokot«. Te likove karakterizira osobenjačka individualnost. Svi su oni brodomnici koji se svojim nesvakidašnjim opsesijama i samosviješću nisu mogli uklopiti u konvencionalni svijet prosječnosti. Vilma Vukelić uspjela je ovom romaneskom kronikom sagledati »istinsku bit epohe« i uspješno prikazati likove osječkih građana.

Z. S.

World Saxophone Quartet PLAYS DUKE ELLINGTON

(CD, Nonesuch / Croatia Rec.
2003.)

Nosač zvuka o kojemu je riječ objavio se i kružio među pasioniranim ljubiteljima suvremenoga jazz-a u Republici Hrvatskoj još 1995.

godine, u obliku audio-kasete i CD-a, ali kao tzv. »piratsko« a ne legalno, licencno izdanje. Sada je nepravda ispravljena i ovaj se sjajni album može legalno kupiti u svim prodavaonicama nosača glazbe u matičnoj nam državi, negdje od Božića minule godine. Prvim albumom snimljenim za neku opskurnu američku tvrtku, *World Saxophone Quartet* postao je medijskom jazz-atrakcijom. Članovi kvarteta: *Julius Hemhill, Oliver Lake, David Murray i Hammett Bluiett* i sami su uspješne vođe sopstvenih skupina i vodeća imena suvremene jazz-glazbe, koji zajedno sviraju od sredine 70-ih godina minulog stoljeća. No, većinu su svojih albuma oni snimili za male i neovisne kompanije, uglavnom za »Black de Saint« (kao i spomenuti debi-album). Album »Plays Duke Ellington« ne samo da je imao sjajnu distribuciju, recepciju, već je i komercijalni uspjeh bez premca, i prvi je album na kojem glazbenici ne izvode vlastite skladbe već tzv. »cover-verzije« velikana jazz-a, pokojnog *Duke Ellingtona*, čime su još više proširili krug svojih štovatelja. Svaki je član kvarteta predložio i potom aranžirao nekoliko najomiljenijih mu Ellingtonovih skladbi kojima su dodali osobeni pečat, ali sačuvavši pri tome, razumije se, izvorni autorski naboj Dukea. Alt-saksofonist Oliver Lake solist je u skladbama

»Prelude To A Kiss« te »In A Sentimental Mood«, tenor je saksofonist David Murray solist u »Come Sunday«, a bari-ton-saksofonist Hammett Bluiett tu ulogu preuzeo u glasovitoj »Sophisticated Lady«, dok Juliusa Hemhilla čujemo i kao solista i kao aranžera u legendarnoj Ellingtonovoj numeri »Take The-A-Train«, te bluesiranoj »Lush Life«. Vrsni album, za sve generacije ljubitelja jazz-a, od 17 do 97 ljeta! ...

R. G. T.

Vijesti

Predstavljena knjiga Zlatka Kramarića

U novosadskom klubu »Prometej« u subotu je 31. siječnja održana promocija knjige »Jesu li političari krivi za sve?« gradonačelnika Osijeka Zlatka Kramarića. U knjizi se nalaze izabrane kolumne koje je Kramarić objavljivao u listu »Glas Slavonije«. Po riječima autora, u djelu su zabilježene mnoge političke i druge pojedinosti iz hrvatske svakodnevice. »Pokušao sam prikazati retrospektivu svega što nam se dogodilo i odgovoriti na pitanje zašto nam je tako kako jeste«. Govoreći o Kramarićevoj knjizi, direktor beogradskog dnevnika »Danas« Radivoj Cvetičanin je istakao kako je autor vrsni kolumnist izgrađenog sustava vrijednosti koji se u najtežem ratnom periodu pokazao kao dosljedni pacifist, dokazujući da su najbolji političari – antipolitičari. Promociji knjige je prisustvovao i gradonačelnik Novog Sada Borislav Novaković, koji je rekao kako je Kramarić i kao kolumnista i kao gradonačelnik ostao imun na osluškivanje javnog mnijenja i kreiranje stavova po njima. Po njegovim riječima, u Kramarićevom djelu je prepoznao esejistički dar koji je prvi puta osjetio kao student u djelima Antuna Gustava Matoša. Promociji su prisustvovali i direktor izdavačke kuće »Prometej« Zoran Kolundžija, kao i književni kritičar Draško Redep. Inače, Zlatko Kramarić je rođen u Osijeku, studirao je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a doktor-sku disertaciju je obranio na filološkim naukama u Novom Sadu. Izvanredni je profesor teorije književnosti i novije hrvatske književnosti na Pedagoškom fakultetu u Osijeku. Zajedno s Vesnom Pešić, 1997., u SAD je dobio nagradu »Averel Hariman« za promociju ljudskih i manjinskih prava i za širenje duha tolerancije i dijaloga. Koliki ugled Kramarić uživa u svojoj sredini govori podatak da je na svim izborima od 1990. godine do danas izabran za gradonačelnika Osijeka.

Sutra »Veliko prelo mladih«

S obzirom na iznimno veliko zanimanje koje je vladalo za »Veliko prelo« koje je održano minule subote, organizatori ove su manifestacije odlučili da u subotu, 7. veljače, upriliče »Veliko prelo mladih«. Organizacija će biti povjerena mladima iz HKC »Bunjevačko kolo«, a kako ističe predsjednik Organizacijskog odbora Josip Horvat, tom će prilikom nazočne zabavljati čak dva orkestra, kao što je bio slučaj i na »Velikom prelu« održanom minulog tjedna.

Otvoren natječaj za tradicionalni poetski susret

Od nedjelje, 1. veljače otvoren je konkurs za 15. po redu Festival poezije i pjesnika. Ovaj tradicionalni pjesnički susret or-

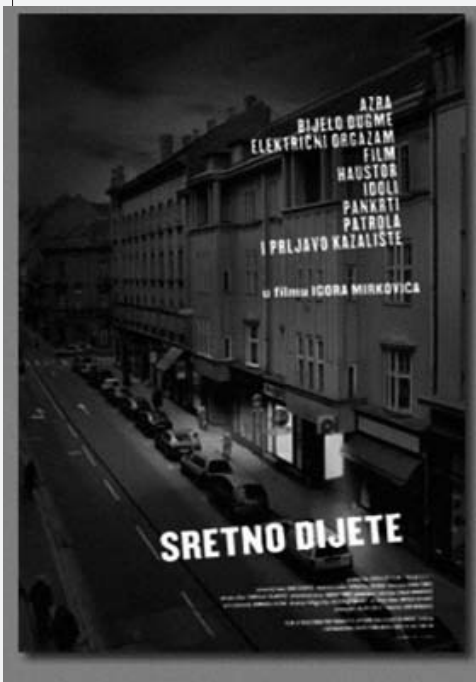

ganizirati će Književni klub Subotica. Petnaesti po redu Festival poezije i pjesnika »Zlatni pjesnički prsten 2004.« održat će se na Paliću i u Subotici, 26. lipnja. Konkurs je otvoren od 1. veljače do 5. svibnja, a tema je slobodna. Pjesme valja slati u jednom primjerku i to pod šifrom, na adresu: Književni / Irodalmi klub, Poštanski fah 51, 24 000 Subotica.

Premijera filma o glazbi 80-ih u Zagrebu

Minulog je četvrtka u velikoj dvorani Studentskog centra u Zagrebu premijerno prikazan dokumentarni, 97-minutni film Igora Mirkovića »Sretno dijete«. Film je posvećen novom valu, glazbenom pokretu koji je prije dvadesetak godina bio jedini i najuspjeliji odgovor tadašnje nam domovine na slična glazbeno-sociološka dešavanja u Europi i svijetu. Dvorana od nekih hiljadu sjedala bila je pretijesna za primiti sve ljubitelje rock' n' rolla i nostalgikare koji su željeli vidjeti film, tako da su unesena i pomoćna sjedala. Na samoj projekciji pojavili su se i neki od najglasovitijih protagonista spomenutoga novoga

vala, primjerice Darko Rundek, Davorin Bogović, Renato Metessi, ali i beogradske im kolege poput Srdana Gojkovića Gileta (»Električni Orgazam«) i Srdana Šapera (»Idoli«). Dvoranom su odzvanjale tonovi skladbi »Azrec«, »Filma«, »Hau-stora«, »Idola« i inih heroja spomenutoga vremena, a druženje starih i novih prijatelja i ljubitelja novoga vala na-

stavljeno je do duboko u noć u foajeu Studentskog centra, gdje je zagrebačka grupa »Le Cinema« izvodila obrade svih najvećih hitova iz doba novoga vala. Inače, iako je film »Sretno dijete« minulog ljeta prikazan na festivalima u Puli i Motovunu, ovo je bila njegova prava praznizvedba.

Hrvatski filmovi na beogradskom FEST-U

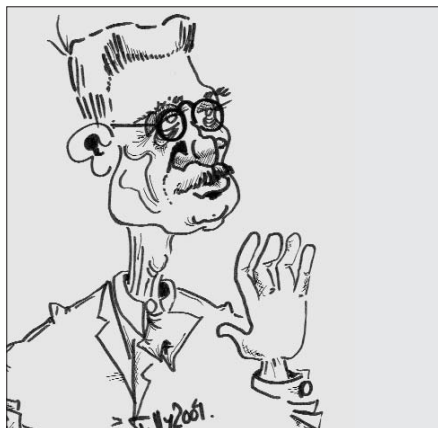
Međunarodni filmski festival FEST, 32. po redu, održat će se od 27. veljače do nedjelje, 7. ožujka pod motom »Svi su na Festu«, a program će se u cijelosti odvijati u Centru »Sava«. U okviru programa »Tamo daleko« biti će prikazani istočno-europski filmovi, pored inih i hrvatski filmovi »Svjedok« Vinka Brešana, i »Sretno dijete« Igora Mirkovića.

OBLJETNICA:

Vječno mladi

SKLADATELJ I RAVNATELJ
Srećko Albini (1869.-1933.)

Na današnji je dan, 6. veljače, davne 1869. godine rođen skladatelj i ravnatelj *Srećko Albini*. Srećko Albini je rođen kao Felix Albini u Županji. Školovao se u Grazu, gdje je u tamošnjem Gradskom kazalištu i debitirao kao ravnatelj. Kao glasoviti ravnatelj mlade Zagrebačke opere uveo je u repertoar ove kuće europske standarde i komade. Bio je ravna-

telj u Zagrebačkoj operi od 1895. do 1902. godine, a od 1902. do 1909. godine bio je slobodni umjetnik i skladatelj u Beču. Nakon umirovljenja djelao je u Zagrebu, kamo se nanovo vratio, kao prvi čovjek Autorsko-pravne centrale, pri Autorsko-pravnom zastupništvu. Albini je najznačajniji skladatelj opereta u Hrvatskoj nakon *Zajca*, izrazito melodičan, ponegdje (i pretjerano) sklon primjesama slavonskoga pučkoga melosa. Njegove najpoznatije postavke, djela i ostvarenja su, među inima i uvertira »Tomislav«, kantata »Četiri godišnja doba«, balet »Na Plitvička jezera« (to je prvi originalni hrvatski baletni igrokaz), opera »Marichon«, više opereta od kojih su najglasovitije »Barun Trenk« i »Bosonoga plesačica« poznate i u inozemstvu. Bio je, kako rekomo, jedan od prvih umjetnika koji je u bivšoj Jugoslaviji pokrenuo pitanje autorskoga/autorskih prava, a u Hrvatskoj

bez dvojbe prvi na tom polju. Srećko (Felix) Albini znan je jednako i kao cijeljeni i vrsni skladatelj vokalne lirike i scenske glazbe.

DJEČAK KOJI ODBIJA ODRASTI
Peter Pan (1904.)

U mjesecu u koji smo netom zakoračili proslavlja se diljem Europe i svijeta obljetnica – naime, prijeavno jednog stoljeća rođen je u mašti *J. M. Barrya* lik dječarca zvanog *Peter Pan*, koji nije želio odrasti i koji je danas jednako mlad

kao i prije 100 godina. Ove se godine navršava vijek od pojave fantastične priče spomenutoga *J. M. Barrya* o Panu, zemlji Nedodijji /Neverland, vilama, gusarima i, uopće, vječnoj mladosti, o kojoj, u biti, govori

ova vrlo freudovsko-jungovska legenda, mit, bajka, priča, kako vam drago. Premda se sam lik Petra Pana prvi put pojavio u romanu »Mala bijela ptica« / Little White Bird (1902. godine), komad koji je proslavio Pana i njegovog pisca, premijerno je izveden u Londonu, 24. veljače 1904. godine, u Teatru Vojvode od Yorka.

R. G. T.

NEIMARI KULTURNE BAŠTINE Branko Schmidt (1957.)

Hrvatski redatelj *Branko Schmidt* rođen je u Osijeku 1957. godine i nakon kratkotrajnog studiranja ekonomije upisuje Akademiju dramskih umjetnosti u Zagrebu, Odsjek filmske i TV režije. Godine 1981. snima zapaženi televizijski film »Rano sazrijevanje Marka Kovača«, kojim i diplomira. Iduće godine snima dramu »Hildegard« koja je proglašena najboljom TV dramom te godine na području bivše države. Idućih godina stvara jednako zapažena TV ostvarenja – seriju »Hajdučki gaj«, kao i onu »Gospodski život Stipe Zvonareva«.

Godine 1988. snima svoj prvi cjelovečernji film »Sokol ga nije volio« prema istoimenoj drami *Fabijana Šovagovića*, te osvaja nagradu za debitanta godine. Iduće godine režira dječju TV seriju »Operacija Barbarossa«, prema romanu »Zagonetni dječak« *Ivana Kušana*, a 1991. godine nastaje drugi Schmidtov

cjelovečernji film »Đuka Begović«, također nastao u scenarističkoj suradnji s glumačkim doajenom Fabijanom Šovagovićem.

Nakon izbijanja rata snima desetak kraćih dokumentaraca s istočnoslavonskoga bojišta, a 1994. slijedi film »Vukovar se vraća kući«, da bi 1997. godine sni-

mio »Božić u Beču«, za čiji je scenarij dobio Zlatnu arenu u Puli. Godine 2000. pravi iskorak prema komediji s filmom i TV serijom »Srce nije u modi«. Od nedavnih uspjeha svakako valja spomenuti sjajno ostvarenje – film »Kraljica noći«, koji, opet, kao osnovu ima literarni predložak, roman osječkog književnika, scenarista i urednika književnog časopisa »Revija« *Josipa Cvenića* (1952.). Film je i publika s ovih prostora mogla vidjeti u okviru prošlogodišnje manifestacije gostovanja kulturnih djelatnika i glumaca u Vojvodini nazvane »Tjedan hrvatskog filma u Vojvodini«, kada je Branko Schmidt i osobno bio nazočan svim projekcijama. Nepobitno, radi se o jednom od najznačajnijih i najboljih aktivnih redatelja i filmskih djelatnika poniklom na tlu Hrvatske u nekoliko posljednjih desetljeća.

R. G. T.

Djelatnost Rajka Ljubiča

Stvaralački pristup tradicionalnoj i modernoj kulturi

Rajko Ljubič tijekom je minule godine iznimnom aktivnošću ostvario izvanredne rezultate u oblasti kulturne djelatnosti, kako svojim učešćem u realizaciji prve predstave na novoštokavskoj ikavici u povijesti subotičkog Dječjeg kazališta »Ždribac zlatne grive«, tako i snimljenim kratkim igranim i dokumentarnim filmovima, uz to što je zajedno s ravnateljicom Hrvatske čitaonice iz Subotice *Katarinom Čeliković* utro put objavljivanju produkcije na kompakt diskovima.

U posljednjih desetak godina Rajko Ljubič uspio je snimiti jedanaest dokumentarnih i kratkih igranih filmova, a sav rad ovoga kulturnog djelatnika u raznim oblicima produkcije usmjeren je k cilju očuvanja kulturne baštine bunjevačkih Hrvata, što je dragocjeni zalag budućim generacijama na osnovu kojega će moći rekonstruirati određeni period života i kulture hrvatske zajednice, od običaja pa do morala.

VAŽNOST DOKUMENTARIZMA: Rajko Ljubič snimio je više dokumentarnih filmova kao seriju filmskih portreta o *Balintu Vujkovu*, biskupu *Ivanu Antunoviću*, *Jakovu Kopiloviću*, *Matiji Poljakoviću* i *Stipanu Šabiću*, a u pripremi su i dokumentarni filmovi o *Beli Gabriću* i *Gezi Kopunoviću*. »Moji dokumentarni filmovi najčešće obrađuju portrete ljudi koji više nisu živi. Ti filmovi napravljeni su u želji da se zabilježi rad tih ljudi, kao i mišljenja onih ljudi koji su bili njihovi suvremenici, o tome kako su ti ljudi živjeli i radili. Snimljeni dokumentarni filmovi imaju za temu – rad i djelo ljudi koji su doprinosili kulturnom razvitku naše zajednice i očuvanju njenoga identiteta. Nastavit ću seriju filmskih portreta, jer smatram kako je veoma važno zabilježiti život ljudi koji su značajni za našu zajednicu zbog svoga rada. Pri tome u budućim filmovima želim predstaviti ličnosti iz svih djelokruga života, dakle i gospodarstvenike, političare, svećenike, publiciste, kao i poljo-djelce«, kaže Rajko Ljubič, ističući važnost dokumentarnog bilježenja zbog očuvanja kulturne baštine i vjerodostojnog zapisa, koji oslikava život hrvatske zajednice u danom vremenu.

U tijeku ove godine Rajko Ljubič ima u planu snimiti kratki igrani film »Šešir« po

priповijetki *Luke Štilinovića*, a prisjećajući se emisija koje je snimio još davne 1994. godine i koje su bile emitirane na Bajskoj kablovskoj televiziji, Ljubič kaže kako su te emisije bile daleka preteča današnjih »TV divana« koji su slične strukture. »Emisija 'TV divani' koju sada rade mlađi autori, izuzetno je važna s dokumentarnog aspekta, jer bilježi sva dešavanja koja je važno imati zapisana na traci ili digitalnim putem. Takvi arhivi veoma su važni, jer je to medij koji nadvladava, a odreći se tog medija bilo bi isto kao isključiti žarulju, a upaliti fenjer u stanu.

Zaboljela me informacija da su autori te emisije možda čak i spremni odustati od dalje realizacije nakon trećeg skidanja s programa TV Novi Sad, što se, evo, dogodilo 25. siječnja. Morala bi se pronaći televizijska kuća koja bi i dalje redovito emitirala 'TV divane'. Dva puta me više zaboljelo što nisam zamijetio podršku naših političara autorima emisije, niti sam zamijetio njihovo hrabrenje za nastavak realizacije emisije. Autorima se mora dati podrška sa svih institucionalnih nivoa hrvatske zajednice«.

NOVI PROJEKTI: Nakon predstave »Ždribac zlatne grive«, koja se minule godine igrala u Dječjem kazalištu na novoštokavskoj ikavici, za ovu godinu je predviđena realizacija predstave »Kako je Potjeh tražio istinu« po djelu *Ivane Brlić-Mažuranić* na standardnom književnom hrvatskom jeziku. »Uradio sam dramatizaciju teksta i pomagat ću redatelju *Tiboru Vajdi* pri realizaciji ove predstave, za koju muziku komponira *Nikola Jarama-zović*. Predstava je zamišljena kao polumjuzikl. To je bajkovita priča o sukobu dobra i zla, u kojoj dječak Potjeh ostvaruje svoje ideale na koncu priče. Podršku ovoj predstavi dalo je zagrebačko »Kazalište mladih« koje je voljno organizaciono, tehnički i materijalno pomoći. Probe kreću u veljači, a premijera se planira za mjesec travanj. Od strane ravnateljice

Dječjeg kazališta *Valérije Ágoston Pribile* već se tri mjeseca potencira sastanak s čelnicima Hrvatskog nacionalnog vijeća kako bi se vidjelo na koji način naša zajednica želi da se odvija aktivnost predstava na hrvatskom jeziku u Dječjem kazalištu, ali do tog sastanka još nije došlo. Vidim kako je Izvršni odbor HNV-a u svojoj odluci o formiranju hrvatskih institucija, donio i odluku o formiranju hrvatskog dječjeg kazališta. Politika HNV-a bila je da se uđe u što više kulturnih institucija, a nama su upravo u Dječjem kazalištu predstave na hrvatskom jeziku institucionalizirane i zbog toga mi ta odluka nije jasna«, priča Rajko Ljubič o radu i dilemama u vezi s novim projektom kazališne predstave za djecu.

rane i zbog toga mi ta odluka nije jasna«, priča Rajko Ljubič o radu i dilemama u vezi s novim projektom kazališne predstave za djecu.

Hrvatska čitaonica iz Subotice prihvatila se projekta izdavanja slikovnice za djecu po bajci *Balinta Vujkova* »Ždribac zlatne grive«, čime će nakon predstave i objavljenog kompakt diska biti zaokružena kompletna medijska prezentacija ovoga projekta. Rajko Ljubič grafički je oblikovao knjigu crtežima za scenografiju *Vojslava Radoičića* iz istoimene predstave, a zajedno sa *Zlatkom Romićem* prilagodio je tekst za slikovnicu. »Objavljivanje slikovnice početak je izdavačke djelatnosti za djecu Hrvatske čitaonice i mislim kako bi ta djelatnost mogla odlično nadopunjavati Hrckov kutak za djecu u Hrvatskoj riječi« kaže Rajko Ljubič o još jednom projektu iz oblasti kulture u kojemu učestvuje.

Z. Sarić

Ekumenske inicijative

Upoznati druge i drugačije

Kršćani su se u nekim povijesnim razdobljima međusobno sukobljavali i razilazili i te su podjele i predrasude i danas uočljive. Godine 1980., u Münchenu, na završetku posjeta Njemačkoj, *Ivan Pavao II.* je izjavio: »Imam snažnu nadu da je jedinstvo kršćana, po moći Duha istine i ljubavi, već na domaku. Znamo koliko je dugo trajalo vrijeme podjele i raskola. Koliko će dugo trajati put k jedinstvu, još je neizvjesno. Jedno je, ipak, sigurno: tim putem moramo ustrajno koračati, ići dalje i ne zaustavljati se!«. Knjiga »Posvećeno zajedništvo« oca *Andrzej A. Napiórkowskog* doprinosi razmišljanju o tajni bolnih podjela koje postoje među kršćanima.

Andrzej A. Napiórkowski (1962.), dr. hab. teologije, mr. lic. filozofije, časni je otac pavlinskog reda, upravitelj Katedre za eklezijologiju na teološkom odjelu Papinske teološke akademije u Krakovu. Autor je brojnih knjiga, znanstvenih i znanstveno-popularnih članaka, član je Poljskog teološkog društva, a aktivan je u crkvenim pokretima posaborske obnove. Vitez je Reda Jasnogorske Bogoro-dice. Knjigu »Posvećeno zajedništvo« objavio je Izdavački odjel Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost »Ivan Antunović«, a tekst je s poljskoga prevela *Kristina Stojek Perčić*.

Knjiga »Posvećeno zajedništvo« komentar je II. vatikanskog sabora kada se Crkva zauzela za ekumenski hod. Dekret o ekumenizmu »Unitatis redintegratio« prihvaćen je 21. studenog 1964. godine sa skoro stopostotnim suglasjem saborskih otaca. Katolička je crkva tada ušla u novo teološko i crkveno razdoblje. »Ova izričita odluka II. vatikanskog sabora, da se službeno založi za sve šire ekumensko djelovanje i ne konstruira uz to nikakav

vlastiti katolički ekumenizam, širom je otvorila vrata Crkve kršćanima ne-katolicima koji su dotad uzalud kucali na njih već više desetljeća«, piše među ostalim otac Napiórkowski o ekumenskom angažiranju Katoličke crkve, dok u poglavlju o eklezijološkim posljedicama ekumenskog preokreta II. vatikanskog sabora otac Napiórkowski piše kako se kontinuirano i potpuno elementi crkvenosti nalaze u Katoličkoj crkvi i djelomično u drugim zajednicama, ali crkvenost (eklezijalnost) ovih zajednica ipak je u takvom stupnju soteriološka (spasenjska) da otvara mogućnost spasenja za svoje članove. Otac

Napiórkowski piše kako svi kršteni, kao jedno mistično Tijelo Kristovo, imaju obvezu angažirati sve svoje snage radi izgradnje izgubljenoga, vidljivoga jedinstva Crkve, i pri tome ističe kako se unutar-nje jedinstvo, ono najdublje, jedinstvo Prave crkve, koje je odraz Trojedinoga Boga, nikada ne može izgubiti. Ova knjiga među brojnim poglavljima sadrži i ona o »Normama kršćanskog dijaloga i suradnje«, »Znakima ekumenske

nade«, »Molitvenim osminama za jedinstvo kršćana«, »Crkvi u otajstvu jedinstva«, kao i završna poglavlja »Prema novom razumijevanju Petrove službe«, »Jedna Crkva u mnogim Crkvama« i »Duh sveti – prvi i jedini tvorac zajedništva«.

»Duh djelujući u Crkvi i u svijetu, pomaže svim ljudima – svoj djeci jedinog Oca, od kojega on sam potiče i čiji je duh – u njihovom povijesnom razvoju do jedinstva spasenja, u njihovoj socijalizaciji, udruživanju i dijalogu«, piše otac Napiórkowski na koncu svoje knjige »Posvećeno zajedništvo«.

Z. Sarić

Andrzej A. Napiórkowski OSPPE
**POSVEĆENO
ZAJEDNIŠTVO**

Iz antologije poezije

Bunjevačkih Hrvata Geze Kikića

Petar Pekić (1896. -1965.)

PROLJEĆE U BAJSKOM TROKUTU

(izbor)

Milim dahom miri cvjetni kraj ubavi,
A svibanjsko cvijeće proljetne ljubavi
Čari ljepotom svojom dušom mi osvaja,
Srce moje tužno melemom opaja.
Sva priroda kao da tužno motri me,
Te me nježno sjeća: Ne zaboravi me!

Milino, divoto, ružama procvala,
Ti si mene uvijek sladom očarala!
Kraljice ljepoto sjajnog pramaljeća
Od tvoje dražesti tamni moja sreća:
Sav tvoj ukras bajni duševno mori me
Jer sve tiho šapće: Ne zaboravi me!

Stvarnosti okrutne lice strogo gledam,
Strahotnog progonstva blijede slike
stvaram:

Možda nam je ovo posljednje proljeće,
Možda nam cvjetati više nikad neće
Cvijeće slobode. Jer u sjaju svome
Biser-rosom plače: Ne zaboravi me!

Petar Pekić je podrijetlom iz Gornjeg sv. Ivana (Bajski trokut), gdje je i rođen 1896. godine. Završio je šest razreda gimnazije, a od 1918. se posvetio novinarskom i književnom radu u Subotici. Među pjesnicima koji su djelovali između dva svjetska rata on je ostavio za sobom najviše tiskanih djela za života, od kojih valja istaći kao najvrijednije: »Bajski trokut« (Subotica, 1920.), »Zvuci i uzdasi« (Subotica, 1926.), te »Biserje i drago kamenje« (Subotica, 1935.). Poznat je i cijenjen i kao prevoditelj na francuski jezik (»Smrt Smail-age Čengića« – primjerice).

Priredio: R. G. T.

Prozni kutak: Vladan Desnica

Osobita pripovjedna koncepcija

Vladan Desnica rođen je 17. rujna 1905. godine u Zadru, gdje je završio osnovnu školu i započeo gimnaziju koju je nastavio u Splitu i Šibeniku. Pravo je studirao u Zagrebu i Parizu, a diplomirao je 1930. godine u Zagrebu. Radio je kao advokatski pripravnik u kancelariji svoga oca, a zatim se zaposlio u državnom pravobranilaštvu u Splitu. Godine 1933., objavljuje i prve članke u listovima »Novo doba« i »Glas«.

Ako je točna Desničina podjela pisaca na one koji pišu sveukupna djela i na one koji pišu odabrana djela, onda on sam pripada nesumnjivo ovoj drugoj grupi. Kad se spomene ime Vladana Desnice, pripovjedača, esejiste, dramskog pisca, pjesnika, prevoditelja, urednika i polemičara, pozornost se najprije zadrži na naslovima njegovih romana: »Proljeća Ivana Galeba« i »Zimsko ljetovanje«, te na naslovima njegovih knjiga pripovjedaka: »Olupine na suncu«, »Proljeće u Badrovcu« i »Fratar sa zelenom bradom«.

U poslijeratnoj hrvatskoj književnosti malo je pisaca koji imaju tako dotjeranu, rafiniranu i skladnu rečenicu. Roman »Proljeća Ivana Galeba« Desnica je počeo pisati još prije rata, oko 1936. godine, a objavljen je tek 1957. godine. Djelo je smišljano dvadesetak godina i predstavlja u pravom smislu riječi misaonu sintezu njegova stvaralaštva. Nema gotovo nijednog pitanja ili problema kojima se pozabavio u svojoj novelistici, esejistici ili poeziji, a da nisu našli određeno mjesto u ovom romanu. Karakteristična je za roman »Proljeća Ivana Galeba« personalna monoperspektiva: čitavo djelo pri kazuje dinamiku jedne svijesti, sve se vidi Galebovim očima i vrednuje njegovim iskustvom. Sve druge likove upoznajemo jedino preko Galeba, a svaki prostor postoji samo kao element njegova sjećanja i opažanja. Glavni lik romana, ujedno i njegov pripovjedač, senzibilni je umjetnik, violinist, koji boravi u bolnici i intenzivno razmišlja o svome životu i o svemu što ga okružuje. »Galeb pokušava sumirati životna iskustva, povezati prošlo i sadašnje, oživjeti uspomene, sjećanja, stanja i ugođaje. Kao i u Proustovu roma-

nesnom ciklusu, i u 'Proljećima Ivana Galeba' retrospekcija postaje glavna poluga djela. Stalnim vraćanjem unatrag, u svijet djetinjstva i mladosti, otkrivamo Galebovu prošlost, korijene njegovih tra-

uma, motivacije stanja i životnih odluka«, piše dr. Krešimir Nemec o književnom junaku Ivanu Galebu.

Galebove reminiscencije, sjećanja i analize oblikovane su načelom slobodnih asocijacija. Takav odabir lišava pripovjedača obveze da događaje iznosi u kronološkom slijedu i da poštuje principe kauzalnosti i sukcesije. Odrekavši se kauzalnosti i kronologije, dakle kontinuiteta priče, Vladan Desnica svoj je roman dosljedno komponirao na načelima poetike digresivnosti: sjećanja, meditacije i asocijacije glavnog lika tvore zasebne, relativno samostalno oblikovane cjeline, ali književni junak Ivan Galeb nije samo isповjedni, nego i misaoni subjekt. Osim evokacija, značajan dio romana zauzimaju njegova razmišljanja i kontemplacije realizirane u obliku samostalnih esejaističkih digresija iz kojih izrasta složen portret modernog intelektualca.

Roman »Zimsko ljetovanje« (1950.) zauzima izuzetno mjesto u opusu Vladana Desnice. Motivski, roman je posvećen ljudima koji su napustili bombardirani Zadar i naselili se u jednom selu, nedale-

ko od njega. Ovaj roman otkriva sposobnost pisca da, ne iznevjeravajući životni podatak, vidi viši smisao pojava i stvari. »Ljudi koji su pobjegli iz Zadra, ispred aviona, ispred nesreće, jesu li oni stvarno pobjegli ili ih je ta nesreća natjerala da saznaju neke stvari i otkriju užase koje nisu znali, da bi ih tako, to njihovo porazno saznanje opkolilo kao nekakav vječni, svirepi zid? Desničini junaci pobjegli su od smrti, ali našli su se licem u lice s očaja-njem i zlom. Oni su ovjekovječeni tim zlom u sebi i oko sebe«, piše Radomir Konstatinović o ovome romanu.

Vladan Desnica je od 1945., do 1950. godine radio kao načelnik pravnog odjela u Ministarstvu financija, a kasnije djeluje kao profesionalni književnik. Prevodio je s talijanskog, francuskog i ruskog. Umro je u Zagrebu 4. ožujka 1967. godine.

ZAPISI O UMJETNOSTI (izbor)

Čak i oni koji nemaju nikakve veze s umjetnošću i nikakve ljubavi za nju, morali bi biti zahvalni nebu što ona postoji. Jer je to jedino područje ljudske djelatnosti gdje je nemoguća laž: čim laž proviri, istim časom, automatski prestaje umjetnost. U pravoj umjetnosti uvijek, beziznimno, usprkos svemu, vlada istina: tu čovjek govori istinu čak i protiv svoje volje. U tome je velika, neprocjenjiva vrijednost umjetnosti, po tome umjetnost, i onda kad sama sebe najuvjerenije proglašava »savršeno beskorisnom«, »čistom od bilo kakve moralne determinacije«, »lišenom bilo kakve praktične svrhe i cilja«, vrši svoju veliku, nenadoknadivu misiju. Zbog toga intuitivajući, makar i nesvjesno, taj fakt, svi tirani i zatirači istine, guše i zatiru umjetnost. I doista, još nije bilo historijske epohe u kojoj je gušena sloboda, a da se ujedno nije gušila i prava, istinska umjetnost i na nje-mjesto dekretirala lažna, dirigitirana i službena.

Priredio: Z. Sarić

Ivo Kujundžić

TV emisija HTV-a »Korijeni« obilježila pet godina emitiranja

Medijska skrb za Hrvate izvan Matice

Od emisije pripremane u skromnim uvjetima Korijeni izrasli u instituciju

Njegova profesionalna, pa i osobna okupiranost fenomenom života nacionalnih manjina granicom odsječenih od svojih matrica najviše je doprinijela utemeljenju »Korijena«. Na ideju je Ivo Kujundžić došao dok je iz svojega dopisničkog ureda HTV-a u Budimpešti od 1992. do 1996. godine promatrao na koji se način zemlje u okruženju brinu o svojim sunarodnjacima u inozemstvu.

»Mađarska televizijska postaja 'Duna TV', na primjer, emitira cjelodnevni program namijenjen Mađarima izvan domovine, i taj projekt financira njihova Vlada«, objašnjava za Hrvatsku riječ urednik Korijena Ivo Kujundžić, inače rođeni Subotičanin, nekadašnji novinar Subotičkih novina.

Ideja o utemeljenju slične, dvotjedne emisije, koja će redovito pratiti život, sta-

Mirko Galić, v. d. ravnatelja HTV-a

tus i probleme Hrvata u susjednim zemljama dobila je ubrzo »zeleno svjetlo« ravnatelja HTV-a Mirka Galića.

Od emisije pripremane u skromnim produkcijskim uvjetima Korijeni su u pet godina postojanja izrasli u svojevrsnu instituciju medijske skrbi o hrvatskim manjinama izvan matične Hrvatske. Izvješća o njihovom svakodnevnom životu stižu iz Italije, Austrije, Mađarske, Rumunjske, Vojvodine, Makedonije, Crne Gore.

»Cilj nam je pomoći Hrvatima u okolnim zemljama u očuvanju nacionalnog identiteta«, ističe Ivo Kujundžić.

Uredništvo Korijena, koje pripada Redakciji vanjske-politike Hrvatske televizije, oslanja se na dopisništva HTV-a u zemlji, kao i dopisnike iz Austrije, Mađarske i Vojvodine.

Na prošlotjednom prijemu u Zagrebu

Suradnici Korijena iz Mađarske i Srbije

U radnome ambijentu

Uzvanici na prijamu u hotelu »Sheraton« u Zagrebu

povodom obljetnice Korijena bio je nazočan veći broj uzvanika iz svijeta politike, diplomacije, suradnika i medija.

Emisija »Korijeni-hrvatske manjine u Europi« emitira se svake druge subote, od 16,35 na drugom programu HTV-a.

Josip Stantić

U Hrvatskoj matici iseljenika Razgovor o programima

Nakon proslave obljetnice Korijena, predstavnike hrvatskih manjinskih institucija iz Srbije i Crne Gore, Mađarske, Italije i Makedonije primio je ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Nikola Jelinčić. Tijekom susreta razgovaralo se o programima koje HMI planira u 2004. godini.

Subotica-trans

SUBOTICA-TRANS

obavještava cijenjene putnike na međunarodnoj autobusnoj liniji: Subotica - Zagreb, da od 19. 1. 2003. važe nove, niže cijene prijevoza s nizom pogodnosti.

**POPUSTI VAŽE ISKLJUČIVO ZA
DIREKTNU LINIJU OD SUBOTICE
DO ZAGREBA U OBA PRAVCA
I VAŽE 30 DANA.**

HRCKOVA SVEZNALICA

ZAŠTO BEBE NEMAJU ZUBE?

Bebe se rađaju bez zuba, jer im nisu potrebni ni dok su u maminom stomaku, niti nekoliko mjeseci poslije toga. One sisaju mlijeko iz majčinih grudi, a za to im zubi ne trebaju. Zubi rastu poslije šest mjeseci, a nekad i ranije. Postupno, jedan po jedan, izbijaju nježni zubići, čiji korijen nije velik i jak kao kod odraslih osoba. Zubi niču blagovremeno da bi dijete moglo žvakati hranu, jer je majčino mlijeko nedovoljno u kasnijoj ishrani.

ZAŠTO DRHTIMO KAD NAM JE HLADNO?

Protiv hladnoće se možemo boriti na razne načine. Djelomična obrana od hladnoće se postiže oblačenjem tople odjeće. S druge strane, na hladnoću reagiraju i mišići u tijelu, bez obzira na našu volju. Bezbrojna mišićna vlakna počnu treperiti sama od sebe, jer se na taj način zagrijevaju. To je drhtanje.

ZAŠTO SE OD SAPUNICE PRAVE MJEHURIĆI?

Kad se zagnjurimo u vodu pa ispustimo zrak, mjehuri toga zraka brzo odlete do površine vode i tu nestanu. To su obični mjehuri. Ako puhamo zrak u sapunicu, onda mjehuri ne nestanu odmah, jer je sapunica gušća od vode pa napravi opnu i leti kao balončić. Opna je okrugla jer iznutra zrak ima isti pritisak na sve njezine točke. Mjehurići od sapunice lete uvis jer opna gotovo nema težinu i zato što je zrak u mjehuru topliji od okolnog zraka.

Priredio i ilustrirao: Zoltan Sič

DAČKI BISERI

- »Što je rajčica«, pita učiteljica.
Učenica: »Ne znam«.
Na to će druga učenica: »Pa kako ne znaš, to je paradička!«
- »Koje industrijske biljke znaš?«, glasi učiteljicino pitanje.
Učenik odgovara: »Repa...cigareta«.
- Pita učiteljica: »Kako se oglašava ovca?«
Učenica: »Ovca mjaue«.
- Utvrđivanje gradiva prirode i društva:
»Opiši psa«, traži učiteljica.
Učenik: »Pas ima kožu, a na koži perje«.

Bisere prikupila učiteljica iz OŠ »Matija Gubec« u Ljutovu Stanislava Stantić Prčić

MALI ODMOR

Crta i piše: Zoltan Sič

MALI UMJETNICI

DOŽIVLJAJ S RASPUSTA

Došli smo na Goč. Kad smo stigli, ručali smo, poslije smo raspakirali kofere. Svi smo se skijali, klizali i šetali. Išli smo i u večernje šetnje. Napravili smo u snijegu bunkere, kućice, krevete i rupe. Igrali smo se Monopola, Tvista i vije. Bilo mi je jako dobro i želio bih sljedeći put opet da idemo na Goč, zajedno s mojom učiteljicom Anom Čavrgov.

Luka Bačić, II. h
OŠ »Matko Vuković« Subotica

HRCKO, HRCKO

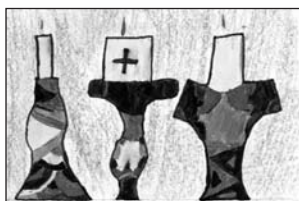
Hrcko, Hrcko,
blago nama,
hita brzo
u čizmama,
u čizmama
od sto milja,
da svu djecu
a n i m i r a !

Nena

DUHOVNI KUTAK

SVIJEĆNICA

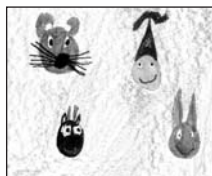
Na svijećnicu, 2. veljače, sjećamo se kako su Marija i sv. Josip donijeli Isusa u hram, te ga prikazali svećenicima. Tada se blagoslivljaju sviće koje označavaju Isusa, koji je svjetlo što svijetli svim ljudima.

Petar Skenderović, II. h

POKLAD

Poklade su u utorak prije Čiste srijede. Od davnina, znajući da dolazi proljeće, ljudi su se bučno veselili, šalili. Preoblačili u maškare, častili se jelom i pićem.

Luka Bačić, II. h

PEPELNICA

Čista srijeda ili Pepelnica je prvi dan korizme. Svećenik vjernicima posipa glavu pepelom da ih upozori kako je život kratak i prolazan.

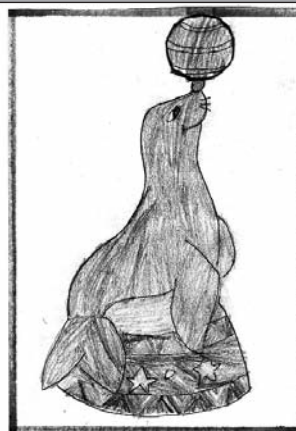
Kristina Vojnić Purčar, II. h

Pripremila učiteljica iz OŠ »Matko Vuković« u Subotici,
Ana Čavrgov

DOŽIVLJAJ S RASPUSTA

Moj doživljaj s raspusta bio je lijep i najbolji do sada. Raspust sam provela na Goču. Bilo je lijepo, a najljepše to što sam naučila skijati. Hrana je bila ukusna, hotel je bio lijep, sobe također. Lijepo je bilo kada smo pravili snjegovića i kada smo se spuštali kliskom. Lijepo sam se provela na Goču.

Nastasja Marjanović, II. h
OŠ »Matko Vuković« Subotica

Aleksandra Mihaljev, I. b
OŠ »I.G. Kovačić« Sonta

I. U slobodna polja upiši brojeve 1,1,1,3,3,3, tako da zbroj u svakom pravcu bude jednak broju 6:

2		
	2	
		2

Zadatak pripremio: Dujo Runje
Rješenje u sljedećem broju

Rješenje zadatka iz prošlog broja:

= 5 kvadrata

= 8 kvadrata

= 14 kvadrata

Piće koje pije cijeli svijet

Coca - Cola i Vi

Piše: Dražen Prčić

Iako je vani temperatura ispod ništice, i više je vrijeme za topli čaj, jedan ledeni napitak naručuje se, kupuje i pije više od vrelog zimskog konkurenta. Nije u pitanju nikakva enigma, jer je odgovor posve jednostavan. *Coca - Cola* se jednako pije neovisno o godišnjem dobu na svim kontinentima i podnebljima našeg planeta, nepromijenjenog okusa i kvalitete po originalnoj recepturi još iz 19. stoljeća.

118 GODINA COCA-COLE: Najpopularnije bezalkoholno piće pojavilo se na svijetu, koji će ubrzo osvojiti, još davne 1886. godine, kada je i oficijelno registrirano i zaštićeno zaštitnim znakom svog imena. Na početku se ovaj gazirani napitak karamel boje prodavao po pet centi za čašu, uz golemu senzaciju i popularnost izazvanu pojavom nesvakidašnjeg pića koje se reklamiralo kao »dobro za trbuh«. Prodaja Coca-Cole, u tom pionirskom periodu njene ekspanzije na tržištu, vršila se iz specijalnih aparata na točenje, jer vlasnik kompanije *Asa Griggs Candler* nije previše polagao na mogućnost flaširanja svog produkta. No, jedan od prodavaca čudesnog gaziranog napitka *Joseph A. Biedenharn* iz *Vicksburga, Mississippi* u svojoj prodavaonici slatkiša pokrenuo je 1894. godine prvo punjenje Coca-Cole u obične boce marke *Hutchinson*. O svojoj ideji je obavijestio vlasnika kompanije *Candlera*, ali je ovaj ostao dosljedan svojoj prvobitnoj nakani originalne prodaje iz aparata sličnih onima u kojima se pravi limunada.

Neviđeni bum na tržištu, koji je izazvala »Coke«, zainteresirao je 1899. godine dvojicu mladih odvjetnika *Benamina F. Thomasa* i *Josepha B. Whiteheada* iz *Chattanooga, Tennessee* koji su u pregovorima s vlasnikom kompanije *Candlerom* dobili ekskluzivna prava na bocu po cijeni od

jednog dolara na teritoriju SAD. Ubrzo im se pridružio i treći odvjetnik *John T. Lupton*, te su ambiciozni i poduzetni juristi započeli unosni biznis. Podijelivši američki teritorij na tri interesna dijela, započeli su tijekom prvog desetljeća 20. vijeka s intenzivnom prodajom prava na flaširanje svim zainteresiranim prodavačima sve popularnijeg gaziranog osvježavajućeg napitka. Ali, ono što »dobro ide« oduvijek je bilo predmet pokušaja imitacije unatoč legalnih i zaštićenih prava originalnog vlasnika patenta. U želji da se to spriječi, vlasnici prava za flaširanje raspisali su natječaj za originalnu bocu Coca-Cole. Tzv. konturna boca, čiji dizajn podsjeća na obline ženskog tijela, djelo je *Root Glass Company Terre Hautea iz Indijane*, pobijedila je na natječaju, postavši jedan od najpopularnijih patenata i zaštićenih znakova u cijelom svijetu sve do današnjih dana.

INTERNACIONALNOST: Mega popularnost napitka, koji se nezaustavljivo širio po svim savezima država SAD, nemotno je dovela do promišljanja o »internacionalizaciji« unosnog biznisa i njegova plasmana izvan matične zemlje. Osvajanje ostatka svijeta započelo je u dvadesetim godinama prošlog stoljeća otvorenjem postrojenja u Francuskoj, Guatemali, Meksiku, Belgiji, Italiji i Južnoj Africi. Na početku Drugog svjetskog rata Coca-Cola se već punila u 44 zemlje diljem svijeta. Planetarna ekspanzija dovela je do proširenja kapaciteta i inventivnih promje-

na u ambalaži, te se počelo puniti u boce veće zapremine. Prva konzerva (limenka) pojavila se 1960. godine, ostajući do danas jedno od najpopularnijih »pakiranja«. Danas, u prvim godinama trećeg milenija i svom trećem stoljeću uspješnog egzistiranja u svakodnevnom životu milijuna njenih konzumenata, Coca-Cola je popularnija nego ikad. Vrhunskom reklamom i marketinškom strategijom uspjela je obraniti svoj globalno poznati brand, osvojivši sve neosvojene teritorije i milijarde novih potrošača. Otvaranjem bivšeg SSSR-a i Kine prema zapadnome svijetu diljem Istoka »nicali« su reklamni panoji i svjetleće reklame pića koje je najbolje kada je ledeno hladno i koje piju svi bez obzira na dob i uzrast. Amerika je izmislila Coca-Colu, ali je svijet postao njen dom.

Diet Coke

Protivnici Coca-Cole uvijek su nastojali kritizirati ovaj napitak pronalazeći mu brojne mane i nedostatke, ali su glavne kritike bile upućene na šećer u njenom sastavu i kalorijsku opasnost koju sadrže brojne čaše. Odgovor na sve optužbe stigao je u revolucionarnoj dijetalnoj Coca-Coli bez šećera koja sadrži samo 1 kaloriju i pakirana je u prepoznatljivoj bijeloj ambalaži.

COCA-COLA I SPORT: Najjaču promotivnu djelatnost Coca-Cola ostvaruje na polju sportskog marketinga i svojim znakovitim prisustvom na svim velikim natjecanjima poput Olimpijada, Svjetskih, Europskih i inih prvenstava. Ali vrijedno je spomenuti, kako je ova kompanija nebrojeno puta sponzorirala i razna manje atraktivna sportska događanja mlađih kategorija, ostvarujući maksimu poslovanja firme u jakim i dobrim odnosima između proizvođača i potrošača. Ovo gazirano osvježavajuće piće na bazi biljnih ekstrakata obojeno karamelom ima osobinu da ga vole piti svi, bez obzira na status i uspješnost. Poslije sportske aktivnosti, bila ona profesionalna ili rekreacijska, pogotovu u toplim proljetno-ljetnim danima, ledena Coca-Cola najbolje osvježava i vrhunске i obične sportaše. Na koncu, interesantno je zamijetiti kako velika većina »kokakoličara« koji započnu piti svoje piće u djetinjstvu ostaju mu vjerni i u poznoj starosti, jer Coca-Cola ne poznaje dobne granice u privrženosti svojih obožavatelja!

»To je ono pravo«

Uz slogan »Coca-Cola i Vi«, koji je upotrijebljen kao naslov cijelog teksta, Coca-Cola je globalno poznata po svojim uspješnim reklamnim kampanjama i atraktivnim sloganima. No, slogan »To je ono pravo« neraskidivo je vezan uz ovaj osvježavajući gazirani napitak, pogotovo kao odgovor na brojne »Cole« koje su joj, neuspješno, pokušale preoteti potrošački svijet.

Ivica Šubat, autor križaljki na zabavnim stranicama »Hrvatske riječi«

Svaka križaljka je novi izazov

Razgovor vodio: Dražen Prčić

Uz ljubav prema moru stalno me je privlačila i ideja o izdavanju vlastitih novina, pa kad je to postalo moguće kod nas, 1990. godine, novac zarađen navigiranjem ulažem u poduzetništvo, osnivam izdavačko poduzeće i pokrećem nekoliko novina. Od tih nekoliko novina najpoznatija je enigmatska revija »Izazov«, koja je, dok je izlazila, bila jedna od vodećih enigmatskih tiskovina u Hrvatskoj, kaže u razgovoru za »Hrvatsku riječ« Ivica Šubat, autor križaljki.

HR: Kako biste se predstavili rješavačima svojih križaljki?

Rođen sam u Rijeci 26.7.1961., a živim i radim u Crikvenici. Po zanimanju sam pomorac i to kapetan duge plovidbe, međutim, od 1990. g. nisam na brodu, već se bavim »kopnenim poslovima«. Do 1990. g. plovio sam na brodovima norveških i američkih kompanija tako da sam oplovio skoro cijeli svijet, od Kine i Japana, Indonezije, Indije do Afrike i Amerike. Najveći dio pomorskog staža proveo sam na Karibima, ploveći Djevičanskim otocima od Puerto Rica do Guadeloupe i to više od tri godine.

Uz »Izazov«, koji sad više ne izlazi, pokrećem i »Primorske novine«, te surađujem s više drugih izdavačkih poduzeća, a uz to sam i direktor nove gradske sportske dvorane u Crikvenici.

HR: Otkud zanimanje za enigmatiku?

Križaljke sam počeo rješavati praktički kad sam naučio pisati, a kako je moja mama bila pasionirana rješavačica križaljki, uz nju sam i ja ušao u »svijet enigmatike«. Prvu križaljku, zapravo onu koja je objavljena u novinama, sastavio sam već u 6. razredu osnovne škole i to pod satom povijesti. Naime tadašnji »Vikend« je imao rubriku za sastavljače i ja sam na njihov lik iz novina sastavio križaljku, koju su oni vrlo brzo i objavili, uz navođenje mog imena i pune adrese. To je meni puno značilo, tako da sam se još više zagrijao za enigmatiku i nastavio sastavljanje za gotovo sve enigmatske listove koji su izlazili u bivšoj Jugoslaviji. Kako sam osamdesetih počeo ploviti, a u to vrijeme nije bilo satelitske TV, kompjutera i sl., na brodu sam imao puno vremena za enigmatiku tako da sam tada puno sastavljao. Primjerice, navigacija od Venecije do Šangaja traje 24 dana bez pristajanja na kopno, pa tada čovjek ima dosta vremena za različite aktivnosti ...

HR: Što je najteže prilikom sastavljanja i kreiranja jedne križaljke?

Pa meni ništa nije teško, jer mi je sastavljanje križaljki zabava i ne predstavlja mi problem. Međutim, premda sam dosad objavio više od deset tisuća križaljki, ipak u podsvijesti postoji bojazan – hoću li uspjeti sastaviti i ovu križaljku koju upravo radim.

Uz to nikad ne završavam križaljku »pošto-poto«, već nastojim izvući kombinaciju koju držim najprikladnijom, a to često nije lako.

Ivica Šubat

HR: S kojim ste sve novinama surađivali u vašoj enigmatskoj karijeri?

Trenutno najviše radim za »Jutarnji list« i neke druge manje revije, a kako će vrlo vjerojatno uskoro i »Izazov« nastaviti s izlaženjem, pripremam nešto i za vlastita izdanja.

HR: Bavite li se još nekom granom enigmatike?

Okušao sam se u sastavljanju svih vrsta zagonetki, međutim, križaljka mi je bez sumnje najdraža. Ne zovu je uzalud »kraljicom zagonetaka« i bez obzira koliko da ih napravite, svaka iduća je novi izazov.

HR: S kojim se sve »oruđem« koristite u izradi i sastavljanju »slovnih mozgalica«?

Kod sastavljanja križaljki ne koristim nikakva pomagala, sve što mi treba su prazna mreža, olovka i gumica. Tako sam navikao na brodu gdje i nisam imao dostupnu literaturu, a to mi sad uvelike olakšava

posao. Tako najviše volim sastavljati na plaži i u tom ambijentu sam »najproduktivniji«. Kad me netko pita što radim, kažem da je to uglavnom u ležećem položaju, da u poslu uvijek koristim gumicu i da pritom najčešće oblikujem *talijanke* i *skandinavke*, ljudi svašta pomisle. Ipak ubrzo shvate o čemu je riječ, pa ih to još više zainteresira. Kod sastavljanja dakle ne rabim priručnike, međutim, kod opisivanja pojmova koristim sve moguće enciklopedije, rječnike i slična izdanja, a u zadnje mi vrijeme dosta pomaže i Internet.

HR: Koje križaljke osobno najviše volite?

Gotovo sve križaljke se jednako sastavljaju, pa ih stoga i jednako volim. Ako nešto posebno treba izdvojiti, to je sastavljanje prstenastih križaljki koje zahtijeva puno više truda negoli sastavljanje običnih križaljki i to je ono što se radi za »svoj gušt«.

HR: Postoji li neka gradacija u težini izrade?

O sastavljanju križaljki su izdane i knjige, a naš poznati teoretičar enigmatike *Slavko Peleh* je u knjizi »Kako sastaviti dobru križaljku« još prije tridesetak godina postavio okvire u kojima se kreće sastavljanje križaljki. Možda će Vam zvučati neobično, ali dobra je križaljka ona koja je relativno lako rješiva, jer treba poslagati pojmove koji su općepoznati i ne treba ih »čupati« iz različitih priručnika ... Naravno, pritom takve križaljke

trebaju imati zadovoljavajuću prosječnu dužinu riječi, odgovarajući broj izvršenih crnih polja, pravilan gramatički izričaj, bjeline, razvedenost, aktualnost i još puno toga što mi sastavljači križaljaka nastojimo zadovoljiti.

HR: Neki praktičan savjet budućim sastavljačima križaljki.

Treba puno rješavati križaljke i onda nastojati sastaviti križaljku na neki od standardnih likova iz enigmatskih časopisa. Pritom, ako se odlučite ponuditi je nekoj redakciji za objavljivanje, valja poslušati savjet enigmatskih urednika, jer oni ipak najbolje znaju kako usmjeriti početnika. I, naravno, u svemu imati puno strpljenja i volje za usvajanjem novih saznanja. Na kraju, što je moj osobni recept, ne dozvoliti da Vam prođe ijedan dan, a da barem jedan sat niste u rukama imali neku knjigu, jer u knjigama su zapisana sva znanja.

Karlo Kopilović, košarkaški trener bogatog iskustva

Šest košarkaških desetljeća

Razgovor vodio: Dražen Prčić

Druženje s košarkaškom loptom Karlo Kopilović započeo je još davne 1946. godine, kada je u prvim poslijeratnim godinama započeo s prvim treninzima u pionirskoj momčadi KK Spartaka iz Subotice. Igrajući na mjestu »playa«, tj. organizatora igre, bio je aktivan sve do 1962. godine, kada se preselio uz crtu terena »aktivirajući« se u novoj ulozi. Ulozi košarkaškog trenera koji već puna četiri desetljeća uspješno radi s košarkašima i košarkašicama, podučavajući ih tajnama ove lijepe i dinamične igre pod obročima.

HR: Gotovo šest desetljeća ste u košarkaškom sportu, a više od četrdeset godina radite kao trener. Kako ste se odlučili igračku karijeru nastaviti sportsko-pedagoškom?

Glavni »krivac« za moju trenersku karijeru bio je Nikola Pavković, bivši igrač i tada nastavnik u OŠ »Ivan Goran Kovačić« iz Subotice, me je pozvao da mu pomognem u radu s djecom u školi. Bilo je školske 1959.-60. godine, i započevši rad s djecom nisam ga prekidao do danas...

HR: Odlučivši se za trenerski poziv svoj znanja iz aktivnog igranja usporedo ste kontinuirano dopunjavali stručnim usavršavanjem kod vrsnih košarkaških stručnjaka.

Nekoliko puta sam bio na stručnom usavršavanju i stažiranju kod vrhunskih stručnjaka poput Bore Stankovića, dugogodišnjeg generalnog sekretara FIBE, legendarnog košarkaškog maga profesora Nikolića, negdašnjeg saveznog izbornika Žeravice i još nekih eminentnih košarkaških veličina. Gledajući ih kako rade, »upijao« sam znanje i zanat košarkaškog trenera.

Obračun dva šutera

HR: Koji biste muški i ženski susret izdvojili?

Muški susret bi bio onaj protiv kraljevačke Sloge, koju je Spartak dobio sa 103:101, a cijeli susret je predstavljao svojevrсни obračun dvaju vrsnih šutera Simonovića i Horvata, koji su postigli više od četrdeset poena. Ženski susret je onaj kada smo protiv Elemesa iz Šibenika postali kadetski prvaci bivše države ili kada smo protiv Crvene zvezde uspjeli nadoknaditi minus petnaest na poluvremenu, da bi na kraju pobijedili s 113:95.

HR: Vašu trenersku karijeru obilježila je svestranost u radu sa svim dobnim kategorijama između oba košarkaška pola.

Kada sam počeo profesionalno da radim, na samom početku, bio sam jedini košarkaški trener u Subotici, i meni nije bilo teško da radim i s djecom i sa seniorima. Također nikad nisam pravio razliku u radu s muškarcima ili djevojkama, uvijek je u prvom planu bila košarka.

Karlo Kopilović

HR: Razvoj muške košarke u Subotici umnogome »duguje« vašoj trenerskoj palici.

Kada sam započeo na klupi Spartaka natjecali smo se u najnižem (sreskom) rangu, da bi kontinuiranim radom uspjeli stići do druge savezne lige Istok, što je u bivšoj zajedničkoj državi bilo izuzetno jako ligaško natjecanje.

HR: No, jedan sukob na relaciji trener-uprava odveo Vas je, prije dvije decenije, definitivno u žensku košarku.

Istina je da sam došao u konflikt s tadašnjim predsjednikom kluba i prešao da radim s pionirskom školom. Dolaskom bivšeg igrača Tome Popovića na čelo kluba i poslije njegovog ličnog nastojanja i uvjeravanja, pristao sam da radim s djevojkama i uspio sam napraviti dobre rezultate u pionirskom i juniorskom uzrastu.

HR: Djevojke iz pionirske košarkaške škole dominirale su saveznom košarkaškom scenom.

Generacija Wildove, Bašićeve i ostalih djevojaka iz pionirske škole prebačena je u Spartak i postale su savezne pionirske prvakinja bivše države pobjedom u finalu protiv Elemesa iz Šibenika.

HR: Radili ste uspješno s oba košarkaška pola. Je li lakše trenirati mušku ili žensku ekipu?

Rad s djevojkama je vrlo specifičan zbog objektivnih uvjeta rada na relaciji muški trener – ženska ekipa, koji isključuju normalnu »mušku« komunikaciju u radu s muškom momčadi. S momcima se može razgovarati i u svlačionici, što je kod cura, posve normalno, nemoguće, povrh toga djevojke su često preosjetljive na kritike, znaju zaplakati, imaju »emotivnih« problema. No, lijepo je raditi s oba košarkaška pola...

HR: Profesionalizacija ženske košarke produžila je košarkaški vijek mnogih igračica.

Mogućnost osiguranja životne egzistencije igranjem košarke ostavile je mnoge igračice aktivnim i poslije dvadeset i neke godine, koje su u vrijeme amaterskog bavljenja bile granične za prestanak treniranja kod mnogih djevojaka. Dosta je naših bivših igračica koje su na pragu treće decenije, ali i dalje s uspjehom igraju...

Eleonora Wild

Izdvojio bih, prije svih, Eleonoru Wild kao najtrofejniju i najuspješniju igračicu koju sam trenirao u svojoj karijeri. Osvajanjem srebrnih odličja s Olimpijskih igara i Svjetskog prvenstva pokazala je da je ipak »nešto naučila« u našoj pionirskoj školi. I dan danas kada se sretnemo, oslovi me s »treneru«...

HR: Modernizacija košarkaške igre, uz poboljšanje uvjeta za rad, značajno su pomogli popularizaciju ove igre.

Kad smo mi počinjali još se znalo igrati i na šljaci, zimi u hladnoj dvorani Gimnazije, dok je danas posve drugačije. Uz to košarka kao igra doživjela je veliki globalni razvoj, uz znatan napredak svih njenih čimbenika. Mnogo brže se igra, pravila su drastično promijenjena i sve to čini košarku jednim od najpopularnijih sportova današnjice. Uzmite samo da u naše vrijeme za napad nije bilo vremenski limitirano... ■

Sportske vijesti

Rukomet

Hrvatska bez medalje

Aktualni svjetski prvaci, rukometaši Hrvatske, nisu uspjeli izboriti odličje, osvojivši 4. mjesto na netom završenom 6. Europskom prvenstvu u rukometu, izgubivši prvo polufinalni susret protiv domaće Slovenije (25:27), a potom i susret za 3. mjesto protiv Danske (27:31). Poslije izvrsnih igara u eliminatorskom dijelu natjecanja i sigurnog plasmana u polufinale, izabranici Line Červara desetkovani povredama dvaju ključna igrača (Metličić, Balić), pretrpjeli su prvi poraz tek od favorizirane Slovenije u neizvjesnom susretu u kojemu su odlučile »nijanše«. U susretu za broncu Danci su zasluženo pobijedili, obranivši rezultat s prošlog EP. Reprezentacija SCG osvojila je 8. mjesto porazom od Švedske (34:35). Reprezentacija Njemačke novi je europski prvak pobjedom nad domaćinom Slovenijom (30:25).

Rukomet

Ivano Balić najbolji igrač EP

Ivano Balić, srednji vanjski igrač hrvatske rukometne reprezentacije izabran je za najboljeg igrača proteklog EP u Sloveniji, dok je Mirza Džomba sa 46 postignutih golova najbolji strijelac turnira.

Tenis

Federer, Henin-H. i Zimonjić

Prvi Grand Slam turnir sezone završio je prošlog tjedna pobjedama Švicarca Rogera Federera u muškom i Belgijanke Justin Henin-H. u ženskom dijelu natjecanja. Wimbledonki pobjednik odigrao je suvereno cijeli turnir, uz glatke pobjede bez izgubljenog seta u polufinalu protiv Španjolca Ferrera (6:4, 6:1, 6:4) i finalu protiv Rusa Safina (7:6, 6:4, 6:2) opravdajući renome jednog od najboljih tenisača današnjice.

Justin je ponovno bila bolja od svoje kolegice iz belgijske Fed Cup reprezentacije, Kim Clijsters, porazivši je u ženskom finalu sa 6:3, 4:6, 6:3 i potvrdivši svoju neprikosновенost na prvom mjestu svjetske ljestvice. Teniski izbornik Davis Cup momčadi SCG, Nenad Zimonjić, ostvario je svoj najveći uspjeh karijere osvajanjem Grand Slam titule u igri mix parova skupa s Ruskinjom Bovinom, pobjedom 6:1, 7:6 protiv Indijca Paesa i Amerikanke Navratilove.

Pride

Povratak Cro Copa

Dva mjeseca poslije poraza od Minotaura, najbolji hrvatski borac Mirko »Cro Cop« Filipović vratio se

pobjedom na Pride ring. Tehničkim nokautom u prvoj rundi svladao je američkog hrvača Rona Watermana i najavio ponovni juriš na titulu najboljeg svjetskog borca.

Vaterpolo

Vaterpolisti izborili Olimpijadu

Hrvatski sport imat će predstavnika na olimpijskom vaterpolskom turniru u Atini 2004. Na kvalifikacijskom turniru u Rio de Janeiru »dupini« su osigurali olimpijsku vizu sigurnom igrom i pobjedama protiv Rumunjske (7:5), Njemačke (3:2), Kanade (12:4), Poljske (8:2), Portorika (18:1), te u polufinalu ponovno protiv Rumunjske (12:0). U finalnom susretu Hrvatska je bila bolja od Njemačke sa 6:1.

Goodyear liga

19. kolo, 31. siječnja

Zadar – Laško 71:79
Zagreb – Lovćen 98:93
Slovan – Cibona 72:78
Budućnost – C. zvezda 84:88
Banjalučka P. – Široki 80:88
Reflex – Olimpija 91:69

Tablica: Reflex 34, Cibona 33, C. zvezda 32, Laško 30, Zadar 30, Olimpija 30, Budućnost 29, Zagreb 26, Krka 25, Banjalučka P. 25, Široki 25, Split 25, Slovan 24, Lovćen 24

Subatičke huncutarije

• Gospodin Martin Horvacki Palivukov, glavni gradski arhivar, imao je dugi niz godina društvo šetača svake večeri od »Blaško-vog križa« do »Bate-Borova« i natrag. On je vodio glavnu riječ, a kada su neki zapitali zašto mu je prijatelj i sadrug Đido (Josip Vuković), opet u zatvoru, on je odgovorio:

»A vajdar mu je taki poso!«

A kad bi se navečer vratio kući, žena Marga i starije kćeri često su ga znale zapitati:

»Čiča, a zašto se vaš prijatelj gospon Pubika Rudić nikad nije oženio?

Gospodin Horvacki nije volio take divane i samo bi im zbrusio:

»A vajdar nije za taki poso!«

• »Dragi gospodin« bijaše nadimak uglednog, a sirotog učitelja koji je optiro iz Bajskog trokuta 1921. godine u Subaticu, i dobio namještenje u školi, a stančić u avliji kod »dugačkih« Prčićevih na Šomborskom putu. Nikad se nije ženio i bio je vrlo blag čovjek, a svaku večer je igrao u sitno preferans u Pučkoj kasini. Bio je jedini koji je tamo pio bijelu kavu, a ne špricere.

Kada bi ga mangupi iz kasine sutradan priupitali kako je »prošao« na kartama, »Dragi gospodin« je uvijek imao isti odgovor:

»Hvala Bogu dobro, jer sam malo izgubio, a mogao sam i dobrim više da me nije »išla« karta!«

• Čika Tuko Peić Tukuljac bio svakidani kibicer u kafani »Bačka« sedamdesetih godina prošlog vijeka, jer se nije kartao

zbog male mirovine. Jedne noći drijema čika Tuko oslonjen o veliku kaljevu peć, a Tuna Vidaković Hadnađ, veliki huncut, naglo ga upita:

»Jal, Tuko, otkad si ti već u penziji?

Tuko se trgne iz sna, pa reče:

»Ako dobro računam od 1921. godine kad smo izgubili izbore za Varošku kuću, pa su me oni drugi metnili u mirovinu.

»A šta si znao raditi po cili dan sve ove godine?

»Znaš da imam malo vinograda u bajskim, a uveče sam pivao u 'Nevenu'«

»E moj, Tuko, lako je tebi bilo pivat kad su ti i kralj i Hortija i Tito udarali u tamburu, a od vinograda si uvijek imo besplatan špricer!«

• Dr. Remeš liječnik FK »Bačke« se zdravo volio kartat pokera za male novce, al baš nije smio tušta od žene Lozike. Jednom kod prokatora Bele Bačlije u Gatu, pridveče su već bili Dr. Đendinović i Lajčo Vuković Šuster, al nemaje četvrtog. Bilo je već osam sati i čika Bela pošalje kućnu pomoćnicu da ide lupati na pendžer kod Dr. Remeša i da kaže da oma dođe kod prokatora Bačlije »jel je njegovoj babi rdavo«.

Dr. Remeš odma udri put pod noge i nema ga natrag ni do četiri ujutro.

Tada gospa Lozika put pod noge, pa kod Bačlijinih u Gat, i lupa na pendžer:

»Jel su baba već ozdravili, cigurno jesu. A onaj moj misto da je štogod zaradio-vajdar je sve novce izgubio, pa sad »povraća« i »liči se«. Kažite mu da je njegovoj ženi rdavo!«

• Pred Okružnim sudom u Subatici se vodila neka rasprava zbog nekakovih »mučki« u FK »Bačka«, i jedna svjedokinja reče:

»Tako nam je Maršal naredio da radimo!

Sutkinja se trgnu i uplašeno zapita:

»A što je drug Tito imao sa vama?

»Ne maršal Tito već Mijo Maršak« mirno odgovori svjedokinja, nastavljajući:

»Znate, kad Mijo Maršal štogod kaže za nas je to svetinja, jer on nam daje plaću!«

(Dotični Mijo Maršal je bio u to vrijeme alfa i omega u našem najstarijem klubu)

Pribilježio: Milivoj Prčić

Recept

Gulaš juha s krumpirima

specijalitet hrvatske kuhinje

Sastojci:

2 žlice ulja, 40 g suhe slanine

2 glavice luka, 300 g govedine (od buta)

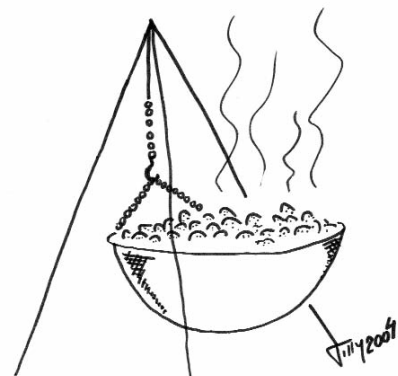
500 g krumpira,

sol, papar, mažuran, kumin, lovorov list

1 žlica konzervirane rajčice, 1 dl crnog vina, 1 režanj češnjaka

Priprema:

Na ugrijanom ulju malo popržiti sitno nasjeckanu suhu slaninu i luk pa dodati na kocke izrezano meso. Posoliti i pirjati uz povremeno dolijevanje tople vode. Kad me - so napola omekša, dodati kumin, mažuran i lovorov list, rajčicu, usitnjeni češnjak i kriške krumpira. Dalje kuhati zajedno dok meso i krumpir ne omekšaju, a prije posluživanja dodati vino.

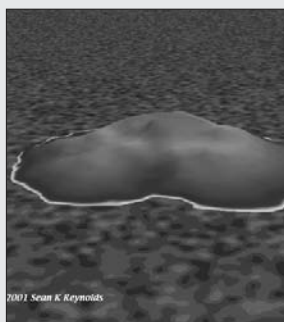

GLAVNI Hrvatski rukometne reprezentacije (na svijetu)	FRANCUSKI GLUMAC ("ROCCO" NUCIĆOVA BRATA)	NAPULJSKA MARIJA	PRAVI ČAS ZA AKCIJU (LAT.)	MIRNA	ZAGONETNO	"CALU"	ŽDRIJEBE ALBAJSKI KONJ	BIVŠI PREDJEDNIK I FRANCUŠKE FRANCIS	NEGATIVNO ELEKTRICAN KON	SASTAVIO: IVICA SUBAT	PROSLAVA	STARI KRPE DRONCI	ŽI NEKOI DNE
SLAVNI POMORAC										OUTLAJ SPAJANJE NI KI TVRI S KISKOM			
POZNATI Hrvatski rukometas, igra za "TISK-VENICU"													
DUVAU LARNU						NALJEP-NICE I OPIA IZVAN IGRALISTA							
TIHOMIR (KHALF)				TURSKI VELIKAŠ MUZEJ U SANKT PETER- BURGU			APARAT ZA PITANJE TOSTA RJEČNI ČAMAC						
JEZERO U FINSKOJ					PATNIK SITNOSTI- LAC NEDOS- TATAK							"KALU" POJAVA KOJA SE NE JAVLJA DUGO	
RAJKO DUMIĆ		BRODO- VLAŠNIK (LAT.) POTREBA ZA VINO U ISTRI							GLUMICA PISTER "RADU"				
"MICRO ENTER- PRISE BANK"			ZAVRŠNI POTEZ U SAHU MUŠKO IMC, MATC			HERODIA, ČUD (MN.) GLUMICA LANGE							NEJED- NAKOST, NITAN- MERNOST
KEMIJSKI CEMENT, METAL (ZNAK AI)							NAROD SKUPNO MUŠKO IMC						
KOMPO- ZICIA SI DOKAZI FORME					THE ... PROSTOR NA BROJCU				GLUMICA FANČOVIĆ SARJE- NOSTI U KLUPKO				
GRČKI KIPAR IZ EGINE					GRČKO SLOVO MEDIJANI			SLATI "INDIAN ARTS IMC"					
SLOVO S KVACIČOM	PRIMO O NOCOMU FILMSKA ZVJEZDA											"KOLO- ME IAC" ČIJE NI ENGLESKI POMORAC, JAMI SI	
RAJ PATAJIL			RAJ IMA ŽIVJI SICA U DUBINI VEĆI DOKLEK VREMENA						SLAVNI ENGLESKI TRKAČ SI HASILIAN MUŽEV BRAT				
ČEŠKO MUŠKO IMC			GLAZBENIK CLAPTON SASTAVNI VEZNIK			BEZUM NOST JOŠKO MARTI- NOVIĆ							
RUČKOME- LAS BNLIC					ORIJEN TALNA FLAUTA "ORAM"			... ILIČ ČAROVNO BALJNA ZIGOGA					
PRIMOR- SKA UZREČICA		ALFRED ČARNA BABAKOVA (POTIK U VIS)				PREDRATNI LIDR HSS- d, VLAJKO						"ITALIA" TAL. NO GOMETNI PRAVI- LIGAŠ	
							MJEŠTO BLAŽEN- STVA STARIH SLAVNA			UDO JÖRGENS PROČIVAČ IKONA			
							VIŠE JEV SPJEV						
							RUSKI PISAC, MAKSIM ("MATI")						LANENO LIJE
							DANIL SRNA			OSOBNA ZAMJENICA "OMLADIN- SKI KULTURNI IZOM"			
							SEKCIJA VINOVE LOZE						
							"TONA"		BLAGAJNA "DUŠIK"				
							KOŠARKAŠ ŠTIMAC ("TRIKONAT")						

PETAK ► 6. 2. 2004.

HTV 1

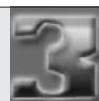
Izdvajamo
Otoci s blagom,
HRT 1, 15.30

07.00 – Vijesti
07.05 – Dobro jutro, Hrvatska
09.00 – Vijesti
09.05 – Nestali svijet, crtana serija
09.30 – Zvučnjak
09.50 – Bobo, Ciki i prijatelji
10.00 – Jezični petak
10.50 – Engleski jezik
11.00 – Hugo, TV igra
11.25 – Serija za djecu
12.00 – Podnevni dnevnik
12.35 – Zemlja nade, serija
13.25 – Glazbena TV
14.00 – Vijesti
14.05 – Res publica
14.50 – Serija za djecu
15.20 – Vijesti
15.30 – Prirodni svijet: Otoci s blagom
16.20 – Trenutak spoznaje
16.50 – Među nama
17.20 – Hrvatska danas
17.30 – Dokumentarni film
18.15 – Upitnik, kviz
18.45 – HR kod, glazbeno-informativna emisija
19.30 – Dnevnik
20.05 – Garcia, TV film
21.05 – Zabavni program
22.05 – Sport danas
22.15 – Meridijan 16
22.40 – Hawkins, mini-serija
00.15 – Stick, američki film
02.00 – Mjesto zločina: Jedanput na dan, film
03.40 – Inspektor Montalbano: Osjet opipa, talijanski film
05.25 – Zabavni program
06.40 – Inspektor Rex
07.30 – Prijatelji 4., humoristična serija

HTV 2

08.00 – Turistička središta Hrvatske
10.00 – Znakovi vremena
10.50 – Mala TV potraga
11.45 – Poslovni klub
12.15 – Budućnost Zemlje
12.45 – Željka Ogresta i gosti
13.40 – Inspektor Montalbano: Osjet opipa, talijanski film
15.25 – Zvezdane staze: Deep Space 9 (2.), serija
16.10 – Vijesti za gluhe
16.35 – Zemlja nade, serija
17.20 – Inspektor Rex
18.10 – Panorama
18.40 – Campi-Campi
19.05 – Prijatelji
19.30 – Glazbena TV
20.05 – TV Bingo Show
20.50 – Three to Tango, američki film
22.30 – Bljeskalica, glazbena emisija za mlade
00.00 – Zvezdane staze: Deep Space 9 (2.), serija
00.45 – Pregled programa za subotu

HTV 3

09.00 – TV vodič + turistička središta Hrvatske (do 16.00)
19.30 – Budimpešta: EP u klizanju – ples, prijenos
21.30 – Legende: U2, snimka koncerta

22.15 – Pregled programa za subotu

SUBOTA ► 7. 2. 2004.

HTV 1

Izdvajamo film
Radiohead
HRT 1, 4.15

08.00 – Vijesti
08.05 – Bogovi i demoni: Zmijina čarolija
08.55 – Svjedočanstvo Taliesina Jonesa, britanski film za djecu
10.25 – Parlaonica
11.15 – Glazbena TV – TOP 10
12.00 – Podnevni dnevnik
12.30 – Duhovni izazovi
12.45 – Prizma, multinacionalni magazin
14.00 – Reporteri: Kada je lako ubijati, dokumentarni film
15.00 – Vijesti
15.15 – Oprah Show (508)
16.00 – Iz antologije Dramskog programa HTV-a: Bijeg
17.25 – Briljanteen
18.45 – Po ure torture
19.30 – Dnevnik
20.05 – Priča o nama, američki film (oko 92')
21.45 – Vijesti
21.55 – Sport danas
22.15 – Red Letters, američki film (oko 105')
00.00 – Lila, njemački TV film (93')
01.35 – Ljubav i seks, američki film (82')
03.00 – Hukkle, mađarski film (76')
04.15 – Radiohead – Live in Montreux (60')
05.15 – Bogovi i demoni: Zmijina čarolija (52'05)
06.10 – Oprah Show (508)

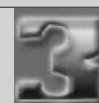

HTV 2

08.10 – Turistička središta Hrvatske
10.20 – Trenutak spoznaje
10.50 – HR kod, glazbeno-informativna emisija
11.20 – Među nama
11.50 – Opera Box – G. Verdi: Otello (oko 145')

14.25 – Kruške i jabuke – kuharski dvoboj
15.00 – Night Passage, američki film (87')
16.30 – Glas domovine
17.05 – Zvezdane staze: Deep Space 9 (2.), serija
17.55 – Šarmantni susjedi, francuski TV film (oko 90')
19.30 – Glazbena TV
20.15 – Treći kamenčić od Sunca 4., serija
20.45 – Festa Sv. Vlah, snimka koncerta
23.05 – Radiohead – Live in Montreux (60')
00.05 – Zvezdane staze: Deep Space 9 (2.), serija
00.50 – Po ure torture
01.20 – Pregled programa

HTV 3

09.00 – TV vodič + turistička središta Hrvatske
10.15 – Zemlja nade, serija (pet tjednih epizoda)
14.00 – Tenis Davis Cup: Francuska – Hrvatska, prijenos
19.30 – Amerika – život prirode
20.00 – Bljeskalica
21.30 – Budimpešta: EP u klizanju – žene, snimka
23.00 – Pregled programa za nedjelju

NEDJELJA ► 8. 2. 2004.

HTV 1

Izdvajamo
Carstvo divljine
HRT 2, 19.30

07.00 – Vijesti
07.05 – Amerika – život prirode
07.35 – Crni gusar, crtani film
07.55 – Hugo Safari 1., danski film za djecu
09.00 – Vijesti
09.05 – Dizalica
10.05 – Ružno pače, crtana serija
10.30 – Percy, čuvar parka – crtana serija
10.55 – Videokiosk
12.00 – Podnevni dnevnik
12.25 – Plodovi zemlje
13.20 – Mir i dobro
14.00 – Nedjeljom u 2
15.00 – Vijesti
15.15 – Photographing Fairies, američki film
17.00 – Od pet do sedam – nedjeljno zabavno popodne
19.00 – Cocco Bill, serija
19.15 – LOTO 6/45
19.30 – Dnevnik
20.10 – Tko želi biti milijunaš?
21.15 – g'lamur: kafé
22.20 – Vijesti
22.35 – Trač, švedski film
00.45 – Nedužni ljudi prljavih ruku, francuski film
02.45 – Videokiosk
03.45 – Photographing Fairies, američki film
05.30 – Reporter: Kada je lako ubijati, dokumentarni film
06.30 – Carstvo divljine

HTV 2

08.00 – Turistička središta Hrvatske
09.50 – Kršćani, dokumentarna serija (51')
10.45 – Biblija
11.00 – Garešnica: Misa, prijenos
12.00 – Obiteljski vrtuljak
12.30 – Kruške i jabuke – kuharski dvoboj
13.00 – Tenis: Davis Cup: Francuska – Hrvatska, prijenos
18.00 – Budimpešta: EP u klizanju – revija, snimka
19.00 – ATP magazin
19.30 – Carstvo divljine
20.00 – Dokumentarni film
20.25 – Talijanska nogometna liga, prijenos
22.20 – Sport danas
22.35 – Reporter: Kada je lako ubijati, dokumentarni film
23.35 – Koncert zabavne glazbe
01.05 – Pregled programa za ponedjeljak

HTV 3

09.00 – TV vodič + turistička središta Hrvatske (do 16.00)
17.45 – Hawkins, mini-serija
19.20 – Mesopust va Selcu, emisija pučke i predajne kulture
20.05 – Moj otac heroj, američko-francuski film (87')
21.35 – Frasier 7., serija
22.00 – Svi gradonačelnici ljudi
22.25 – Na zadatku, humoristična serija
22.45 – Treći kamenčić od Sunca 4., serija
23.10 – Nedjeljom u dva
00.10 – Pregled programa

PONEDJELJAK ► 9. 2. 2004.

HTV 1

Izdvajamo film
Don Juan de Marco,
HRT 2, 22.00

07.00 – Vijesti
07.05 – Dobro jutro, Hrvatska
09.05 – Leteći medvjedići, crtana serija
09.30 – Mali veliki svijet
10.00 – Učilica
10.10 – Predškolski odgoj i razredna nastava
11.00 – Hugo, TV igra
11.25 – Smogovci, serija za djecu
12.00 – Podnevni dnevnik
12.35 – Zemlja nade, serija
13.25 – Glazbena TV
14.00 – Vijesti
14.05 – Res publica: Kako poštivati i prihvaćati život?, religijski kontakt-program
14.50 – Smogovci, serija za djecu
15.20 – Vijesti
15.30 – ŠKOLSKI SAT – Predškolski odgoj i razredna nastava
16.20 – Planet Internet
17.20 – Hrvatska danas
17.30 – National Geographic
18.25 – Upitnik, kviz
18.50 – Alpe-Dunav-Jadran
19.30 – Dnevnik
20.10 – Latinica
22.05 – Sport danas
22.15 – Meridijan 16
22.40 – Zapadno krilo
23.30 – Zlatna krila
00.20 – National Geographic
01.15 – Werckmeisterove harmonije, njemački film
03.35 – Ekipa za očevid
04.20 – Zapadno krilo

HTV 2

08.00 – Turistička središta Hrvatske
11.05 – Talijanska nogometna liga, snimka
13.00 – Mark Twain i ja, kanadsko-američki film (90')
14.30 – Dobro ugođeno poslijepodne: Love song
15.30 – Zvezdane staze: Deep Space 9 (2.), serija
16.15 – Vijesti za gluhe
16.40 – Zemlja nade, serija
17.25 – Zlatna krila 3., serija
18.10 – Panorama
19.05 – Prijatelji 4., serija
19.30 – Glazbena TV
20.05 – Petica – europski nogomet
21.10 – Ekipa za očevid
22.00 – Ljubavni filmovi za Valentinovo: Don Juan de Marco, američki film
23.40 – Zvezdane staze: Deep Space 9 (2.), serija
00.25 – Alpe-Dunav-Jadran
00.55 – Pregled programa za utorak

HTV 3

09.00 – TV vodič + turistička središta Hrvatske (do 16.00)

19.45 – TEST
20.00 – Dobro ugođeno poslijepodne: Love song
21.00 – Kršćani, dokumentarna serija
21.55 – Pregled programa za utorak

UTORAK ► 10. 2. 2004.

HTV 1

Izdvajamo film
Kad muškarac voli ženu
HRT 2, 22.00

07.00 – Vijesti
07.05 – Dobro jutro, Hrvatska
09.05 – Grčki mitovi
09.30 – Život je pun iznenađenja:
Kriza s djevojkama
09.45 – Brum, crtani film
10.00 – Učilica
10.10 – Prirodoslovlje
11.00 – Hugo, TV igra
11.25 – Smogovci, serija za djecu
12.00 – Podnevni dnevnik
12.35 – Zemlja nade, serija
13.25 – Glazbena TV
14.05 – Res publica:
Treća dob, emisija za umirovljenike
14.50 – Smogovci, serija za djecu
15.25 – Prirodoslovlje
16.15 – Hrvatska kulturna baština
16.45 – Govorimo o zdravlju
17.20 – Hrvatska danas
17.35 – Busted on the Job, dokumentarna serija
18.20 – Upitnik, kviz
18.45 – Mliječni put
19.30 – Dnevnik
20.10 – Globalno sijelo
20.45 – Forum
22.05 – Sport danas
22.15 – Meridijan 16
22.35 – Houdini, dokumentarna emisija
23.10 – KULT., emisija iz kulture
00.20 – Frasier 7., serija
00.45 – Cure u trendu
02.15 – O ljubljenu i letenju, njemački film

HTV 2

08.00 – Turistička središta Hrvatske
09.10 – Mir i dobro
09.40 – Zabavni program
11.55 – Alpe-Dunav-Jadran
12.25 – Petica – europski nogomet
13.30 – Mama i tata spašavaju svijet, američki film
15.00 – Crno-bijelo u boji
15.30 – Zvezdane staze: Deep Space 9 (2.), serija
16.15 – Vijesti za gluhe
16.40 – Zemlja nade, serija
17.25 – Cure u trendu
18.10 – Panorama
18.40 – Campi-Campi, crtani film
19.05 – Prijatelji 4., humoristična serija
19.30 – Glazbena TV
20.05 – Frasier 7., serija
20.30 – Ciklus hrvatskog filma: Putovanje na mjesto nesreće
22.00 – Ljubavni filmovi za Valentinovo:
Kad muškarac voli ženu, američki film
00.05 – Zvezdane staze: Deep Space 9 (2.), serija
00.50 – Crno-bijelo u boji
01.20 – Pregled programa za srijedu

HTV 3

09.00 – TV vodič + turistička središta Hrvatske (do 16.00)

16.45 – Latinica
18.30 – Petica
19.30 – Amerika – život prirode
20.00 – Koncert zabavne glazbe
21.40 – g'lamur: kafé
22.35 – Pregled programa

SRIJEDA ► 11. 2. 2004.

HTV 1

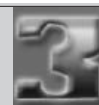
Izdvajamo
Split: More,
HRT 1, 18.45

07.00 – Vijesti
07.05 – Dobro jutro, Hrvatska
09.05 – Samba i zec Leuk, crtana serija
09.30 – Kokice
10.10 – Likovna i glazbena umjetnost, književnost
10.50 – Stilske figure: Hiperbola i litota
11.00 – Hugo, TV igra
11.25 – Smogovci, serija za djecu
12.00 – Podnevni dnevnik
12.35 – Zemlja nade, serija
13.25 – Glazbena TV
14.05 – Res publica:
Slika zdravlja
14.50 – Smogovci, serija za djecu
16.10 – Stilske figure: Hiperbola i litota
16.20 – Kućni ljubimci
16.50 – Boje turizma
17.20 – Hrvatska danas
17.30 – Divlje vrijeme, dokumentarna serija
18.20 – Upitnik, kviz
18.45 – Split: More
19.30 – Dnevnik
20.05 – Škrinja: Izložba
20.40 – Brisani prostor
21.35 – Pola ure kulture
22.15 – Meridijan 16
22.40 – Internacional, vanjskopolitički magazin
23.10 – Znanstveno sučeljavanje
00.15 – Vrijeme je za jazz: Maria Joao
01.40 – CIA, serija
02.20 – Divlje vrijeme, dokumentarna serija

HTV 2

08.00 – Turistička središta Hrvatske
09.00 – KULT., emisija iz kulture
10.00 – Govorimo o zdravlju
10.30 – Globalno sijelo
11.00 – Forum
12.50 – Mliječni put
13.25 – Kazaam, američki film (93')
15.00 – S Međunarodne smotre folklor
15.30 – Zvezdane staze: Deep Space 9 (2.), serija
16.15 – Vijesti za gluhe
16.40 – Zemlja nade, serija
17.25 – CIA, serija
18.10 – Panorama
18.40 – Campi-Campi, crtani film
19.05 – Prijatelji 5., humoristična serija
19.30 – Glazbena TV
20.35 – Rebus, serija
22.10 – Ljubavni filmovi za Valentinovo:
Šaptač konjima, američki film (163')
00.55 – Zvezdane staze: Deep Space 9 (2.), serija
01.40 – Pregled programa za četvrtak

HTV 3

09.00 – TV vodič + turistička središta Hrvatske (do 16.00)

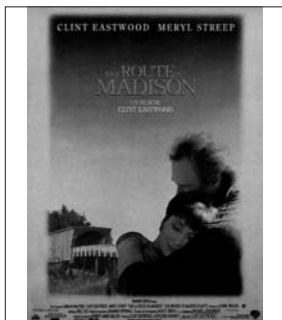

19.45 – TEST
20.00 – Opera Box – G. Verdi: Otello (oko 145')

ČETVRTAK ► 12. 2. 2004.

HTV 1

Izdvajamo film
Mostovi okruga Madison,
HRT 2, 22.15

07.00 – Vijesti
07.05 – Dobro jutro, Hrvatska
09.00 – Vijesti
09.05 – Emil iz Loenneberga, serija za djecu i mlade
09.30 – Športerica
09.45 – Korak po korak
10.00 – Učilica
10.10 – Povijest i zemljopis
11.00 – Hugo, TV igra
11.25 – Smogovci, serija za djecu
12.00 – Podnevni dnevnik
12.35 – Zemlja nade, serija
13.25 – Glazbena TV
14.05 – Res publica: Znanstveno-obrazovni program
14.50 – Smogovci, serija za djecu
15.30 – ŠKOLSKI SAT: Povijest i zemljopis
16.20 – Savršeni svijet
16.50 – Heureka
17.20 – Hrvatska danas
17.30 – Stoljače Stanislavskog, dokumentarna serija
18.25 – Upitnik, kviz
18.50 – Poslovni klub
19.30 – Dnevnik
20.10 – Tko želi biti milijunaš?
21.15 – Znakovi vremena
22.15 – Meridijan 16
22.40 – Željka Ogresta i gosti
23.40 – Na zadatku, humoristična serija
00.00 – Prizori iz bračnog života, švedski film
02.45 – Hitna služba

HTV 2

08.00 – Turistička središta Hrvatske
09.35 – Boje turizma
10.35 – Pola ure kulture
11.05 – Split: More
11.35 – Internacional, vanjskopolitički magazin
12.05 – Znanstveno sučeljavanje
13.05 – Brisani prostor
14.00 – Moj prijatelj trbušić, talijanski film
15.30 – Zvezdane staze: Deep Space 9 (2.), serija
16.40 – Zemlja nade, serija
17.25 – Hitna služba
18.10 – Panorama
19.05 – Prijatelji 5., humoristična serija
19.30 – Glazbena TV
20.05 – Sutkinja Amy
20.55 – Na zadatku, humoristična serija
21.20 – Združena braća, serija
22.15 – Ljubavni filmovi za Valentinovo: Mostovi okruga Madison, američki film
00.25 – Zvezdane staze: Deep Space 9 (2.), serija
01.10 – Savršeni svijet

HTV 3

09.00 – TV vodič + turistička središta Hrvatske (do 16.00)
20.30 – Košarkaška Euroliga: Cibona VIP – Roma, prijenos
22.20 – Vrijeme je za jazz: Maria Joao & Mario Laginha Trio, snimka koncerta

23.20 – Pregled programa za petak

FILM TJEDNA

HTV 2, SRIJEDA, 11.2.2004. 22.10
LJUBAVNI FILMOVI ZA VALENTINOVO

ŠAPTAČ KONJIMA

američki film
(THE HORSE WHISPERER, 1998.)

Annie MacLean (K. Scott Thomas) glavna je urednica pomodnog njujorškog magazina. Cijele dane provodi u redakciji, a s mužem Robertom (S. Neill) i trinaestogodišnjom kćeri Grace (S. Johansson) katkad više razgovara mobitelom nego »oči u oči«. Jednog snježnog zimskog dana Grace ode s prijateljicom na jahanje nedaleko njihovog vikend-imanja. Njezin konj Pilgrim, kojeg obožava, vrlo je nemiran i u jednom trenutku nađu se na prometnoj cesti. Na njih naleti veliki kamion. Pilgrim je teško ranjen, a Grace će nakon bolnice hodati sa štakama. Njezina prijateljica i prijateljčin konj u nesreći su poginuli. Annie osjeća da zacjeljivanje Graceinih psihičkih rana ovisi i o

Pilgrimovom ozdravljenju. U jednom magazinu naiđe na članak o kauboju Tomu Bookeru (R. Redford) koji živi daleko na Zapadu, u Montani, i koji razumije »tajni govor« konja. Nazivaju ga »šaptač konjima«. Budući da ga ne može dovesti u New York, Annie odluči otići s Grace i Pilgrimom jednog vikenda na Bookerov ranč kako bi ga zamolila da pokuša izliječiti Pilgrima. Kad stignu na prekrasnu veliku farmu – na kojoj Booker s bratom Frankom (C. Cooper), te Frankovom ženom Dianom (D. Wiest) i njihovom djecom uzgaja stoku – sve se promijeni u njihovim životima...

»Šaptač konjima« briljantna je ekranizacija istoimenog bestseleru Nicholasa Evansa. Glasovitom glumcu i redatelju Robertu Redfordu (r. 1937.) bila je to četrdeset i druga uloga na filmu. Kao redatelju, to mu je bio peti film od šest koliko ih je do danas režirao. Dva dosad najzapaženija bila su »Obični ljudi« (1980) i »Rijeka sjećanja« (1992). U »Šaptaču konjima« vrlo je diskretno iznio i svoju životnu filozofiju koja je duboko vezana za »povratak prirodi«.

Uloge: Robert Redford, Kristin Scott Thomas, Sam Neill, Dienne Wiest, Scarlett Johansson, Chris Cooper

Redatelj: Robert Redford

Zloupotrijebljene obiteljske fotografije

Članak posvećen Bunjevcima objavljen 14. siječnja u »Nedeljnom telegrafu« ne bih ni zapazio, ali mi je pažnju privukla objavljena fotografija. Kad sam je detaljnije pogledao, prepoznao sam da se radi o fotografiji koju sam načinio na Dužijanci 1995. godine, snimajući članove moje obitelji, a od iste fotografije i danas čuvam negativ. Primijetio sam da su na objavljenoj fotografiji fotomontažom izmijenjeni samo likovi. Povrijedilo me je saznanje da se moja fotografija iz obiteljskog albuma bez suglasnosti koristi za prepucavanja u javnim medijima kao što je ova puta slučaj. Sve to možda i ne bi bilo bitno da se ne radi o unikatnim narodnim nošnjama koje se u mojoj obitelji već desetljećima prikupljaju i velik broj Subotičana prepoznaje već samu nošnju bez obzira na činjenicu da su likovi izmijenjeni. Na taj način mene povezuju s objavljenim tekstom i stvaraju mi neugodnosti jer me uvlače u raspravu u kojoj nisam želio ni na koji način sudjelovati. Fotografije sam 2002. godine poslao tadašnjem tajniku Udruženja filatelista u Subotici Ljudevitu Vujkoviću Lamiću da bi poslužile kao osnova za poštanske marke s narodnim nošnjama. Obećano mi je da će mi fotografije u roku od mjesec dana biti vraćene. Do današnjeg dana mi one nisu vraćene, a spomenuta montaža je objavljena bez mog znanja na kalendaru *Bunjevačkih novina* za 2003. godinu. Sve ove postupke smatram nedozvoljenima jer su urađeni bez mog znanja i suglasnosti čime sam doveden u mnoge neugodne situacije. I uz više inzistiranja, fotografije mi do danas nisu vraćene.

Marinko Piuković, Subotica

Katolički kalendar za prostu 2003. godinu

Bunjevačke
NOVINE

Pretplatite se!

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci – 600 dinara

☐ 1 godina – 1.000 dinara

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže "Hrvatska riječ" svakog tjedna.

INOZEMSTVO

☐ 1 godina – 70 EUR.

BANK: VBUIYU 22
(Vojvodanska banka a.d. Novi Sad Yugoslavia)
Beneficiary customer:
540101 320 5 NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Hrvatska riječ

Ime i prezime:

Ulica i broj:

Mjesto i zemlja:

Telefon i e-mail:

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:

NIU "Hrvatska riječ", Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica

Uplatu izvršiti na broj žiro računa 355-1023208-69

TippNet

www.tippnet.co.yu

Brz i pouzdan pristup Internetu za tvrtke i pojedinačne korisnike
Izrada web-prezentacija
Prodaja računara i računarske opreme
Projektovanje, instalacija i održavanje lokalnih i Internet mreža
Prodaja licenciranih softwera
Pojedinačni i kolektivni informatički tečajevi
Izrada knjigovodstvenih i drugih softwera
Bogat izbor informatičke stručne literature
Najkompletnija informatička paleta u Subotici, sa stručnom podrškom na srpskom i mađarskom jeziku i sa stalnim dežurstvom!
Karađorđev put 2, Subotica, Tel. (024) 555-765
e-mail: support@tippnet.co.yu

RADIO SUBOTICA

24000 Subotica
Put Jovana Mikića 12
Tel: 024/55-22-00
Fax: 024/55-19-02

email: radio@radiosubotica.co.yu

- 91,5 MHz cjelodnevni program na srpskom jeziku
- 89,6 MHz cjelodnevni program na mađarskom jeziku
- 91,5 MHz od 19 do 21 sat program na hrvatskom jeziku

SHEMA programa na hrvatskom jeziku

19,00 h

- Najava programa
- Večernji dnevnik
- Agencijske vijesti iz zemlje
- Agencijske vijesti iz RH

19,30 h

»Iz života naših predaka« (ponedjeljkom)
»Sportski vremeplov« (ponedjeljkom)
»Razgovor s povodom« (utorkom)
»Otvoreni studio« (srijedom)

»Galerija« emisija o kulturi (četvrtkom)
Vjerska emisija (petkom)

20,00 h

»Čarolije trepeze« (ponedjeljkom)
»Na proputovanju s nama« (utorkom)
»Putokazi« (srijedom)
»Rock vremeplov« (četvrtkom)

20,30 h

- Vijesti dana
- Pripovijetka Balinta Vujkova
- Hitovi hrvatskih izvođača
- Minute za ljubitelje jazza (petkom)

agria

AGRIA D.O.O. SUBOTICA
PROIZVODNJA SIJAČICA I
REZERVNIH DIJELOVA
SUBOTICA, BARANJSKA 23
 tel. i fax: 024-561-553
 e-mail: agria@suonline.net

MEI-TRADE, salon "Moderni Interijeri" - SUBOTICA, ŠUMSKA 13 - Tel: 024/525-208, 34-147 - Fax: 024/557-06

NOVO na našem tržištu!
garniture JORDAN I DARIO

1.225 **15.881** **49.420** **8.683** **15.177** **35.552** **10.584** **8.640** **12.960** **38.016** **35.46** **2.494** **5.040** **1.510** **44.782** **6.480** **10.368** **27.560** **4.320**

Gotovinski popust 10-20%, odloženo plaćanje čekovima, krediti preko poslovnih banaka

kolpa·san[®] **KUPATILA**

stvorena za uživanje
i za ponos

sanitarija i pločice, kade, tuš kade, tuš kabine,
saune, masažni sistemi-vodeni i vazdušni,
bazeni za masažu, nameštaj za kupatila,
ugradni vodokotlići i kupatilska galanterija

Banijska 2, SUBOTICA (u poslovnom centru preko puta FB "PARTIZAN"),

Tel: 024/ **547-274** , 547-886

Novi Sad - Rumenački put 11; 021/518-091
Beograd - Lješka 4; 011/354-8063

